

รายงานการวิจัย ฉบับก้าวหน้า

เรื่อง

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์
ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
Developing Public Participation in Zero Waste Management
At Nonthonglang Subdistrict, Buayai District,
Nakhonratchasima Province

โดย

พระมหานรินทร์ สุรพลโย, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

พ.ศ. ๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 800766088

รายงานการวิจัย ฉบับก้าวหน้า

เรื่อง

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์
ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
Developing Public Participation in Zero Waste Management
At Nonthonglang Subdistrict, Buayai District,
Nakhonratchasima Province

โดย

พระมหานรินทร์ สุรพลโย, ผศ.ดร. (एमพันธ์)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

พ.ศ. ๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 800766088

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

RESEARCH REPORT PROGRESSIVE EDITION

Subject

Developing Public Participation In Zero Waste Management

At Nonthonglang Subdistrict, Buayai District,

Nakhonratchasima Province

By

PhramahaNarin Surapinyo, Asst. Prof. Dr. (Emphan)

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chaiyaphum Buddhist Collage

B.E. 2567

Research Project Funded

By Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 800766088

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

สารบัญ (ชั่วคราว)

	เรื่อง	หน้า
บทที่ ๑	บทนำ	๑
	๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
	๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
	๑.๓ ปัญหาการวิจัย	๕
	๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๖
	๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๘
	๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๙
บทที่ ๒	แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๐
	๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย	๑๐
	๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	๒๖
	๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	๓๙
	๒.๔ หลักอิทธิบาท ๔	๕๖
	๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๖๓
	๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๗
	๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๙
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย	๘๐
	๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๘๐
	๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ	๘๑
	๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๘๑
	๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๓
	๓.๒.๓ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๘
	๓.๒.๔ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๘๙
	๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ	๙๑
	๓.๓.๑ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๙๑
	๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๙๒
	๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๙๓
	๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๙๔

สารบัญ (ชั่วคราว)

	เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๙๕
	๔.๑ การวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา	๙๖
	๔.๒ การเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา	๑๑๘
	๔.๓ การจัดทำคู่มือการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา	๑๒๓
	๔.๔ องค์กรความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๔๑
	บรรณานุกรม	๑๔๔
	ภาคผนวก	๑๕๓
	ภาคผนวก ก แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์	๑๕๔
	ประวัติผู้วิจัย	๑๖๕

สารบัญตาราง (ชั่วคราว)

ตารางที่		หน้า
๓.๑	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา	๘๒
๓.๑	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา (ต่อ)	๘๓
๔.๑	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๑๑
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม	๑๑๓
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ด้านการตัดสินใจ	๑๑๔
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ด้านการดำเนินงาน	๑๑๕
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ด้านการรับผลประโยชน์	๑๑๖
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ด้านการติดตามและประเมินผล	๑๑๗
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวม	๑๑๘

สารบัญตาราง (ชั่วคราว)

ตารางที่		หน้า
๔.๘	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม ด้านฉันทะ ความพอใจยินดี	๑๑๙
๔.๙	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม ด้านวิริยะ ความมุ่งมั่นผลักดันพยายาม	๑๒๐
๔.๑๐	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม ด้านจิตตะ ความตั้งมั่นติดตาม	๑๒๑
๔.๑๑	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม ด้านวิมังสา การพิจารณาไตร่ตรอง	๑๒๒

สารบัญแผนภาพ (ชั่วคราว)

แผนภาพที่	หน้า	
๒.๑	ที่ตั้งและอาณาเขตของ ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา	๖๓
๒.๒	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๙
๔.๑	องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง	๙๖
๔.๒	เส้นทางคมนาคม ทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๖๐๓๑	๙๗
๔.๓	สถานีรถไฟโนนทองกลาง	๙๘
๔.๔	สถานีรถไฟบ้านไร่	๙๘
๔.๕	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนทองกลาง	๙๙
๔.๖	การประชุมเพื่อเสนอปัญหา ความต้องการในชุมชน	๑๐๐
๔.๗	ร้านค้าชุมชนบ้านโนนทองกลาง	๑๐๑
๔.๘	ร้านค้าชุมชนบ้านศรีพัฒนา	๑๐๒
๔.๙	โรงสีชุมชนบ้านโนนทองกลาง	๑๐๒
๔.๑๐	โรงต้มเกลือชุมชนบ้านโนนทองกลาง	๑๐๓
๔.๑๑	การจัดโครงการพัฒนาอาชีพภายในตำบล	๑๐๔
๔.๑๒	วัดบ้านไร่	๑๐๕
๔.๑๓	สำนักศาสนศึกษาวัดบ้านไร่	๑๐๕
๔.๑๔	สถานปฏิบัติธรรมวัดสุวรรณาราม	๑๐๕
๔.๑๕	ประเพณีสงกรานต์ภายในตำบลโนนทองกลาง	๑๐๖
๔.๑๖	งานประเพณีทอดผ้าป่า ของตำบลตำบลโนนทองกลาง	๑๐๖
๔.๑๗	พิธีรำบวงสรวงในงานประเพณีต่าง ๆ ของตำบลตำบลโนนทองกลาง	๑๐๗
๔.๑๘	งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	๑๐๗
๔.๑๙	การช่วยเหลือระบบไฟฟ้า	๑๐๘
๔.๒๐	การช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยพิบัติ เช่น น้ำท่วม ภัยแรง	๑๐๘
๔.๒๑	การจัดการขยะของตำบลโนนทองกลาง	๑๐๙
๔.๒๒	การทำความสะอาดรอบหมู่บ้าน	๑๐๙
๔.๒๓	การปลูกต้นไม้รักษาสิ่งแวดล้อม	๑๐๙

สารบัญแผนภาพ (ชั่วคราว)

แผนภาพที่		หน้า
๔.๒๔	ผลการวิเคราะห์ด้านการตัดสินใจ	๑๒๕
๔.๒๕	เสนอปัญหาแนวทางแก้ไขระยะมูลฝอย	๑๒๕
๔.๒๖	ผลการวิเคราะห์ด้านการดำเนินงาน	๑๒๗
๔.๒๗	สรุปประเด็นปัญหาชุมชนตำบลโนนทองกลาง	๑๒๘
๔.๒๘	ผลการวิเคราะห์ด้านการรับผลประโยชน์	๑๓๐
๔.๒๙	กำหนดแนวทางการจัดการขยะตำบลร่วมกันของคนในชุมชน	๑๓๐
๔.๓๐	ผลการวิเคราะห์ด้านการติดตามและประเมินผล	๑๓๒
๔.๓๑	การมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการพัฒนาท้องถิ่น	๑๓๒
๔.๓๒	ผลการวิเคราะห์ด้านฉันทะ ความพอใจยินดี	๑๓๔
๔.๓๓	ผลการวิเคราะห์ด้านวิริยะ ความมุ่งมั่นผลักดันพยายาม	๑๓๖
๔.๓๔	ผลการวิเคราะห์ด้านจิตตะ ตั้งมั่นติดตาม	๑๓๘
๔.๓๕	การวิเคราะห์ด้านวิมังสา การพิจารณาไตร่ตรอง	๑๔๐
๔.๓๖	แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย	๑๔๑
๔.๓๗		

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ (ชั่วคราว)

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในงานการวิจัยฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับ
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ พระบรมราชินีนาถ
พุทธศักราช ๒๕๓๙

การอ้างอิงพระไตรปิฎกได้ระบุอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เล่ม/ ข้อ/ หน้า ตัวอย่างเช่น ม.ม. (ไทย)
๑๓/๒๔๗/๒๙๒ หมายถึง มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปณาสก์ ภาษาไทย เล่ม ๑๓ ข้อ ๒๔๗ หน้า ๒๙๒
ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ โดยเรียงตามลำดับคัมภีร์ดังนี้

คำอธิบายคำย่อในภาษาไทย

คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ม.ม. (ไทย)	มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปณาสก์	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยมีความก้าวหน้าในเรื่องประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติจึงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนประชากร ในขณะการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคอาหาร ที่อยู่อาศัย จึงเป็นสาเหตุของปัญหาต้นเหตุให้เศษขยะสิ่งของเหลือใช้มีจำนวนปริมาณมากขึ้น จึงก่อให้เกิดปัญหาขยะเพิ่มขึ้น เป็นเหตุสำคัญประการหนึ่งที่สำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและผลมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยเป็นปัญหาที่สำคัญของชุมชน ซึ่งต้องมีการจัดการและแก้ไขชุมชนที่มีขยะรกรุงรังอยู่ภายในบ้าน บริเวณบ้าน นอกจากจะดูสกปรกไม่น่าอยู่แล้วยังเป็นที่ชุมนุมของหนูแมลงวันแมลงสาบ ที่เป็นพาหนะนำโรคร้ายมาสู่คน จากสภาพที่เป็นมาในอดีตและปัจจุบันขยะจึงยังคงเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดความสกปรกและความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง การกำจัดขยะส่วนใหญ่ยังเป็นการกำจัดขยะกองบนพื้นซึ่งวิธีการกำจัดขยะที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีขยะเพียงส่วนน้อยที่ถูกนำไปกำจัดโดยวิธีการหมักปุ๋ยและวิธีเผาในเตาเผา^๑

การขยายตัวของชุมชนเมืองและการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ชุมชนเมืองทั้งในเมืองหลวงและต่างจังหวัดหลายพื้นที่จึงประสบปัญหาที่ไม่สามารถจัดหาสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย อันเนื่องมาจากไม่มีระบบการบริหารจัดการที่ดีในการกำจัดขยะมูลฝอย อีกทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการที่เหมาะสมของทั้งภาครัฐและประชาชนในการคัดแยกขยะมูลฝอย จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยที่ตกค้างจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการจัดการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือนที่เป็นต้นตอของการเกิดขยะมูลฝอยโดยตรงทั้งนี้เพื่อมิให้ปัญหาขยายตัวและรุนแรงยิ่งขึ้นซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๕๙ มีความมุ่งหมายที่จะให้มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติให้ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

^๑ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม, (กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘), หน้า ๔๕.

อันจะยังผลให้การพัฒนาประเทศเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและเสริมสร้างคุณภาพแห่งชีวิตของประชาชน โดยได้กำหนดแนวทางที่จำเป็นเร่งด่วนในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดทดแทนได้ให้เข้าสู่สภาพสมดุลของการใช้และการเกิดทดแทนและกำหนดแนวทางการแก้ไขจัดภาวะมลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน มลฝอยและสิ่งปฏิกูล สารอันตรายและของเสียอันตราย ตลอดจนการกำหนดแนวทางในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติในอนาคต ดังต่อไปนี้ (๑) ให้มีการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ตั้งแต่การเก็บกัก การเก็บขน การขนส่ง และการกำจัด (๒) ควบคุมอัตราการผลิตขยะมูลฝอยของประชากรและส่งเสริมการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ (๓) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชนร่วมลงทุนก่อสร้างหรือบริหาร และดำเนินระบบจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล (๔) ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรเอกชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลมากขึ้น^๒

สถานการณ์ขยะมูลฝอย จากข้อมูลล่าสุดของ “กรมควบคุมมลพิษ” พบว่า สถานการณ์ขยะมูลฝอยของปี ๒๕๖๕ มีปริมาณ ๒๕.๗๐ ล้านตัน ซึ่งพบว่าขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดไปอย่างไม่ถูกต้อง และขยะมูลฝอยตกค้าง มีปริมาณรวมกันถึง ๑๗.๐๑ ล้านตัน ทุกภาคส่วนจึงพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผ่านโครงการริเริ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น โครงการรีไซเคิล แคมเปญลดขยะ และการพัฒนาระบบการจัดการขยะอย่างยั่งยืน รวมถึงมองหาแนวทางปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม. ซึ่งหนึ่งในทางเลือกที่หลายคนนึกถึง. นั่นก็คือ กระบวนการ “Waste.to Energy” การใช้เทคโนโลยี เพื่อเปลี่ยน “ขยะ” ให้กลายเป็นพลังงาน เพื่อลดปัญหาขยะล้นเมือง สถานการณ์ปัญหา “ขยะมูลฝอย” ในปัจจุบัน อย่างที่บอกไปข้างต้นว่า ปัญหาขยะมูลฝอยในปัจจุบันนั้นเป็นเรื่องที่หลายคนให้ความสำคัญ. ซึ่งในแต่ละพื้นที่ก็มีลักษณะต่างกันไป. การจัดการกับขยะมูลฝอยต้องใช้ความพยายามร่วมกัน รวมถึงการปรับใช้ระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการรีไซเคิล และการทำปุ๋ยหมัก ส่งเสริมรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืน และสร้างความตระหนักรู้แก่บุคคลและชุมชน^๓

กระทรวงมหาดไทย ได้มีประกาศเรื่องการจัดการมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้กำหนดนโยบายคือราชการส่วนท้องถิ่นต้องรณรงค์สร้างความรับรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกให้กับประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะ และคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ มีความตระหนักรู้ และรับผิดชอบในการจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดมูลฝอย และให้เปิดเผยข้อมูลและ

^๒ ทงศักดิ์ ปัดสินธุ์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลหนองกุ้งสวรรค์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม”, รายงานการวิจัย, ทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๑.

^๓ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, เปลี่ยน “ขยะ” เป็นพลังงาน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://shorturl.asia/6qi73> [๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

รายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบ สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมและสามารถพึ่งพาตนเอง ในการจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด^๔

จากปัญหาของขยะมูลฝอยที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยตรงทั้งในชุมชนเมืองและชนบททำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความตระหนักในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอย และการปลูกฝังจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมแก่ชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในแต่ละชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการขยะ เพื่อให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และเกิดจิตสำนึกที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยซึ่งประชาชนในชุมชนมีอิทธิพลในการกระตุ้นจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบร่วมกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเรื่องขยะมูลฝอยชุมชน โดยเริ่มจากการให้ประชาชนในชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบเพื่อรองรับปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นทุกวัน แต่การจัดการขยะมูลฝอยที่ครบวงจรมีต้นทุนสูงมาก ดังนั้นประชาชนในชุมชนจึงควรมีความตระหนักในการลดปริมาณขยะมูลฝอยมากกว่าการพึ่งพาการกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนจากภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว ทำอย่างไรที่จะรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนเห็นการเปลี่ยนแปลงในเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคตมาร่วมกันคิดหาวิธีการและแนวทางในการแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการขยะเพื่อเลือกแนวทางที่เป็นรูปธรรมที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุด ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนในชุมชนเห็นคุณค่าและเกิดจิตสำนึกในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และร่วมด้วยช่วยกันในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ให้เหลือน้อยที่สุด ในการจัดการขยะด้วยสองมือของคนทุกคน และสร้างความตระหนักในความรับผิดชอบต่อสังคม^๕

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอบัวใหญ่ ห่างจากที่ว่าการอำเภอบัวใหญ่ ประมาณ ๑๒ กิโลเมตร ตำบลโนนทองกลางมีเนื้อที่ประมาณ ๕๘.๘๑ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๖๓,๗๖๕ ไร่ มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีประชากรจำนวน ๘,๕๕๑ คน ๒,๒๓๙ ครัวเรือน โดยแยกเป็นชาย ๔,๓๘๗ คน เป็นหญิง ๔,๑๖๔ คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย ๑๔๕ คน/ตารางกิโลเมตร ประชากรโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และสภาพพื้นดินบางส่วนเป็นพื้นที่ดินเค็ม^๖

^๔ “ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๖๐”, ราชกิจจานุเบกษา ๑๓๔ ตอนพิเศษ ๒๖๗ ง, (๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๐) : ๒-๘.

^๕ สมไทย วงษ์เจริญ, คู่มือการคัดแยกขยะประจำบ้าน, (กรุงเทพฯ : จำปาทองพรีนติ้ง, ๒๕๕๑), หน้า ๕

^๖ โยธิน วิทยาวโรจน์, องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (นครราชสีมา : บริษัท สมบูรณ์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๑.

ปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง มีประชากรเพิ่มอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้อัตราการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการด้านการอุปโภค บริโภค และที่อยู่อาศัย ผลกระทบของความเจริญที่เกิดขึ้นตามมาคือการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะและสิ่งของเหลือใช้ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน (ส่งกลิ่นเหม็นและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค) ขยะบางชนิดเป็นขยะอันตรายและปนเปื้อนในแหล่งน้ำ ดิน อากาศ และอาหาร ทำให้ชุมชนเสี่ยงต่ออันตรายจากการเป็นโรคต่าง ๆ อีกทั้งขยะส่งกลิ่นเหม็นสร้างความรำคาญ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรค ขยะเหล่านี้มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทุกปีเพราะชุมชนไม่มีระบบการจัดการขยะที่ถูกต้องเหมาะสม และขาดกระบวนการบริหาร และการจัดการที่ถูกต้อง นอกจากนี้ประชาชนขาดความสนใจในการคัดแยกและกำจัดขยะ แม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง จะมีรูปแบบการจัดการขยะโดยวิธีการเผาและการฝังกลบ แต่วิธีทั้งสองก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบการฝังกลบที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของกระทรวงสาธารณสุข ประกอบกับความง่ายในการทิ้งขยะของประชากรในชุมชน (ไม่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง) เป็นบ่อเกิดของโรคระบาด ประชากรส่วนใหญ่นำขยะมาเทกองรวมกันไว้ริมทางเดิน ที่ดินว่างเปล่า หรือที่สาธารณะ ทำให้ขยะส่งกลิ่นเหม็นและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค นอกจากนี้ น้ำเสียที่เกิดจากขยะยังส่งกลิ่นเหม็นสร้างความเดือดร้อนต่อผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนขยะ และอาจจะมีไหลลงท่อระบายน้ำ และแม่น้ำลำคลอง การดำเนินการกำจัดขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง โดยการเผาก่อให้เกิดมลพิษและกลุ่มควันเป็นอันตรายต่อระบบทางเดินหายใจแก่ชุมชน อีกทั้งการเผาไม่สามารถลดปริมาณขยะลงได้ เนื่องจากมีขยะที่ไม่ติดไฟรวมมากับขยะที่ถูกทิ้ง^๗

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง มีรูปแบบการจัดการขยะที่ไม่ค่อยจะถูกวิธีจะใช้วิธีการฝังกลบแทน แต่ในส่วนของการฝังกลบนั้นก็ไม่ได้เป็นตามที่ทางสาธารณสุขได้กำหนดไว้จะเป็นไปตามวิธีของชาวบ้านเท่านั้น คือใน ๑ ปี จะนำรถไปเกรดเพื่อทำความสะอาดครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดโรคระบาดได้ เพราะบ่อขยะนั้นถ้าเราทำไม่ถูกวิธีก็จะเป็นแหล่งที่กักเก็บเชื้อโรคเป็นอย่างดี ซึ่งการเกิดโรคระบาดนั้นเราสามารถป้องกันได้ยาก เพราะว่ามันคือการทิ้งขยะของชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลางนั้นไม่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ไม่มีการทิ้งที่ถูกวิธี โดยจะนำขยะทุกชนิดไปทิ้งในที่เดียวกัน ถือว่าเป็นการจัดการขยะอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และอาจเกิดปัญหาของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตามมาอีกด้วย ในการจัดการรูปแบบการกำจัดเก็บขยะมูลฝอยในชุมชนให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนนั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก เริ่มจากการทิ้งขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ควรมีการคัดแยกขยะก่อนที่จะทิ้ง ขยะชนิดใดที่สามารถนำกลับไป

^๗ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, **ชุมชนปลอดขยะ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (นครราชสีมา : เทคโนโลยีสุรนารี, ๒๕๖๓), หน้า ๕.

ใช้ได้ อีก หรือสามารถแปรรูปเพื่อสร้างรายได้ให้กับประชาชน เป็นการรักษา และเป็นการสร้าง
 สุขลักษณะนิสัยในการทิ้งขยะอย่างถูกวิธี

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย
 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมาว่าอยู่ในระดับใด
 และมีปัจจัยใดบ้างที่สนับสนุนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขต
 องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา รวมทั้งปัญหา อุปสรรค
 แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วน
 ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ควรเป็นอย่างไร และการลดพฤติกรรมกา
 รทิ้ง การกำจัดขยะมูลฝอย ลดปัญหาการเกิดบ่อฝังกลบ ลดการเผาขยะลดปัญหาเรื่องกลิ่น ลดการ
 กระจายของเชื้อโรคและภาวะโลกร้อน ซึ่งจะส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง อำเภอ
 บัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา การบริหารจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่
 ความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมาต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้
 เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

๑.๒.๒ เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็น
 ศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

๑.๒.๓ เพื่อจัดทำคู่มือการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็น
 ศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์
 ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ การเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์
 ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ การจัดทำคู่มือการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็น
 ศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา” ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการกำหนดขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้ คือ

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหางานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา” ซึ่งประกอบไปด้วย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ ซึ่งประกอบไปด้วย ๑) ด้านการตัดสินใจ ๒) ด้านการดำเนินงาน ๓) ด้านการรับผลประโยชน์ ๔) ด้านการติดตามและประเมินผล^๘ และหลักอิทธิบาทธรรม^๙ ซึ่งประกอบไปด้วย ๑) ฉันทะ ความพอใจยินดี ๒) วิริยะ ความพยายาม ๓) จิตตะ ความตั้งใจ ๔) วิมังสา การพิจารณาไตร่ตรอง

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดการศึกษาวิจัยเฉพาะในตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งแบ่งการปกครองเป็น ๑๕ หมู่บ้าน คือ ๑) หมู่ที่ ๑ บ้านโนนทองกลาง ๒) หมู่ที่ ๒ บ้านตลาดโนนทองกลาง ๓) หมู่ที่ ๓ บ้านบัวน้อย ๔) หมู่ที่ ๔ บ้านหนองนาโคก คน ๕) หมู่ที่ ๕ บ้านหนองไผ่ล้อม ๖) หมู่ที่ ๖ บ้านไร่ ๗) หมู่ที่ ๗ บ้านหนองแวง ๘) หมู่ที่ ๘ บ้านดอนหัน ๙) หมู่ที่ ๙ บ้านโนนกระทู้ ๑๐) หมู่ที่ ๑๐ บ้านดอนชุมช้าง ๑๑) หมู่ที่ ๑๑ บ้านศรีพัฒนา ๑๒) หมู่ที่ ๑๒ บ้านป่าตอง ๑๓) หมู่ที่ ๑๓ บ้านโคกสะอาด ๑๔) หมู่ที่ ๑๔ บ้านดอนไก่อย และ ๑๕) หมู่ที่ ๑๕ บ้านชัยเจริญ ซึ่งอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของประชาชนเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ในองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง เพื่อประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ต่อไป

^๘ นันทวัฒน์ บรมานันท์, การบริการสาธารณะในระบบกฎหมายปกครองของฝรั่งเศส, (กรุงเทพฯ : สำนักนิติธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๕๙.

^๙ ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๔๗/๒๕๒.

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑. ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้ที่มีอายุ ๑๘ ปีบริบูรณ์ขึ้นไปซึ่งอาศัยอยู่ตำบล โนนทองหลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งแบ่งการปกครองเป็น ๑๕ หมู่บ้าน ซึ่งประกอบไปด้วย ๑) หมู่ที่ ๑ บ้านโนนทองหลาง มีประชากรจำนวน ๕๐๓ คน ๒) หมู่ที่ ๒ บ้านตลาดโนนทองหลาง มีประชากรจำนวน ๒๑๘ คน ๓) หมู่ที่ ๓ บ้านบัวน้อย มีประชากรจำนวน ๒๐๖ คน ๔) หมู่ที่ ๔ บ้านหนองนาโคก มีประชากรจำนวน ๑,๐๖๑ คน ๕) หมู่ที่ ๕ บ้านหนองไผ่ล้อม มีประชากรจำนวน ๕๗๘ คน ๖) หมู่ที่ ๖ บ้านไร่ มีประชากรจำนวน ๘๕๘ คน ๗) หมู่ที่ ๗ บ้านหนองแวง มีประชากรจำนวน ๖๘๖ คน ๘) หมู่ที่ ๘ บ้านดอนหัน มีประชากรจำนวน ๖๔๐ คน ๙) หมู่ที่ ๙ บ้านโนนกระพี้ มีประชากรจำนวน ๗๓๙ คน ๑๐) หมู่ที่ ๑๐ บ้านดอนชุมช้าง มีประชากรจำนวน ๗๒๓ คน ๑๑) หมู่ที่ ๑๑ บ้านศรีพัฒนา มีประชากรจำนวน ๖๔๔ คน ๑๒) หมู่ที่ ๑๒ บ้านป่าตอง มีประชากรจำนวน ๓๗๖ คน ๑๓) หมู่ที่ ๑๓ บ้านโคกสะอาด มีประชากรจำนวน ๗๐๔ คน ๑๔) หมู่ที่ ๑๔ บ้านดอนไก่อย มีประชากรจำนวน ๕๕ คน และ ๑๕) หมู่ที่ ๑๕ บ้านชัยเจริญ มีประชากรจำนวน ๑๙๖ คน รวมประชากรทั้งสิ้นจำนวน ๘,๔๓๙ คน^{๑๐} กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวนทั้งสิ้น ๓๘๒ คน ตามสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากประชากรดังกล่าวข้างต้นของแต่ละตำบลในการคำนวณหากกลุ่มตัวอย่างโดยโปรแกรมคำนวณกลุ่มประชากรตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)^{๑๑}

๒. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิจัยครั้งนี้เน้นการเก็บข้อมูลจากตัวแทนของประชาชนเหล่านี้ คือ ๑) ประชาชนในตำบลโนนทองหลาง จำนวน ๕ คน ๒) ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น จำนวน ๕ คน ๓) นักวิชาการ จำนวน ๓ คน ๔) พระสงฆ์ฆาธิการในตำบลโนนทองหลาง จำนวน ๒ รูป รวมทั้งสิ้นจำนวน ๑๕ รูปหรือคน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการเริ่มเก็บข้อมูลแต่วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๗ ถึงวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๗

ในช่วง วันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๗ ถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๗ ผู้วิจัยลงทำการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนในตำบล โนนทองหลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

^{๑๐} สถิติจำนวนประชากร, พื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา อำเภอบัวใหญ่ ตำบลโนนทองหลาง ข้อมูล เดือน ตุลาคม ๒๕๖๕, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData> [๑๑ พฤศจิกายน, ๒๕๖๖].

^{๑๑} Yamane Taro, **Statistics: An Introductory Analysis**, (New York: Harpen and Row, 1967), p 110.

ในช่วง วันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ ถึง ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๗ ผู้วิจัยลงทำการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ประชาชน ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น นักวิชาการ และพระสงฆ์ในเขตพื้นที่ที่กำหนดทำการวิจัย

ในช่วง วันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๗ ถึง ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๗ ผู้วิจัยจัดทำคู่มือการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา พร้อมทั้งจัดการสนทนากลุ่มในพื้นที่การวิจัย

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ขยะ หมายถึง บรรดาสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งในขณะนั้นคนไม่ต้องการและทิ้งออกไปจากครัวเรือนและชุมชน โดยขยะมีมากมายหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นของแข็ง ของเหลว ขยะที่ย่อยสลายได้ และที่ย่อยสลายไม่ได้ ของที่ใช้ประโยชน์ได้และที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้

การจัดการขยะ หมายถึง วิธีการในการลดขยะในลักษณะของการคัดแยก การเผา การฝังกลบ และนำกลับมาใช้ใหม่ หรือการนำเข้าสู่ระบบการหมุนเวียนเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งเป็นการทำให้ขยะลดลงหรือหมดไป

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดปริมาณขยะโดยการคัดแยกขยะ นำกลับมาใช้ใหม่ การกำจัดขยะ การเผาขยะหรือฝังกลบขยะ ซึ่งเป็นการทำให้ปริมาณขยะลดลงหรือหมดไป

การมีส่วนร่วม หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมของประชาชนที่ต้องการเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ แบ่งสรรสิ่งที่มีคุณค่าที่มีอยู่อย่างจำกัดในสังคม และการร่วมมือกันในการแก้ไขสถานการณ์วิกฤติ ซึ่งประกอบไปด้วย ๔ ด้าน คือ

ด้านการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมที่เป็นการแสดงออกด้านความคิดเกี่ยวกับการจัดระบบหรือกำหนดระบบของโครงการเป็นการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่จะสามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหา

ด้านการดำเนินงาน หมายถึง การดำเนินงานตามโครงการและแผนงานและเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏ

ด้านการรับผลประโยชน์ หมายถึง ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่สังคม หรือการเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชนในสังคมนั้น ๆ

ด้านการติดตามประเมินผล หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นการค้นหาข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

หลักอิทธิบาท ๔ หมายถึง แนวทางให้ประสบผลสำเร็จเพื่อให้กิจที่ทำนั้นดำเนินไปได้ ด้วยดีก็พึงปลูกเร้าและชักจูงด้วยอิทธิบาท ๔ คือ

ฉันทะ หมายถึง ความพอใจยินดีที่จะมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นั้น ให้สำเร็จ

วิริยะ หมายถึง ความมุ่งมั่นปลุกดันพยายามที่จะมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้สำเร็จ ด้วยความอาจหาญ แก้วกล้า บากบั่น ใจสู้ ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก

จิตตะ หมายถึง ความตั้งมั่นติดตามที่จะมีส่วนร่วมแก้ไขผลประโยชน์ของชุมชน ให้สำเร็จด้วยความคิดจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่

วิมังสา หมายถึง การพิจารณาไตร่ตรองใคร่ครวญดีแล้วด้วยเหตุผลที่จะมีส่วนร่วมแก้ไข ปัญหาในพื้นที่ของตนให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนหรือส่วนรวม

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ได้วิเคราะห์กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ ขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

๑.๗.๒ ทำให้ได้องค์ความรู้กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ ขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

๑.๗.๓ ทำให้ได้จัดทำคู่มือการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้ เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

๑.๗.๔ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปพัฒนาการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อประกอบการวิจัยเป็นลำดับ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย
- ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- ๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- ๒.๔ หลักอิทธิบาท ๔
- ๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายจากนักวิชาการที่ได้นิยามไว้ดังต่อไปนี้

๒.๑.๑. ความหมายของขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอยมีการเรียกและให้ความหมายในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

ขยะมูลฝอย ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้ให้นิยามคำว่า “ขยะ” หมายถึง หยากเยื่อ มูลฝอย และคำว่า มูลฝอย หมายถึง เศษสิ่งของที่ทิ้งแล้ว หยากเยื่อ เช่น เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหารเก่า มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น^๑ ในขณะที่พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้ให้นิยามคำว่า “มูลฝอย”

^๑ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๔, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://dictionary.apps.royin.go.th/> [๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ ซากสัตว์ หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น และ หมายความว่า รวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน^๒ ในส่วนพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้กล่าวถึงคำว่า “ของเสีย” ไว้ว่า หมายถึง ขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย อากาศเสีย มลสารวัตถุหรือวัตถุอันตรายอื่น ใดซึ่งถูกปล่อยทิ้งหรือมีที่มาจากแหล่งกำเนิดมลพิษ ตลอดจนกากตะกอนซึ่งตกค้างจากสิ่งเหล่านั้น ซึ่งจากคำจำกัดความตามกฎหมายฉบับนี้ได้รวมเอา “ขยะมูลฝอย” ไว้เป็นของเสียประเภทหนึ่ง นอกเหนือจากของเสียอื่น ๆ เช่น น้ำเสีย และอากาศเสีย โดยที่มาจากแหล่งกำเนิดมลพิษต่าง ๆ ไม่เฉพาะแต่จากชุมชนเท่านั้นแต่อาจจะมาจากแหล่งกำเนิดมลพิษในภาคเกษตรกรรมและ อุตสาหกรรมก็ได้^๓ และในทางวิชาการคำว่า “ขยะมูลฝอย” ซึ่งหมายถึง บรรดาสิ่งของที่ไม่ต้องใช้แล้วซึ่งส่วนใหญ่เป็นของแข็งจะเนาเปื้อยได้หรือไม่ก็ตาม รวมถึงรวมถึง เถ้า ซากสัตว์ มูลสัตว์ ฝุ่นละออง และเศษวัตถุที่ทิ้งแล้วจากบ้านเรือน ที่พักอาศัย สถานที่ต่าง ๆ รวมถึงสถานที่สาธารณะตลาด และโรงงานอุตสาหกรรม ยกเว้น อุจจาระและปัสสาวะของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งปฏิกูลที่ต้องการเก็บ และการกำจัดที่แตกต่างไป^๔

ขยะ (Solid Waste) ได้แก่ สิ่งของต่าง ๆ ซึ่งในขณะนั้นคนไม่ต้องการและทิ้งไปเป็นของไร้ประโยชน์สำหรับผู้ทิ้งแต่ในบางครั้งอาจจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้อื่นที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ในรูปแบบต่าง ๆ^๕

^๒ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%a136/20-9999-update.htm#_ftn2 [๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

^๓ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%CA08/%CA08-20-9999-update.pdf> [๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

^๔ สุธีลา ตูลยะเสถียร, มลพิษสิ่งแวดล้อม (ปัญหาสังคมไทย), พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพฯ: ร่วมสาส์น, ๒๕๔๔), หน้า ๘.

^๕ เทวัญ พัฒนาพงศ์ศักดิ์, “การแยกมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยที่แยกแล้วในแหล่งกำเนิดต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่”, วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๐), หน้า ๕

มูลฝอย ตามความหมายในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ หมายถึง เศษ กระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถูพลาสติก ภาชนะใส่อาหาร ภาชนะใส่อาหาร ถ้ำ มูลสัตว์ หรือซากสัตว์รวม ตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น^๖

ขยะมูลฝอย (Waste) หมายถึง เศษของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและการใช้สอยของ มนุษย์ ขยะมูลฝอยอาจมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามแหล่งที่ก่อให้เกิดขยะนั้น ๆ เช่น ขยะจาก บ้านเรือน ที่พักอาศัย มีลักษณะเป็นเศษอาหารที่เหลือจากการปรุงอาหารและการบริโภครวมทั้งเศษ กระดาษ เศษผ้า สิ่งปฏิกูลและเศษของที่ไม่ใช้แล้ว^๗

จากความหมายของคำว่าขยะมูลฝอยจะเห็นได้ว่า ขยะมูลฝอย มักจะมีคำสองคำที่ใช้ ควบคู่กัน คือคำว่า “ขยะ” และคำว่า “มูลฝอย” ซึ่งคำว่า “มูลฝอย” มักจะถูกใช้เป็นคำที่เป็นทางการ และมีความหมายในลักษณะที่กว้าง ๆ จึงทำให้มีผู้ใช้คำอื่น ๆ แทนคำว่า “มูลฝอย” เช่นคำว่า “ขยะ” “ขยะมูลฝอย” “หยากเยื่อ” “กากของเสีย” แต่ชาวบ้านทั่วไปไม่นิยมใช้คำว่า “มูลฝอย” เหมือนทาง ราชการแต่จะใช้คำว่า “ขยะ” แทน^๘

สรุปได้ว่า ขยะหรือมูลฝอย (Solid Waste) หมายถึง สิ่งของต่าง ๆ ที่ไม่ต้องการใช้แล้วที่ ทิ้งจากครัวเรือนรวมถึงสถานที่สาธารณะ ตลาด ถนน และแม่น้ำลำคลองในชุมชน ซึ่งสามารถย่อย สลายได้โดยเฉพาะพวกเศษอาหารเศษพืชผักผลไม้ หรือไม่อาจย่อยสลายได้ เช่น กล่องโฟมใส่อาหาร ถูพลาสติก ของใช้จำพวกเครื่องประดับ เครื่องสำอาง นอกจากนี้อาจเป็นวัสดุเหลือใช้ซึ่งสามารถนำ กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้หรือผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบที่เป็นพิษหรืออันตรายจาก ครัวเรือนและ ชุมชน

๒.๑.๒ ประเภทของขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอยในชุมชนนั้นมีหลากหลายชนิด มีการแบ่งประเภทของขยะมูลฝอยไว้หลาย ลักษณะ เช่น แบ่งตามคุณสมบัติของขยะมูลฝอย แบ่งตามส่วนประกอบของขยะมูลฝอย แบ่งตาม แหล่งที่มาของขยะมูลฝอย และตามพิษภัยที่เกิดขึ้นกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม สำนักจัดการกากของ เสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แบ่ง

^๖ กรมอนามัย, พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕, (กรุงเทพฯ : องค์การสงเคราะห์ทหาร ผ่านศึก, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

^๗ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, คู่มือการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและ เฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมสำหรับอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.), (กรุงเทพฯ : องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ๒๕๔๘), หน้า ๔๖.

^๘ สมนึก ชัชวาลย์, “ของเสียจากครัวเรือน : วิถีปฏิบัติและแนวคิดในการจัดการแก้ไข” รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยสังคม : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๔), หน้า ๔๕.

ประเภทขยะมูลฝอยตามคุณสมบัติของขยะมูลฝอย ในคู่มือแนวทางการลดคัดแยกและใช้ประโยชน์ สำหรับอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน ได้เป็น ๔ ประเภท ได้แก่

๑) ขยะที่สามารถย่อยสลายได้ง่ายในธรรมชาติ หรือมูลฝอยที่สามารถย่อยสลายง่าย (Compostable Waste) คือ ขยะที่เน่าเสีย และย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ เช่น เศษอาหาร เศษเนื้อสัตว์ เศษผัก เปลือกผลไม้ ใบไม้ หญ้า เป็นต้น แต่ไม่รวมถึงซาก หรือเศษของพืช ผัก ผลไม้หรือสัตว์ที่เกิดจากการทดลองในห้องปฏิบัติการ ขยะประเภทนี้เป็นขยะที่พบมากที่สุดคือ พบมากถึงร้อยละ ๖๔ ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะขยะประเภทหากกำจัดไม่ถูกต้องจะเน่า เปื่อยส่งกลิ่นเหม็นรบกวน หรือเป็นแหล่งอาหารและแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์นำโรคต่าง ๆ

๒) ขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้หรือขยะรีไซเคิล (Recyclable Waste) คือ วัสดุ เหลือใช้ ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้โดยนำมาดัดแปลงไปใช้ในกิจกรรมอื่นเพื่อ วัตถุประสงค์ที่ต่างจากเดิมหรือนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตวัสดุอื่น เช่น แก้วกระดาษ กระจกพลาสติก กล่องเครื่องดื่มแบบ UHT เศษโลหะ อะลูมิเนียม ยางรถยนต์ เป็นต้น ขยะประเภทนี้เป็นขยะที่พบ มากเป็นอันดับที่สอง รองจากขยะที่สามารถย่อยสลายได้ในธรรมชาติ พบได้ประมาณร้อยละ ๓๐ ของ ปริมาณขยะทั้งหมดขยะประเภทนี้จะเป็นที่ชุกชอนของสัตว์พวกหนู แมลงสาบ ยุง เป็นแหล่งนำโรค หรืออาจทำให้เกิดอุบัติเหตุบาดเจ็บได้

๓) ขยะอันตราย หรือมูลฝอยอันตราย (Hazardous Waste) คือ ขยะหรือมูลฝอยที่มี องค์ประกอบหรือปนเปื้อนวัตถุอันตรายชนิดต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในบ้านเรือนมีส่วนประกอบเป็น สารเคมีประเภทโลหะหนัก สารฆ่าแมลงหรือตัวทำละลาย หรือขยะอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเมื่อใช้แล้วนำไป ทิ้งรวมกับขยะอื่น ๆ โดยไม่ได้แยกหรือกำจัดให้ถูกวิธีก็ทำให้เกิดอันตรายได้ทั้งต่อบุคคล สัตว์ พืช ทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อม เช่น ผลิตภัณฑ์ทำ ความสะอาดห้องน้ำมีฤทธิ์เป็นกรดเข้มข้น สี และทินเนอร์ประกอบไปด้วยโลหะหนักประเภทตะกั่ว ผลิตภัณฑ์กำจัดหนูและแมลงประกอบไปด้วยสารเคมี กำจัดแมลงประเภทต่าง ๆ ถ่านไฟฉาย หลอดฟลูออเรสเซนต์แบบเตอริ่ ถ่านนาฬิกา และ โทรศัพท์เคลื่อนที่ จะมีโลหะหนักประเภทตะกั่วปรอท นิกเกิล แคดเมียม แมงกานีสขยะประเภทนี้ เป็น ขยะที่มักจะพบได้น้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓ ของปริมาณขยะทั้งหมด ขยะประเภทนี้เสี่ยงต่อการเกิด อันตรายต่อคนชนเก็บขยะ เช่น กระเด็นเข้าตาทำให้เกิดการระคายเคืองอย่างรุนแรง อาจทำให้เกิดตา บอดหากสัมผัสกับผิวหนังอาจทำให้ผิวหนังอักเสบ บวมแดง ปวดร้อน เป็นแผลเป็นหรือถึงตายได้ หรือ หากไม่กำจัดจะสะสมจนมีปริมาณมากก็จะมีผลกระทบต่อระบบประสาท ระบบหมุนเวียนของเลือด การ ทำงานของไตและระบบสืบพันธุ์ ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กและภาวะการตั้งครรภ์ หรือหาก

ประชาชนรู้เท่าไม่ถึงการณ์เผาขยะที่มีสารเคมีอันตรายเหล่านี้รวมอยู่ด้วย อาจก่อให้เกิด โรคมะเร็งขึ้นได้ ส่วนกระป๋องสเปรย์ต่าง ๆ จะระเบิดได้เมื่อถูกความร้อน

๔) ขยะทั่วไปหรือมูลฝอยทั่วไป (General Waste) คือ ขยะประเภทอื่น ๆ นอกเหนือจากขยะย่อยสลาย ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย มีลักษณะที่ย่อยสลายยาก เช่น เศษผ้า ถุงพลาสติก กล่องโฟมใส่อาหาร ซองบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป พลาสติกห่อลูกอม ของใช้ในชีวิตประจำวันพวกเครื่องสำอาง อุปกรณ์ เครื่องเขียน เป็นต้น ขยะทั่วไปนี้เป็นขยะที่มีปริมาณใกล้เคียงกับขยะอันตราย กล่าวคือ จะพบประมาณร้อยละ ๓ ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ ขยะประเภทนี้หากไม่กำจัดจะก่อให้เกิดกองขยะกองใหญ่ เกิดทัศนียภาพไม่สวยงามและเป็นแหล่งนำโรคได้^๙

สรุปได้ว่า ปริมาณขยะมูลฝอยประเภทแรกซึ่งได้แก่ ขยะที่สามารถย่อยสลายได้ในธรรมชาติ หรือมูลฝอยย่อยสลายง่ายมีปริมาณมากกว่าขยะประเภทอื่น ๆ ซึ่งขยะดังกล่าวสามารถกำจัดได้ง่ายและกำจัดได้เองในชุมชน ดังนั้น หากแต่ละครัวเรือนช่วยกันคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนของตนเองให้ถูกต้องตามประเภทขยะและมีการกำจัดหรือทำลายให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล โดยเฉพาะขยะประเภทแรกซึ่งมีปริมาณมากที่สุด ก็จะช่วยลดปริมาณขยะในชุมชนได้มากที่สุด

๒.๑.๓ แหล่งกำเนิดของขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอยในชุมชนมีหลายชนิด การจำแนกประเภทของขยะมูลฝอย มีหลายลักษณะพิจารณาจากองค์ประกอบหรือแหล่งกำเนิดของขยะมูลฝอย หากใช้แหล่งกำเนิดเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ขยะมูลฝอย กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จำแนกออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑) ขยะมูลฝอยจากชุมชน (Community Wastes) ส่วนมากจะเป็นเศษอาหาร เศษกระดาษเศษแก้ว เศษโลหะ เศษไม้ และเศษพลาสติก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมี ขยะมูลฝอยที่เป็นอันตราย เช่น ซากถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่เก่า ซากหลอดฟลูออเรสเซนต์ และกระป๋องสารเคมีต่าง ๆ ที่ใช้ในบ้าน เป็นต้น

๒) ขยะมูลฝอยจากโรงงานอุตสาหกรรม (Industrial Wastes) มีทั้งที่เป็นอันตราย เช่น กากสารเคมี และสารประกอบที่มีโลหะหนักต่าง ๆ และขยะมูลฝอยที่ไม่เป็นอันตรายที่เกิดจากกิจการในส่วนของสำนักงานและโรงอาหารของโรงงาน เช่น เศษวัสดุเหลือทิ้ง เศษอาหาร เป็นต้น

^๙ กรมควบคุมมลพิษ, คู่มือแนวทางการลดคัดแยกและใช้ประโยชน์ สำหรับอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓-๑๔.

๓) ขยะมูลฝอยจากการเกษตรกรรม (Agricultural Wastes) มีทั้งที่เป็นซากพืช ซาก สัตว์ และเศษภาชนะที่ใช้บรรจุป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น^{๑๐} ขยะมูลฝอยภายในเขตตำบลโนนทองหลวง ส่วนใหญ่เป็นขยะมูลฝอยจากชุมชน และจากเกษตรกรรม

๒.๑.๔ การจำแนกประเภทขยะมูลฝอย

การจำแนกตามลักษณะทางกายภาพ เป็นการจำแนกขยะมูลฝอยตามลักษณะที่ปรากฏ และมองเห็นจากภายนอก ซึ่งสามารถจำแนกออกได้ดังนี้

๑) ขยะเปียก (Garbage) หมายถึง ขยะมูลฝอยที่เป็นสารอินทรีย์ชนิดต่าง ๆ และมีความชื้นสูง สามารถย่อยสลายได้ง่ายโดยกระบวนการทางชีวภาพ เช่น เศษอาหาร เศษพืชผักผลไม้ เศษหญ้า เป็นต้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องทำการเก็บขนและทำลายอย่างรวดเร็ว เพื่อป้องกันกลิ่นเหม็นจากการเน่าเสียของขยะประเภทนี้

๒) ขยะแห้ง (Rubbish and Trash) หมายถึง ขยะมูลฝอยที่อยู่ในรูปของสารอินทรีย์และสารอนินทรีย์ ซึ่งมีความชื้นต่ำย่อยสลายด้วยขบวนการทางชีวภาพได้ยาก เช่น เศษกระดาษ กลองกระดาษ เศษกิ่งไม้ ใบไม้ เศษยาง เศษผ้า เศษแก้วหรือขวดแก้ว เศษหนังหรือผลิตภัณฑ์หนัง เศษกระป๋องโลหะ และเศษพลาสติก เป็นต้น

๓) เถ้า (Ash) หมายถึง ซากของแข็งที่เหลือจากการเผาไหม้ของเชื้อเพลิงประเภทฟืนหรือถ่านหินที่ใช้สำหรับเป็นแหล่งให้พลังงานความร้อน ทั้งในบ้านพักอาศัยในอาคาร หรือในโรงงานต่าง ๆ ฯลฯ

๔) เศษสิ่งก่อสร้าง (Demolition and Construction Waste) หมายถึงขยะมูลฝอยที่เกิดจากการก่อสร้างหรือการรื้อถอนอาคาร เช่น เศษเหล็ก เศษ อิฐ เศษปูนซีเมนต์ เศษกระเบื้องเซรามิก เศษท่อพีวีซี เศษสายไฟ เศษหิน และเศษไม้ เป็นต้น

๕) ซากสัตว์ต่าง ๆ (Dead Animal) หมายถึง ซากสัตว์ต่าง ๆ ทั้งที่เกิดขึ้นใน ชุมชน เช่น สัตว์เลี้ยงตามบ้านเรือนที่ตายลงจากภาคเกษตรกรรม เช่น ซากสัตว์ในฟาร์มปศุสัตว์ต่าง ๆ ที่อาจตายลงจากการเกิดโรคระบาด และจากภาคอุตสาหกรรม เช่น เศษชิ้นส่วนของสัตว์ที่เหลือจากโรงงานผลิตอาหารสำเร็จรูปหรืออาหารกระป๋อง

๖) ตะกอนจากการบำบัดน้ำเสีย (Sludge) หมายถึง กากตะกอนที่เกิดจากการบำบัดน้ำเสียของชุมชนหรือภายในโรงงานทั้งหลาย โดยอาจมีลักษณะเป็นของแข็งหรือกึ่งของแข็ง มีทั้งส่วนที่

^{๑๐} กรมควบคุมมลพิษ, คู่มือการคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธีและเพิ่มมูลค่า, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : อีซี, ๒๕๕๙), หน้า ๓.

สามารถย่อยสลายได้ และย่อยสลายไม่ได้ด้วยกระบวนการทางชีวภาพ กากตะกอนเหล่านี้หากปล่อยทิ้งไว้ไม่จำกัดก็อาจถูกชะล้างสู่แหล่งน้ำหรือไหลซึมลงสู่ชั้นน้ำใต้ดินได้

๗) ซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (Waste from Electrical and Electronic Equipment, WEEE) หมายถึง ขยะที่เกิดขึ้นจากภาคธุรกิจ ซึ่งผลิตสินค้าประเภทผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ออกมาจำหน่ายในตลาด และเมื่อสินค้าเหล่านั้นเสื่อมสภาพหรือหมดอายุการใช้งานลงก็จะกลายเป็นขยะที่ต้องนำไปกำจัด ซึ่งส่วนใหญ่มักจะมีขนาดใหญ่และมีน้ำหนักมาก ขยะประเภทนี้ ได้แก่ ซากตู้เย็น เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องเสียง เครื่องซักผ้า เครื่องปรับอากาศ เครื่องคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

การจำแนกตามองค์ประกอบ เป็นการจำแนกตามลักษณะมูลฝอยว่า ประกอบด้วยวัสดุประเภทใดบ้าง และวัสดุนั้นมีประโยชน์ที่จะนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีกหรือไม่ โดยจำแนกเป็นประเภทได้ดังนี้

๑) ขยะอินทรีย์ (Organic Waste) ได้แก่ ขยะมูลฝอยที่สามารถย่อยสลายได้ด้วยกระบวนการทางชีวภาพ โดยมีกบฏ จุลินทรีย์ทำหน้าที่ย่อยสลาย เช่น เศษอาหาร เศษพืชผักและผลไม้ เศษหญ้า เศษใบไม้และกิ่งไม้ รวมทั้งซากสัตว์และมูลสัตว์ต่าง ๆ ขยะประเภทนี้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ในรูปของการนำมาหมัก

๒) ขยะที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ (Recycle Waste) ได้แก่ ขยะมูลฝอยที่มีศักยภาพในการนำมาแปรรูปเพื่อใช้ประโยชน์ได้อีก เช่น แก้ว กระดาษ โลหะ เหล็ก พลาสติก อลูมิเนียม หนัง และยาง ขยะประเภทนี้เมื่อนำมาทำการคัดแยกและผ่านกระบวนการแปรรูปแล้วสามารถนำมาเป็นวัตถุดิบเพื่อใช้ผลิตสินค้าหรืออาจนำไปเป็นส่วนผสมกับวัตถุดิบใหม่เพื่อลดปริมาณการใช้ทรัพยากรธรรมชาติลงได้

๓) ขยะที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ไม่ได้ (Nonrecycle Waste) ได้แก่ ขยะมูลฝอยที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก เช่น เศษผ้า เศษอิฐ และเศษปูนจากการก่อสร้าง เศษวัสดุต่าง ๆ จากการรื้อถอนอาคาร ถ้าจากการเผาไหม้เชื้อเพลิง ตลอดจนเศษชิ้นส่วนของผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์บางชนิด ขยะเหล่านี้ไม่มีศักยภาพในการนำกลับมาใช้ได้อีก จึงต้องนำไปกำจัดทำลายยังสถานที่ฝังกลบเท่านั้น

๔) ขยะติดเชื้อ (Infectious Waste) ได้แก่ ขยะมูลฝอยที่มีเชื้อโรคปนเปื้อนอยู่ ซึ่งจะทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ได้ เช่น เนื้อเยื่อหรือชิ้นส่วนอวัยวะต่าง ๆ รวมทั้งเครื่องใช้ที่สัมผัสกับผู้ป่วย เช่น สำลี ผ้าพันแผล เข็มฉีดยา มีดผ่าตัด และเสื้อผ้าผู้ป่วย^{๑๑}

๒.๑.๕ ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณของขยะมูลฝอย

ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์รวมกันในสังคมปัจจุบันมักก่อให้เกิดเศษสิ่งของที่เหลือใช้หรือสิ่งของที่ไม่ต้องการที่จะนำมาใช้ประโยชน์อีก จึงทำให้กลายเป็นขยะมูลฝอยในปริมาณมาก ซึ่งปริมาณของขยะมูลฝอยในชุมชนจะมากขึ้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

๑) ความหนาแน่นและจำนวนของประชากรในชุมชน (Population Density) กล่าวคือ ถ้าจำนวนประชากรมากหรืออาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ก็จะมีปริมาณขยะมูลฝอยมากตามไปด้วย เช่น บริเวณหอพักคอนโดมิเนียม เป็นต้น

๒) ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นหรือลักษณะชุมชน (Geographical Location) สถานที่ต่าง ๆ ทำให้มีปริมาณขยะมูลฝอยและประเภทขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นต่างกัน เช่น สถานที่ตั้งอยู่ริมทะเล มักพบขยะที่เป็นเศษปลา เศษเปลือกหอย ได้มากกว่าขยะมูลฝอยชนิดอื่น ๆ ปริมาณขยะมูลฝอยจากชุมชนย่านธุรกิจการค้าจะมีปริมาณขยะมูลฝอยมากกว่าชุมชนที่พักอาศัยเพียงอย่างเดียว ในท้องถิ่นที่มีพื้นที่ราบลุ่มมีการเพาะปลูกข้าวและพืชพันธุ์ต่าง ๆ จะมีปริมาณขยะมูลฝอยก็จะเป็นจำพวกฟางข้าว เศษหญ้า พืชผักในปริมาณที่มากกว่ามูลฝอยชนิดอื่น ๆ นอกจากนี้ ลักษณะที่ตั้งของชุมชนที่มีถนนหรือซอยแคบ ทำให้การคมนาคมไม่สะดวก รถขนขยะไม่สามารถเข้าชุมชนได้ ต้องใช้ภาชนะขนถ่ายอีกทอดหนึ่ง จึงทำให้การกำจัดขยะมูลฝอยช้าไม่ทั่วถึง จึงทำให้ปริมาณมูลฝอยเหลือตกค้างและเพิ่มทวีคูณมากขึ้น

๓) ฤดูกาล (Season) ฤดูกาลของแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของปริมาณขยะมูลฝอยเป็นอย่างมาก เช่น ในช่วงฤดูฝนประเทศไทยจะมีผลไม้ออกจำนวนมาก ปริมาณขยะมูลฝอยจึงเป็นจำพวกใบไม้เปลือกผลไม้ต่าง ๆ เป็นต้น หรือในช่วงของฤดูกาลที่มีการท่องเที่ยวพักผ่อนขยะมูลฝอยในสถานที่ท่องเที่ยวที่นั่น ๆ จะเป็นจำพวกขวดน้ำ เศษกระดาษ ถูพลาสติก เป็นส่วนมาก

๔) สภาวะเศรษฐกิจ (Economic Status) ชุมชนที่มีฐานะดี มีเงินที่สามารถจะจับจ่ายซื้อสิ่งของได้มากก็ย่อมส่งผลทำให้มีปริมาณขยะมูลฝอยมากตามไปด้วย และขยะมูลฝอยเหล่านั้นมักเป็น

^{๑๑} อาณัติ ต๊ะปิ่นตา, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐.

จำพวกบรรจุภัณฑ์ หรือของที่เป็นชิ้นใหญ่ เช่น เฟอร์นิเจอร์ อุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนชุมชนที่ฐานะยากจนจะมีขยะมูลฝอยน้อยและจะเป็นจำพวกเศษอาหารถุงพลาสติก เป็นต้น

๕) อุปนิสัยของประชาชน (Habit of People in Community) ประชาชนที่มีอุปนิสัยรักสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยจะมีปริมาณขยะมูลฝอยให้เก็บขนมากกว่าประชาชนที่มีอุปนิสัยมักง่าย ทั้งขยะมูลฝอยเรี่ยราดทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยให้เก็บขนมีน้อยแต่จะพบตามถนน แม่น้ำลำคลองที่สาธารณะ เป็นต้น และตัวแปรอีกตัวหนึ่งคือ พฤติกรรมการบริโภคและค่านิยมของแต่ละกลุ่มคนก็มีผลต่อลักษณะของขยะมูลฝอย เช่น กลุ่มวัยรุ่นนิยมอาหารกระป๋อง เครื่องดื่มต่าง ๆ กล่องโฟม อาหารกล่องกระดาษ จึงทำให้มีปริมาณขยะมูลฝอยประเภทนี้มากตามไปด้วย

๖) การจัดการบริการเก็บขยะมูลฝอย (Collection Services and Disposal Methods) ถ้าการจัดเก็บขยะมูลฝอยไม่สม่ำเสมอจะทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยเหลือจากการเก็บอีกมากอาจมีไถ่หรือสุนัขมาคุ้ยเขี่ยทำให้ไม่น่าดูเกิดความสกปรกได้

๗) ความเจริญของอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี (Growth of Industry and Technology) จึงทำให้ประชาชนนิยมบริโภคอาหารสำเร็จรูปมากขึ้น มีการใช้ภาชนะบรรจุฟุ่มเฟือย ทั้งขวดพลาสติก แบตเตอรี่โทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นต้น จึงทำให้มีขยะมูลฝอยประเภทนี้จำนวนมากและยากต่อการกำจัด

๘) กฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับและความร่วมมือของประชาชน (Legislation and Cooperation of People) หากมีกฎหมายหรือกฎระเบียบที่รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือชุมชนได้กำหนดขึ้นเพื่อบังคับใช้กับชุมชนก็จะช่วยลดปริมาณขยะลงได้ เช่น การออกกฎหมายไม่ให้ประชาชนทิ้งขยะมูลฝอยในที่สาธารณะ แม่น้ำลำคลอง เป็นต้น^{๑๒}

๒.๑.๖ ผลกระทบจากขยะมูลฝอยต่อสิ่งแวดล้อม

ขยะ เศษวัสดุ ของเสียมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ เนื่องจากการขยายตัวของเมืองการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกสบาย การอยู่อาศัยอย่างหนาแน่นหากใช้วิธีกำจัดที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม ย่อมก่อให้เกิดปัญหาตามมา

น้ำเสียจากกองขยะ (Leachate) มีความสกปรกสูง มีสภาพเป็นกรด มีเชื้อโรค หากน้ำจากขยะรั่วไหลปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม เป็นผลให้เกิดอันตรายและเกิดมลพิษในบริเวณที่ปนเปื้อน ดังในแหล่งทิ้งขยะของเทศบาลต่าง ๆ ที่เอาขยะไปเทกองไว้เป็นภูเขาขยะน้ำจากขยะจะไหลซึมออกทางบริเวณข้างกองส่วนหนึ่งก็ซึมลงสู่ใต้ดิน ในที่สุดก็ไปปนเปื้อนกับน้ำใต้ดินเกิดปัญหาต่อสุขภาพอนามัย

^{๑๒} พัฒนา มูลพฤกษ์, *อนามัยสิ่งแวดล้อม*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : เอ็น.เอส.แอล.พริ้นติ้ง, ๒๕๔๑), หน้า ๗๔.

ของชาวบ้านที่บริโภคน้ำ ถ้าน้ำจากกองขยะไหลซึมลงสู่แหล่งน้ำในบริเวณใกล้เคียงก็จะทำให้น้ำในแหล่งน้ำนั้นเน่าเสีย ถ้าปนเปื้อนมากถึงขนาดก็จะทำให้สัตว์น้ำต่าง ๆ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา กบ เขียด พืชน้ำตายได้ เพราะขาดออกซิเจน และขาดแสงแดดที่จะส่องผ่านน้ำ เนื่องจากน้ำมีสีดำ หากน้ำขยะมีการปนเปื้อนลงในแหล่งน้ำที่ใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคของชุมชน ก็จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงคุณภาพน้ำมากขึ้น

ขยะมูลฝอยที่ทำให้เกิดมลพิษในอากาศ กองขยะมูลฝอยขนาดมหึมาของเทศบาลจะเกิดการหมักโดยจุลินทรีย์ในกองขยะจะเกิดก๊าซต่าง ๆ เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม หากไม่มีการกำจัดก๊าซเหล่านี้อย่างเหมาะสม ก๊าซที่เกิดขึ้นได้แก่ มีเทน คาร์บอนไดออกไซด์ ไฮโดรเจนซัลไฟด์ (ก๊าซไข่เน่า) เป็นต้น และยังมีฝุ่นละอองจากกองขยะ ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ โรคผิวหนังแก่ประชาชนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง ขยะมูลฝอยก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพของมนุษย์หลายประการดังต่อไปนี้ คือ

๑) เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงและพาหะของโรค เนื่องจากเชื้อจุลินทรีย์ที่ปนเปื้อนมากับขยะมูลฝอยมีโอกาสที่จะขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้นได้ เพราะขยะมูลฝอยมีทั้งความชื้นและสารอินทรีย์ที่จุลินทรีย์ใช้เป็นอาหาร ขยะพวกอินทรีย์สารที่ทิ้งค้างไว้จะเกิดการเน่าเปื่อยกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงวัน นอกจากนั้นพวกขยะที่ปล่อยทิ้งไว้นาน ๆ จะเป็นที่อยู่อาศัยของหนู โดยหนูจะเข้ามาทำรังขยายพันธุ์ เพราะมีทั้งอาหารและที่หลบซ่อน ดังนั้น ขยะที่ขาดการเก็บรวบรวมและการกำจัดจึงทำให้เกิดเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ที่สำคัญของเชื้อโรค แมลงวัน หนู แมลงสาบ ซึ่งเป็นพาหะนำโรคมารู้อันตราย

๒) เป็นบ่อเกิดของโรค เนื่องจากการเก็บรวบรวมและการกำจัดขยะมูลฝอยไม่ดี หรือปล่อยปละละเลยทำให้มีขยะมูลฝอยเหลือทิ้งค้างไว้ในชุมชนจะเป็นบ่อเกิดของเชื้อโรคต่าง ๆ เช่น ตับอักเสบบวม เชื้อไทฟอยด์ เชื้อโรคเอดส์ ฯลฯ เป็นแหล่งกำเนิดและอาหารของสัตว์ต่าง ๆ ที่เป็นพาหะนำโรคมารู้อันตราย เช่น แมลงวัน แมลงสาบ และหนู เป็นต้น

๓) ก่อให้เกิดความรำคาญ ขยะมูลฝอยการเก็บรวบรวมได้ไม่หมดก็จะเกิดเป็นกลิ่นรบกวนกระจายอยู่ทั่วไปในชุมชน นอกจากนั้นฝุ่นละอองที่เกิดจากการเก็บรวบรวมการขนถ่าย และการกำจัดขยะก็ยังคงเป็นเหตุรำคาญที่มักจะได้รับเสียงร้องเรียนจากประชาชนในชุมชนอยู่เสมอ อีกทั้งจุดจาดตา น่าขยะแขยง

๔) ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ขยะมูลฝอยเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดมลพิษของน้ำ มลพิษของดินและมลพิษของอากาศ เนื่องจากขยะส่วนที่ขาดการเก็บรวบรวม หรือไม่นำมากำจัดให้ถูกวิธี ปล่อยทิ้งค้างไว้ในพื้นที่ของชุมชน เมื่อมีฝนตกลงมาจะไหลชะนำความสกปรก เชื้อโรค สารพิษ

จากขยะไหลลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้แหล่งน้ำเกิดเน่าเสียได้ และนอกจากนี้ขยะมูลฝอยยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพดิน ซึ่งจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของขยะมูลฝอย ถ้าขยะมีซากถ่านไฟฉาย ซากแบตเตอรี่ ซากหลอดฟลูออเรสเซนต์มาก ก็จะส่งผลกระทบต่อปริมาณโลหะหนักพวกปรอท แคดเมียม ตะกั่ว ในดินมาก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในดิน และสารอินทรีย์ในขยะมูลฝอยเมื่อมีการย่อยสลายจะทำให้เกิดสภาพความเป็นกรดในดิน และเมื่อฝนตกมาชะกองขยะมูลฝอยจะทำให้น้ำเสียจากกองขยะมูลฝอยไหลปนเปื้อนดินบริเวณรอบ ๆ ทำให้เกิดมลพิษของดินได้ การปนเปื้อนของดินยังเกิดจากการนำมูลฝอยไปฝังกลบ หรือการยกยกออกไปทิ้งทำให้ของเสียอันตรายปนเปื้อนในดิน ถ้ามีการเผาขยะมูลฝอยกลางแจ้งทำให้เกิดควันมีสารพิษทำให้คุณภาพของอากาศเสีย ส่วนมลพิษทางอากาศจากขยะมูลฝอยนั้นอาจเกิดขึ้นได้ทั้งจากมลสารที่มีอยู่ในขยะและพวกแก๊สหรือไอระเหย ที่สำคัญคือ กลิ่นเหม็นที่เกิดจากการเน่าเปื่อย และสลายตัวของอินทรีย์สารเป็นส่วนใหญ่

๕) ทำให้เกิดการเสี่ยงต่อสุขภาพ ขยะมูลฝอยที่ทิ้งและรวบรวมโดยขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขยะมูลฝอยพวกของเสียอันตราย ถ้าขาดการจัดการที่เหมาะสมย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนได้ง่าย เช่น โรคทางเดินอาหารที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรียที่มีแมลงวันเป็นพาหะ หรือได้รับสารพิษที่มากับของเสียอันตราย

๖) เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ ขยะมูลฝอยปริมาณมาก ๆ ย่อมต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดการเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ เสีย อากาศเสีย ดินปนเปื้อนเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ

๗) ทำให้ขาดความสง่างาม การเก็บขนและกำจัดที่ดีจะช่วยให้ชุมชนเกิดความสวยงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยอันสอดคล้องถึงความเจริญและวัฒนธรรมของชุมชน ฉะนั้นหากเก็บขนไม่ดี ไม่หมด กำจัดไม่ดี ย่อมก่อให้เกิดความไม่น่าดู ขาดความสวยงาม บ้านเมืองสกปรก และความไม่เป็นระเบียบ ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว^{๑๓}

๒.๑.๗ กฎระเบียบข้อบังคับในการจัดการขยะมูลฝอย

ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๖๐

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๓๔/๑ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคเจ็ด แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

^{๑๓} สำนักงานสิ่งแวดล้อม, ปัญหาขยะมูลฝอย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.tungsong.com/ Environment/ Garbage_n/garbage_07.html [๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๖๐”

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามประกาศนี้ และให้มีอำนาจตีความวินิจฉัยปัญหา เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามประกาศนี้

หมวด ๑ บททั่วไป

ข้อ ๔ การจัดการมูลฝอยตามประกาศนี้ ให้ราชการส่วนท้องถิ่นดำเนินการตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยจัดให้มีระบบจัดการและกำจัดมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านอื่น ๆ ได้

ข้อ ๕ ราชการส่วนท้องถิ่นต้องรณรงค์สร้างความรับรู้ความเข้าใจ และจิตสำนึกให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการลดปริมาณ และคัดแยกมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ มีความตระหนักรู้ และรับผิดชอบในการจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดมูลฝอย รวมถึงเปิดเผยข้อมูล และรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบ

หมวด ๒ การเก็บ ขน และกำจัดมูลฝอย

ส่วนที่ ๑ ข้อความทั่วไป

ข้อ ๖ การเก็บ ขน และกำจัดมูลฝอยให้ดำเนินการตามความในหมวดนี้ และในกรณีที่มีกฎหมาย กฎ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือมาตรฐานไว้เป็นการเฉพาะราชการส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือมาตรฐานนั้นด้วย

ส่วนที่ ๒ การเก็บและขนมูลฝอย

ข้อ ๗ ให้ราชการส่วนท้องถิ่นจัดให้มีภาชนะรองรับมูลฝอยไว้ในที่สาธารณะ และสถานสาธารณะให้เพียงพอเหมาะสมกับประเภทปริมาณมูลฝอย และกิจกรรมในสถานที่นั้น โดยอย่างน้อยต้องมีภาชนะรองรับมูลฝอยทั่วไป และมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน

ราชการส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่เอกชนที่เปิดให้ประชาชนเข้าไปได้จัดให้มีภาชนะรองรับมูลฝอยตามวรรคหนึ่ง

ข้อ ๘ ภาชนะรองรับมูลฝอยตามข้อ ๗ ต้องมีลักษณะที่เหมาะสมกับการใช้งาน โดยมีสีเฉพาะสำหรับรองรับมูลฝอยแต่ละประเภท หรืออาจกำหนดข้อความหรือสัญลักษณ์อื่นซึ่งแสดงถึงมูลฝอยประเภทนั้นไว้อย่างชัดเจนที่ภาชนะรองรับมูลฝอยแทนก็ได้

- (๑) สีนํ้าเงิน สำหรับมูลฝอยทั่วไป
- (๒) สีเขียว สำหรับมูลฝอยอินทรีย์
- (๓) สีเหลือง สำหรับมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่
- (๔) สีส้ม สำหรับมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน

เพื่อความปลอดภัยอาจจัดภาชนะรองรับมูลฝอยตามวรรคหนึ่งให้มีลักษณะโปร่งใสก็ได้

ข้อ ๙ ให้ราชการส่วนท้องถิ่นประกาศกำหนดวัน เวลา สถานที่ และเส้นทางการเก็บ และขนมูลฝอยให้ผู้ก่อให้เกิดมูลฝอยทราบล่วงหน้าเป็นเวลาพอสมควร

ในกรณีมีเหตุผลความจำเป็นทำให้ไม่สามารถเก็บและขนมูลฝอยตามประกาศในวรรคหนึ่งได้ ให้แจ้งผู้ก่อให้เกิดมูลฝอยทราบล่วงหน้าโดยวิธีหนึ่งวิธีใดภายในเวลาอันสมควร

ข้อ ๑๐ การเก็บและขนมูลฝอยให้บรรจุไว้ในอุปกรณ์หรือยานพาหนะซึ่งกันน้ำและปิดอย่างมิดชิด รวมทั้งจัดการป้องกันไม่ให้มูลฝอย น้ำ หรือสิ่งอื่นอันเกิดจากมูลฝอยตกหล่นรั่วไหลออกจากอุปกรณ์หรือ ยานพาหนะนั้น และต้องดำเนินการอย่างรวดเร็ว โดยระมัดระวังไม่ให้เกิดผลกระทบต่อ การจราจร สุขภาพ อนามัย หรือคุณภาพชีวิตของประชาชน

ส่วนที่ ๓ การกำจัดมูลฝอย

ข้อ ๑๑ เพื่อประโยชน์ในการกำจัดมูลฝอย ให้คัดแยกมูลฝอยที่จัดเก็บได้ออกเป็นมูลฝอยที่ย่อยสลายง่าย มูลฝอยที่ย่อยสลายยาก และมูลฝอยที่ไม่ย่อยสลายก่อนนำไปกำจัด ทั้งนี้การกำจัดให้ทำตามความเหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพและคุณสมบัติของมูลฝอยนั้น หรือสอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม และระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน และสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้ราชการส่วนท้องถิ่นส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน และชุมชนมีส่วนร่วมและสามารถพึ่งพาตนเองในการกำจัดมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

ข้อ ๑๒ การกำจัดมูลฝอย ให้ดำเนินการตามวิธีการหนึ่งหรือหลายวิธี ดังนี้

- (๑) การฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล
- (๒) การหมักทำปุ๋ยหรือก๊าซชีวภาพ
- (๓) การกำจัดด้วยพลังงานความร้อน
- (๔) การแปรสภาพเป็นเชื้อเพลิงหรือพลังงาน
- (๕) วิธีอื่นตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด หรือคณะกรรมการจังหวัดให้คำแนะนำ

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการจังหวัดอาจให้คำแนะนำราชการส่วนท้องถิ่น ตามที่เห็นสมควร^{๑๔}

๒.๑.๘ แนวทางการจัดการขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอยนับเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นในการจัดการขยะมูลฝอยจะเน้นรูปแบบของการวางแผนจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องส่งเข้าไปทำลายด้วยระบบต่าง ๆ ให้น้อยที่สุด และสามารถนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของการใช้ซ้ำ และแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ (Reuse & Recycle) รวมถึงผลพลอยได้จากการจัดการขยะมูลฝอย โดยมีแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยดังต่อไปนี้

การลดปริมาณขยะมูลฝอย

การลดปริมาณขยะมูลฝอยให้ได้ผลดีที่สุด คือ การลดปริมาณขยะมูลฝอยตั้งแต่แหล่งกำเนิด และมีการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งเพื่อให้ปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องนำไปกำจัดมีปริมาณน้อยลงทำให้ได้วัสดุเหลือใช้ที่มีคุณภาพสูงเพราะไม่เกิดการปนเปื้อนสามารถนำไป Reused Recycle ได้ง่ายในการณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดการผลิตมูลฝอยในแต่ละวัน เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยตั้งแต่แหล่งกำเนิด ได้แก่

๑) ลดการทิ้งบรรจุภัณฑ์โดยการใช้สินค้าชนิดเติมใหม่ เช่น น้ำยาล้างจาน ผงซักฟอก ถ่านไฟฉายชนิดชาร์ตใหม่ เป็นต้น

๒) เลือกใช้สินค้าที่มีคุณภาพ มีหีบบรรจุภัณฑ์น้อย อายุการใช้งานยาวนาน และตัวสินค้าไม่เป็นมลพิษ

๓) ลดการใช้วัสดุกำจัดยาก เช่น โฟมบรรจุอาหาร และถุงพลาสติก

๔) คัดแยกขยะมูลฝอยตามประเภท (Separation) โดยการแบ่งแยกประเภทของ ถังขยะมูลฝอย มีดังนี้

ถังสีเขียว รองรับขยะที่เน่าเสียและย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ เช่น ผัก ผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้ เป็นต้น

ถังสีเหลือง รองรับขยะที่สามารถนำมารีไซเคิล หรือขายได้ เช่น แก้ว กระดาษ พลาสติก เป็นต้น

^{๑๔} สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๖๐, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.dla.go.th/work/garbage.pdf> [๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

ถังสีเทาผ้าสีส้ม รองรับขยะที่มีอันตรายต่อสิ่งมีชีวิต และสิ่งแฉะลื้อม เช่น ถ่านไฟฉาย หลอดฟลูออเรสเซนต์ กระจก ยานพาหนะ ระเบิด เป็นต้น

ถังสีฟ้า รองรับขยะย่อยสลายไม่ได้ ไม่เป็นพิษ เช่น พลาสติกห่อลูกอม ซองบะหมี่สำเร็จรูป โฟม และฟอลย์ ที่เปื้อนอาหาร เป็นต้น

ในการเก็บรวบรวมขยะที่ถูกต้องภายในบ้านควรใช้ภาชนะที่มีฝาปิดมิดชิดน้ำไม่สามารรถจะรั่วซึมได้ เช่น ถังเหล็ก หรือถังพลาสติก การใช้ถังเหล็กอาจจะฝุ่ร่อนได้ง่ายกว่าถังพลาสติก^{๑๕}

การนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่

การนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่มีอยู่หลายวิธีขึ้นอยู่กับสภาพและ ลักษณะสมบัติของขยะมูลฝอย ซึ่งสรุปได้เป็น ๕ แนวทางหลัก ๆ คือ

๑) การนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Material Recovery) เป็นการนำขยะมูลฝอยที่สามารถคัดแยกได้กลับมาใช้ใหม่โดยจำเป็นต้องผ่านกระบวนการแปรรูปใหม่ (Recycle) หรือแปรรูป (Reuse) ก็ได้ เช่น การทำสิ่งประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ การทำสบู่จากน้ำมันพืชที่ใช้แล้ว เป็นต้น

๒) การแปรรูปเพื่อเปลี่ยนเป็นพลังงาน (Energy Recovery) เป็นการนำขยะที่สามารถเปลี่ยนเป็นพลังงานความร้อน หรือเปลี่ยนเป็นรูปก๊าซชีวภาพเพื่อมาใช้ประโยชน์

๓) การนำขยะมูลฝอยจำพวกเศษอาหารที่เหลือจากการรับประทานอาหารหรือการประกอบอาหารไปเลี้ยงสัตว์

๔) การนำขยะมูลฝอยไปปรับสภาพให้มีประโยชน์ต่อการบำรุงรักษาดิน เช่น การนำขยะมูลฝอยสดหรือเศษอาหารมาหมักทำปุ๋ย เป็นต้น

๕) การนำขยะมูลฝอยปรับปรุงพื้นที่ โดยนำขยะมูลฝอยมากำจัดโดยวิธีฝังกลบอย่างถูกหลักวิชาการ (Sanitary Landfill) จะได้พื้นที่สำหรับใช้ปลูกพืชสร้างสวนสาธารณะ เป็นต้น^{๑๖}

การเก็บรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอย

เพื่อสะดวกในการเก็บรวบรวมและประหยัดจึงต้องมีการตั้งจุดรวบรวมขยะมูลฝอยขึ้นไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ ได้แก่ หมู่บ้าน โรงอาหาร อพาร์ทเมนต์ โดยมีภาชนะรองรับขยะประเภทต่าง ๆ ตั้งไว้เป็นจุด ๆ ในการรวบรวมขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพจะต้องมีการแปรสภาพขยะมูลฝอย โดยวิธีคัดแยกเอาวัสดุที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ออกมาใช้เครื่องบดขยะที่เหลือให้มีขนาดเล็กลงเป็นก้อน

^{๑๕} กรมควบคุมมลพิษ, การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างครบวงจร, พิมพ์ครั้งที่ ๔ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๗), หน้า ๑๑.

^{๑๖} ตีตา, ถังขยะแยกสีและการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://shorturl.asia/m6pOF> [๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

เพื่อลดปริมาณของขยะมูลฝอยช่วยให้การเก็บรวบรวมขนถ่ายและขนส่งได้สะดวกขึ้น สำหรับการเก็บขนขยะมูลฝอย ถ้าระยะทางไม่ไกลให้รถขนส่งขยะมูลฝอยไปยังสถานที่กำจัดขยะ แต่ถ้าระยะทางไกลและมีปริมาณขยะมูลฝอยมากอาจจะต้องสร้างสถานีขนถ่าย เพื่อถ่ายเทจากรถเก็บขนขยะมูลฝอยลงสู่รถบรรทุกขนาดใหญ่^{๑๗}

ระบบกำจัดขยะมูลฝอย

ระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่ลูกหลักวิชาการสามารถแบ่งเทคโนโลยีการกำจัดขยะมูลฝอยออกเป็น ๓ ระบบใหญ่ คือ

๑) ระบบหมักทำปุ๋ย เป็นการย่อยสลายอินทรีย์สารโดยขบวนการทางชีววิทยาของจุลินทรีย์เป็นตัวการย่อยสลายให้แปรสภาพเป็นแร่ธาตุที่มีลักษณะค่อนข้างคงรูปมีสีดำ ค่อนข้างแห้งและสามารถใช้ในการปรับปรุงคุณภาพของดิน ขบวนการหมักทำปุ๋ยสามารถแบ่งเป็น ๒ ขบวนการ คือ ขบวนการหมักแบบใช้ออกซิเจน (Aerobic Decomposition) ซึ่งเป็นการสร้างสภาวะที่จุลินทรีย์ชนิดที่ดำรงชีพโดยใช้ออกซิเจนย่อยสลายอาหารแล้วเกิดการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และกลายเป็นสภาพเป็นแร่ธาตุ เป็นขบวนการที่ไม่เกิดก๊าซกลิ่นเหม็น ส่วนอีกขบวนการเป็นขบวนการหมักแบบไม่ใช้ออกซิเจน (Anaerobic Decomposition) เป็นการสร้างสภาวะให้เกิดจุลินทรีย์ชนิดที่ดำรงชีพโดยใช้ออกซิเจน เป็นตัวช่วยย่อยสลายอาหาร และแปรสภาพกลายเป็นแร่ธาตุ ขบวนการนี้มักจะเกิดก๊าซที่มีกลิ่นเหม็น เช่น ก๊าซไข่เน่า (Hydrogen Sulfide : H₂S) แต่ขบวนการนี้จะมีผลดีที่เกิดก๊าซมีเทน (Methane Gas) ซึ่งเป็นก๊าซที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เป็นเชื้อเพลิง

๒) ระบบการเผาในเตาเผา (Incineration) เป็นการทำลายขยะมูลฝอยด้วยวิธีการเผาในเตาเผาที่ได้รับการออกแบบก่อสร้างที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยต้องให้มีอุณหภูมิในการเผาที่ ๘๕๐ - ๑,๒๐๐ องศาเซลเซียส เพื่อให้การทำลายที่สมบูรณ์ที่สุด แต่ในการเผาหมักก่อให้เกิดมลพิษด้านอากาศได้แก่ ฝุ่นขนาดเล็ก ก๊าซพิษต่าง ๆ เช่น ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (Sulfur Dioxide : SO₂) เป็นต้น นอกจากนี้แล้วยังอาจเกิดไดออกซิน (Dioxins) ซึ่งเป็นสารก่อมะเร็งและเป็นสารที่กำลังอยู่ในความสนใจของประชาชน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีระบบควบคุมมลพิษทางอากาศและดักมิให้อากาศที่ผ่านปล่องออกสู่บรรยากาศมีค่าเกินกว่าค่ามาตรฐานคุณภาพอากาศจากเตาเผาที่กำหนด

๓) ระบบฝังกลบอย่างถูกสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) เป็นการกำจัดขยะมูลฝอยโดยการนำไปฝังกลบในพื้นที่ที่ได้จัดเตรียมไว้ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือกตามหลักวิชาการ ทั้งทางด้าน

^{๑๗} สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, การเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=15&chap=8&page=t15-8-infodetail05.html> [๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วิศวกรรม สถาปัตยกรรม และการยินยอมจากประชาชน จากนั้นจึงทำการออกแบบและก่อสร้าง โดยมีการวางมาตรการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เช่น การปนเปื้อนของน้ำเสียจากกองขยะมูลฝอยที่เรียกว่า น้ำชะขยะมูลฝอย (Leachate) ซึ่งถือว่าเป็นน้ำเสียที่มีค่าความสกปรกสูง จนส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ใช้น้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค นอกจากนี้ยังต้องมีมาตรการป้องกันน้ำท่วม กลิ่นเหม็นและผลกระทบต่อสภาพภูมิทัศน์ รูปแบบการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล อาจใช้วิธีขุดให้ลึกลงไปในชั้นดินหรือการถมให้สูงขึ้นจากระดับพื้นดิน หรืออาจจะใช้ผสมสองวิธี ซึ่งจะขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศในการจัดการกับขยะมูลฝอยนั้น^{๑๘}

สรุปได้ว่า กิจกรรมประจำวันในแต่ละครัวเรือนและการดำเนินกิจการต่าง ๆ ในสังคมต่างส่งผลให้เกิดขยะมูลฝอยในปริมาณที่มากขึ้นหากไม่มีการกำจัดขยะมูลฝอยให้ถูกต้องและเหมาะสมย่อมจะก่อให้เกิดผลเสียทั้งต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการใช้แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยโดยเริ่มตั้งแต่การลดปริมาณขยะมูลฝอยตั้งแต่แหล่งกำเนิด และมีการคัดแยกขยะมูลฝอยให้ถูกต้องตามประเภทก่อนที่มีระบบเก็บรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอย มีการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ และเลือกระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกหลักวิชาการให้เหมาะสมตามบริบทของแต่ละชุมชนก็จะส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนลดน้อยลงได้

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

๒.๒.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายจากนักวิชาการที่ได้นิยามไว้ดังต่อไปนี้ คือ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้นเป็นไปอย่างมีอิสระภาพ เสมอภาค มิใช่เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงยิ่งขึ้น^{๑๙} การที่บุคคลที่มีความสนใจหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องเดียวกันเข้ามาร่วมกันเพื่อปฏิบัติการกิจ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนการดำเนินงาน การรับทราบผลการดำเนินงาน การติดตามประเมินผล หรือร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมาย

^{๑๘} กรมควบคุมมลพิษ, การกำจัดขยะมูลฝอยแบบฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.pcd.go.th/publication/4726> [๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

^{๑๙} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, การมีส่วนร่วม : หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สิริลักษณ์การพิมพ์ , ๒๕๕๖), หน้า ๑๐.

ตามที่ได้ตกลงกันไว้^{๒๐} ซึ่งการมีส่วนร่วมที่พึงประสงค์และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน มีจุดสำคัญอยู่ที่ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เป็นไปได้ลักษณะแบบสมัครใจและเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเข้มแข็ง แต่คุณสมบัติดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกระบวนการเริ่มต้นและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่เป็นการจำลองแบบหรือการนำมาสวมใส่ในจุดใดจุดหนึ่ง^{๒๑} นอกจากนี้ การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการของการให้ผู้ที่บังคับบัญชาได้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ (Participative Management) เน้นการมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของบุคคล PM ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหาของการบริหาร^{๒๒} การมีส่วนร่วมยังหมายถึง กระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของชุมชนโดยให้สมาชิกเข้ามาร่วมวางแผนปฏิบัติและประเมินงาน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน^{๒๓} ความร่วมมือของประชาชนในรูปตัวบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีความคิดเห็นตรงกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตั้งไว้อันเป็นประโยชน์ต่อตัวบุคคลต่อกลุ่มคนรวมทั้งต่อส่วนร่วมโดยที่ประชาชนต้องเป็นผู้ตัดสินใจในกระบวนการการมีส่วนร่วมด้วยตนเองและรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น^{๒๔} การมีส่วนร่วม ๒ ลักษณะ คือ ๑. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการได้แก่ การร่วมกันคิดค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการการติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการโดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชน และ ๒. การมีส่วนร่วมทางการเมือง^{๒๕} ส่วนการมีส่วนร่วมของชุมชนแบ่งได้ออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่

^{๒๐} จิราภรณ์ ศรีคา, การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน
วชิรวิทย์ ระดับประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗), หน้า ๒๐.

^{๒๑} ไพฑูรย์ ผิวผาง, “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลเปือยน้อย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๐), หน้า ๑๗.

^{๒๒} สมยศ นาวิการ, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ชาลววิทย์เซ็นเตอร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

^{๒๓} จินตนา สุจจันนท์, การศึกษาและการพัฒนาชุมชน, (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙), หน้า ๑๑.

^{๒๔} ศรัณยา ดีพูน, การมีส่วนร่วม : หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๗.

^{๒๕} ปาริชาติ วลัยเสถียร, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓๘.

๑. การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน กล่าวคือฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่า มีทรัพยากรหรือความรู้ด้อยกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น

๒. การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการกำหนดนโยบายของรัฐโดยไม่รู้ความต้องการของประชาชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นเพียงประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนบางเรื่องเท่านั้น

๓. การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาด้วยความเท่าเทียมกันทุกฝ่าย จัดเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริงของประชาชนตามแนวความคิดและหลักการพัฒนาชุมชน เมื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้จะสนับสนุนและส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๖}

ประเภทของการมีส่วนร่วมสามารถจำแนกการมีส่วนร่วมออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมโดยตรง การมีส่วนร่วมในการบริหารเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการตัดสินใจเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมโดยตรง เช่น ผู้บริหาร หัวหน้าโครงการมักจะเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในรูปของกรรมการที่ปรึกษาที่ให้ข้อคิดข้อเสนอแนะ เพราะกิจกรรมบางอย่างอาจมีอุปสรรคไม่สามารถแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงจำเป็นต้องให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อให้ผลการตัดสินใจเป็นที่ยอมรับแก่คนทั่วไปหรือเกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมโดยตรงจึงมีสาระสำคัญอยู่ที่ว่าเป็นการร่วมอย่างเป็นทางการและมักทำเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น คำสั่งแต่งตั้ง หนังสือเชิญประชุม บันทึกการประชุม เป็นต้น

๒. การมีส่วนร่วมโดยอ้อม การมีส่วนร่วมโดยอ้อมเป็นเรื่องของการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายอย่างไม่เป็นทางการ โดยไม่ได้ร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการบริหาร แต่เป็นเรื่องของการให้การสนับสนุนส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมายเท่านั้น เช่น การบริจาคเงินทรัพย์สินวัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เข้าช่วยสมทบไม่ได้เข้าร่วมประชุมแต่ยินดีร่วมมือ เป็นต้น^{๒๗}

กระบวนการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการยอมรับสนับสนุนจากสาธารณชน^{๒๘} แนวคิดในการมีส่วนร่วมของ

^{๒๖} เฉลียว บุรีภักดี และคณะ, ชุดวิชาการวิจัยชุมชน ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมินโครงการ, (นนทบุรี : เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๔๕), หน้า ๓๓.

^{๒๗} เมตต์ เมตต์การุณจิต, การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บুদ্ধพอยท์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐.

^{๒๘} วันชัย วัฒนศัพท์, คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สันติวิธีเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๙.

ประชาชนและภาคสังคมในการเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบมักเกิดขึ้นจากสาเหตุหลัก ๓ ประการด้วยกัน คือ

๑. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลของบุคคลซึ่งบังเอิญพ้องต้องกัน กลายเป็นความเข้าใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม

๒. ความเดือดร้อนและไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่อยู่กันผลักดันให้มุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผนและลงมือกระทำร่วมกัน

๓. การตกลงร่วมใจกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มกระทำการสนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมขึ้น^{๒๙}

โดยหลักการและโดยการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น คือสิ่งที่สวนทางกับการรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจ และการลดบทบาทของประชาชนทั้งในเมืองและในชนบทให้เป็นเพียงผู้ถูกกำหนดในการพัฒนา^{๓๐} เมื่อมองในมิติของการปฏิบัติ^{๓๑} การมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วย ๓ มิติ คือ

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจว่าควรทำและไม่ควรทำอย่างไร

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา เช่น การดำเนินงานตามที่ได้วางไว้

๓. การแบ่งสรรประโยชน์จากโครงการที่สร้างขึ้น^{๓๒}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในหลายด้านเช่น การตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามการตรวจสอบการทำงานของทางราชการ และนำผลที่ได้ได้จากการระดมความคิดมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมที่พึงประสงค์และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน มีจุดสำคัญอยู่ที่ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เป็นไปได้ลักษณะแบบสมัครใจและเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเข้มแข็ง แต่คุณสมบัติดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกระบวนการเริ่มต้นและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่เป็นการจำลองแบบหรือการนำมาสวมใส่ในจุดใดจุดหนึ่ง

^{๒๙} ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล, การปกครองท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชน , พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : อีพีเอปริทัศน์, ๒๕๔๕), หน้า ๔๑-๔๒.

^{๓๐} Bugnicourt Jacques, *Popular Participation in Development in Africa*, (Geneva: Assignment Children, 1982), p. 58.

^{๓๑} White A.L., *The Homeward Tide*, (London: Granada, 1981), p. 18.

๒.๒.๒ ความสำคัญของการมีส่วนร่วมและลักษณะของการมีส่วนร่วม

๑. ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้รวบรวมผู้ที่ให้ทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

การที่จะทำให้ประชาชนยอมรับโครงการมากขึ้นเนื่องจากเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน ๆ จะรู้สึกผูกพันรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้นเนื่องจากเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน การดำเนินโครงการจะราบรื่นได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น โครงการจะให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้น และมีการระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาเพิ่มขึ้น และจะช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนมากขึ้น^{๓๒}

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อการบริหารการปกครองพอสรุปได้ในประเด็นสำคัญ ดังนี้

๑. ทำให้ได้แนวทางแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่นกล่าวคือ การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาการพัฒนาแต่ละท้องถิ่นควรที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นของตน ประชาชนจะรู้ดีว่าความต้องการของตนคืออะไรทำให้สามารถกำหนดแนวทางเพื่อตอบสนองความต้องการได้เหมาะสม สามารถแก้ไขปัญหาได้ถูกจุดและตรงประเด็น

๒. ทำให้ประชาชนต้องผูกมัดตนเองกับสิ่งที่ตนมีส่วนร่วมเมื่อประชาชนได้เสนอแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของตนแล้วเขาจะรู้สึกผูกพันตนเองที่จะต้องดำเนินกิจกรรมบางประการอันจำเป็นทำให้สิ่งที่เสนอแนะมาปฏิบัติให้บรรลุผล ประชาชนจะร่วมแรงร่วมใจปฏิบัติงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

๓. ทำให้ประชาชนรู้สึกรัก และหวงแหนในท้องถิ่นของตนเองจากข้อ ๒ เมื่อประชาชนผูกมัดตนเองกับสิ่งที่ตนเสนอแนะและร่วมแรงร่วมใจปฏิบัติงานแล้วจะก่อให้เกิดผลต่อมาก็คือความรัก ความภูมิใจและความหวงแหนในท้องถิ่นของตนเองเนื่องจากตนเองได้มีส่วนร่วมทำให้ท้องถิ่นเจริญรุ่งเรืองและพัฒนาเพิ่มขึ้น

๔. ทำให้แบ่งเบาภาระจากรัฐบาลกลาง การให้ประชาชนมีส่วนร่วมต่าง ๆ เท่ากับรับหลักการในเรื่องการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นที่แต่ละแห่ง เมื่อประชาชนในท้องถิ่นที่สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองก็จะทำให้แบ่งเบาภาระจากรัฐบาลกลาง รัฐบาลกลางก็ย่อมมีเวลามากขึ้นที่จะไปดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศต่อไปได้

^{๓๒} ประภาพร ศรีสถิตธรรม, “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะชุมชนในเขตเทศบาล จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐.

๕. ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อความสัมฤทธิ์ผลในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เมื่อประชาชนในระดับตำบลเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ ย่อมเป็นการปลูกฝังเบื้องต้นและเป็นพื้นฐานในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับประเทศชาติต่อไป^{๓๓}

ความสำคัญของการมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

๑. การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิด และอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย

๒. การมีส่วนร่วมมีผลในทางจิตวิทยา คือทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลงในขณะที่เดียวกันก็จะเกิดการยอมรับมากขึ้น

๓. เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

๔. เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีโอกาสได้ใช้ความสามารถ และทักษะในการทำงานร่วมกัน

๕. การมีส่วนร่วมทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้นและเสริมให้การปรับปรุงงานมีความเป็นได้สูง ตลอดจนผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้นด้วย^{๓๔}

๒. ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้รวบรวมผู้ที่ให้ทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ว่าลักษณะของการมีส่วนร่วมนั้นมีประเด็นสำคัญ ๑๐ ประการโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

๑. ระยะเวลาและสถานที่ในการมีส่วนร่วมกับโครงการควรต้องให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมให้ต่อเนื่องตามวงจรชีวิตของโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนโครงการยุติ

๒. การมีส่วนร่วมนั้นมีมิติทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดย (๑) ทางด้านปริมาณ ถ้ามีคนมามีส่วนร่วมมากก็ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้นมาก จากนั้นทำให้องค์กรทางสังคมก่อตัวขึ้น ส่วน (๒) ทางด้านคุณภาพ ควรให้ผู้มีส่วนร่วม มีมิติที่จะขัดขวางความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคล หรือความเป็นนาย-บ่าวกัน ให้มีส่วนร่วมเสมอภาคกันจึงจะถือว่า มีคุณภาพดี

๓. จะให้การมีส่วนร่วมเป็นเป้าหมายปลายทาง (An end) หรือจะให้เป็นแนวทาง (A mean) คือจะให้เพียงบุคคลต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องก็พอใจคิดว่าบรรลุวัตถุประสงค์บางสิ่งแล้วหรือจะพิจารณาว่าการมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่ต้องทำให้ดีโดยตอบให้ได้ว่า “หลังจากการมีส่วนร่วมแล้ว

^{๓๓} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท” รายงานการวิจัย, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๓), หน้า ๒๔๓-๒๔๔.

^{๓๔} สัมฤทธิ์ กางเพ็ญ, “รูปแบบการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา”, วารสารข้าราชการครู, ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (ตุลาคม-พฤศจิกายน, ๒๕๔๔) : ๑๐-๑๓.

จะมีอะไรดีขึ้น อะไรควรเกิดขึ้นอีกบ้าง” อันเป็นการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมที่เป็นวิธีการหรือกระบวนการที่ต้องดำเนินไปอย่างมีคุณภาพซึ่งทำให้งานเกิดความสำเร็จดียิ่งขึ้น

๔. การมีส่วนร่วมนี้ตามธรรมชาติอาจเกิดขึ้นไม่สม่ำเสมอหรือตลอดเวลาก็ได้ เช่น เวลาเกิดภัยพิบัติคนก็มาช่วยกัน เมื่อหมดภัยแล้วก็แยกกันกลับไปเช่นเดิม แต่ถ้าตั้งองค์กรประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแก้ปัญหาในภัยพิบัติต่าง ๆ ในพื้นที่กว้างขวางขึ้นอาจต้องการตัวแทนประชาชนมีส่วนร่วมในเวลาที่ยาวนานขึ้นและอาจใช้วิธีการมีจดหมายข่าวแจ้งเรื่องไปยังประชาชนทั่วไปได้

๕. การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมและทางการศึกษา ซึ่งหากเกิดขึ้นได้คือให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันไปด้วย จะเป็นเสมือนการให้การศึกษาแก่สังคมไปในขณะเดียวกัน แต่หลายโอกาสต้องให้เกิดความพร้อมในแต่ละเรื่องต้องใช้เวลารอคอยบ้างเช่นกัน

๖. สถานการณ์การมีส่วนร่วมนั้นต้องคำนึงว่าการมีส่วนร่วมที่แข่งขัน มิใช่เกิดขึ้นจากการออกคำสั่ง แต่จะต้องสร้างขึ้นเองจะให้มีผู้สั่งวามาร่วมกันให้เต็มที่แล้วคนก็มาร่วม คงไม่ค่อยเกิดขึ้นได้ การมีส่วนร่วมมักต้องใช้ความพยายามให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดแนวคิดประชาสังคม มีจิตสำนึกสาธารณะเคารพความหลากหลายทางความคิดเพราะทำให้มุมมองกว้างขึ้นและเกิดความรอบคอบขึ้นจนเป็นวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน

๗. มีคณะผู้บริหารการมีส่วนร่วมพิจารณา เพื่อวางแผนดำเนินการให้เหมาะสมว่าจะให้บุคคลใด กลุ่มใด เข้ามามีส่วนร่วมเมื่อใดและโดยวิธีใด ฯลฯ โดยคณะผู้บริหารมีส่วนร่วมนี้ควรมีตัวแทนผู้ได้รับผลกระทบในจำนวนมากพอสมควรและให้ความหลากหลายมากพอ

๘. การมีส่วนร่วมรับรู้สภาพปัญหาโดยมีส่วนร่วมจะทำให้คนในชุมชนได้รับสภาพที่เป็นจริงมากขึ้น การมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาปัญหาทำให้เมื่อเห็นปัญหาแล้วจะทำความเข้าใจที่สาเหตุทางแก้ไขด้วยกันและร่วมแก้ปัญหาที่นั้น ๆ ได้จะทำให้เป็นบทเรียนที่จะแก้ปัญหากันเองต่อไปได้

๙. คนที่อยู่ร่วมกันในชุมชนส่วนใหญ่มิได้ใช้ชุมชนเป็นเพียงที่รวมคน คล้ายเอาก้อนหินมากองรวมกันเท่านั้น แต่คนในชุมชนหนึ่ง ๆ มักมีความผูกพันเอื้ออาทรกันมีค่านิยมร่วมกัน

๑๐. ควรทำให้การมีส่วนร่วมมีลักษณะปนอารมณ์ขันประกอบไปบ้าง เพราะในสังคมไทยการมีอารมณ์ขันจะช่วยให้บรรยากาศการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้ดี ดังนั้น ในการประชุมถ้าใช้อารมณ์ขัน ดนตรี เกมส์ กีฬา เข้าร่วมด้วยจะสร้างการมีส่วนร่วมให้เพิ่มขึ้นได้

การมีส่วนร่วมแต่ละท้องถิ่นมีลักษณะการดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ

๑. เป็นการทำงานที่มีคนหลาย ๆ คนมาทำงานช่วยเหลือกัน โดยแต่ละคนมีความเต็มใจและพร้อมที่จะมาร่วมกันทำงาน ไม่ใช่เป็นการมาร่วมกันโดยบังเอิญโดยไม่ตั้งใจ แต่เป็นการรวมกันอย่างจริงจังจึงจะทำให้การรวมกลุ่มเพื่อดำเนินการสำเร็จลุล่วงไปอย่างต่อเนื่อง

๒. คนที่มีส่วนร่วมจะต้องรู้และเข้าใจเป้าหมายของการมีส่วนร่วมกัน หรือบางครั้งอาจมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายเลยก็ได้ อันจะเป็นผลให้เกิดความผูกพันในเป้าหมายให้สำเร็จผลตามต้องการ

๓. ระหว่างการมีส่วนร่วมกันทำงานจะต้องมีการติดต่อพูดจาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน อยู่เสมอ การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้มาร่วมกันทำงานเป็นสิ่งจำเป็นในการทำงานจึงจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้นำหรือผู้ปกครองต้องอาศัยการติดต่อสื่อสารในการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายใต้การบริหารการปกครองของตน

๔. เป็นการทำงานที่มีการแบ่งงานกันทำงานร่วมกันหลาย ๆ คน จำเป็นจะต้องมีการแบ่งงานกันทำตามลักษณะของงานทั้งนี้ เพื่อให้งานแต่ละส่วนดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและมีการใช้ทรัพยากรกำลังคนอย่างเต็มที่โดยจะต้องมีการตกลงกันว่าใครเป็นผู้กระทำ ทำอย่างไรบ้าง และกำหนดเวลานัดหมายกันเมื่อไร

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญในการทำให้ประชาชนยอมรับโครงการต่าง ๆ ดำเนินการให้สำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และให้ตรงตามความต้องการของประชาชน อีกทั้งยังเป็นการช่วยเหลือให้ภาคประชาชนให้สามารถพัฒนาขีดความสามารถและช่วยเหลือตนเองได้ ประชาชนจะรู้ดีว่าความต้องการของตนคืออะไร ทำให้สามารถกำหนดแนวทางเพื่อตอบสนองความต้องการได้เหมาะสม สามารถแก้ไขปัญหาได้ถูกจุดและตรงประเด็น ลักษณะของการมีส่วนร่วม คือการรับรู้สภาพของปัญหาอย่างแท้จริง เพราะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่นั้นจะทำให้ทราบถึงความจริงของปัญหา และทำให้สามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาได้

๒.๒.๓ ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมและประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

๑. ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้รวบรวมผู้ที่ให้ทัศนะเกี่ยวกับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้โดยมีขั้นตอนการมีส่วนร่วม ๔ ขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

๑.๑ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นการแสดงออกด้านความคิดเกี่ยวกับการจัดระบบหรือกำหนดระบบของโครงการเป็นการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่จะสามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหา ซึ่งในขั้นตอนนี้ยังแบ่งย่อยออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่

๑) การมีส่วนร่วมในขั้นต้น (Initial Decision) เป็นการค้นหาความต้องการที่แท้จริงซึ่งเป็นวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมของโครงการ

๒) การมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (Ongoing Decision) เป็นการหาโอกาสหรือช่องทางในการแก้ปัญหา รวมทั้งลำดับความสำคัญของโครงการที่จะต้องดำเนินการ

๓) การมีส่วนร่วมในขั้นการตัดสินใจปฏิบัติการ (Operation Decision) เป็นการหาบุคลากรเข้ามาปฏิบัติการได้แก่อาสาสมัคร ผู้ประสานงาน หรือกลุ่มที่รวมตัวกันตามประเพณี เช่น กลุ่มสตรีหรือกลุ่มหนุ่มสาว เพื่อที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยการเป็นสมาชิกร่วมดำเนินการคัดเลือกผู้นำและการสร้างพลังอำนาจในแก๊งค์กร

๑.๒ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) เป็นการดำเนินงานตามโครงการและแผนงานและเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏในขั้นตอนนี้ยังแบ่งออกได้เป็น ๓ ส่วน คือ

๑) การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร (Resource Contribution) ได้แก่การมีส่วนร่วมสละแรงกาย การสละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำ ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้จะให้ความเต็มใจ

๒) การมีส่วนร่วมในการบริหารและการประสานงาน (Administration and Coordination) จะมีส่วนร่วมโดยวิธีการจ้างบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการฝึกอบรมผู้ที่เข้าปฏิบัติในโครงการหรือการให้คำปรึกษาในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการและเป็นผู้ประสานงานในโครงการด้วย

๓) การมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติในโครงการมักพบว่ามีลักษณะเป็นการบังคับให้เข้าปฏิบัติในโครงการมากที่สุด การมีส่วนร่วมโดยการบังคับให้ปฏิบัติจะต่างจากการให้ความร่วมมือ เพราะการบังคับให้ทำนั้น ผลประโยชน์ (Benefits) จะไม่ใช่เป็นสิ่งที่สำคัญแต่ถ้าเป็นการมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจนั้น จะมีการคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับหลังเกิดการมีส่วนร่วมด้วย

๑.๓ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Benefits) ยังแบ่งออกได้เป็น ๓ ส่วน คือ

๑) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Material Benefits) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเพิ่มผลผลิต รายได้ หรือทรัพย์สิน

๒) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านสังคม (Social Benefits) ได้แก่ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่สังคม เช่น โรงเรียน สถานที่สาธารณะ หรือส่วนกลางของชุมชน เช่นการเพิ่มคุณภาพชีวิต การเกิดระบบน้ำประปา

๓) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านบุคคล (Personal Benefits) ได้แก่ ความนับถือตนเอง (Self-Esteem) พลังอำนาจทางการเมือง (Political Power) ความคุ้มค่าของผลประโยชน์ (Sense of Efficacy)

๑.๔ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นการค้นหาข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป แต่การมีส่วนร่วมในขั้นนี้ส่วนใหญ่บทบาทดังกล่าวจะเป็นของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ โดยจะเป็นการประเมินผลของงบประมาณที่จัดสรรนั้นนำไปใช้อย่างไรบางกรณี แม้แต่เจ้าหน้าที่เองยังไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนดังกล่าว การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

นี่จะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของพลังงานความคิดของมวลชนที่จะทำให้โครงการพัฒนาหรือสามารถนำประยุกต์ใช้ต่อไป^{๓๕} จำแนกขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ ๕ ขั้นตอน คือ

๑) การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหาในชุมชน และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น ๆ

๒) การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายวัตถุประสงค์ของโครงการกำหนดวิธีการแนวทางในการดำเนินงานกำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่ใช้

๓) การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการเป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการโดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

๔) การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากโครงการหรือมีส่วนในการรับผลเสียที่อาจเกิดจากโครงการ ซึ่งผลประโยชน์หรือผลเสียนี้อาจเป็นด้านกายภาพ หรือด้านจิตใจที่มีผลต่อสังคมหรือบุคคลได้

๕) การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่าโครงการพัฒนาที่ดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการที่กระทำกันเป็นระยะ ๆ หรือการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดของโครงการทั้งหมด

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมนั้น ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะต้องเข้าร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ไว้ ๔ ขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหาและสาเหตุของประชาชนเนื่องมาจากเหตุผลพื้นฐานคือชาวชนบทประสบปัญหาห่วยอ้อมรู้ปัญหาของตนเองได้ดีที่สุด

๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการของกิจกรรมเพื่อจะแก้ปัญหาซึ่งปัญหาเหล่านั้นผู้ที่เลือกแนวทางในการพัฒนาควรเป็นประชาชนในชุมชนนั้นเองไม่ใช่บุคคลภายนอก เพื่อให้เกิดเหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากรกับศักยภาพในการพัฒนาชุมชนนั้น

๓. การมีส่วนร่วมในการลงทุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านแรงงาน การร่วมแรงประกอบกิจกรรมที่จะทำให้ประชาชนมีความผูกพันกันมากขึ้น และก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันในการเป็น

^{๓๕} นันทวัฒน์ บรมานันท์, การบริการสาธารณะในระบบกฎหมายปกครองของฝรั่งเศส, (กรุงเทพมหานคร : สำนักนิติธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๕๙.

เจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏ ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนบำรุงรักษาให้ดำรงอยู่อย่างสมบูรณ์และมีประโยชน์

๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เพื่อค้นคว้าหาข้อดีและข้อบกพร่องเกิดจากการดำเนินกิจกรรม ซึ่งได้นำมาเป็นบทเรียนในการปรับปรุงแก้ไข และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานต่อไป^{๓๖}

ระดับของการมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

๑. ระดับเป็นฝ่ายรุก / ปฏิกริยาตอบโต้
๒. ระดับลงสมัครรับเลือกตั้ง
๓. ระดับการขอเอกสารต่าง ๆ
๔. ระดับการตรวจสอบผลงาน อดต. อย่างเป็นทางการ
๕. ระดับการประชุมเสนอแผนผ่านประชาคมหมู่บ้านและประชาคมหมู่บ้าน
๖. ระดับการตรวจสอบในลักษณะที่เป็นกรรมการตรวจรับงาน/กรรมการเปิดซอง^{๓๗}

ระดับการมีส่วนร่วม ออกเป็น ๕ ระดับ คือ

๑. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลของตน / ครอบครัว/ ชุมชน ของตน
๒. การมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เช่น การร่วมรับรู้ข้อมูลของตนจากแพทย์เพื่อจะเป็นแนวทางตัดสินใจให้ดีขึ้น เพราะสิ่งที่แพทย์รู้เกี่ยวกับตนนั้นตนเองอาจไม่รู้

๓. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (Co-Decision) โดยเฉพาะเกี่ยวกับโครงการที่ตนจะมีส่วนได้เสียด้วย โดยแบ่งเป็น ๓ กรณีแล้วแต่กิจกรรมนั้นตนอยู่ในขั้นตอนใดต่อไปนี้

๓.๑) ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ เช่น ก่อนเริ่มที่โครงการจะตัดสินใจว่าโครงการควรทำขนาดใดทำกิจกรรมอะไรบ้าง เป็นต้น ผู้อื่นมีส่วนร่วมด้วยน้อย

๓.๒) ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ เช่น เมื่อเป็นหุ้นส่วนที่เท่าเทียมกันและจะตัดสินใจว่าจะเริ่มโครงการนั้นหรือไม่

๓.๓) ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ เช่น เมื่อเป็นผู้รับประโยชน์จากน้ำที่ได้รับจากอ่างน้ำ กลุ่มผู้ได้รับประโยชน์ควรเป็นผู้มีน้ำหนักการตัดสินใจมากกว่าเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

^{๓๖} จุฑามาศ ศรีศิริพรพันธ์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดเชิงเทรา”, วิทยานิพนธ์ สาขารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘), หน้า ๓๗-๓๘.

^{๓๗} นवलน้อย ตรีรัตน์ และคณะ, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมดาเพรส จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๓๘๗-๓๘๘.

๔. การมีส่วนร่วมทำ คือร่วมในขั้นตอนการดำเนินงาน เช่น ร่วมสร้างถนน ในชนบท
๕. การมีส่วนร่วมสนับสนุน คือไม่มีโอกาสร่วมทำแต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือด้านอื่น ๆ^{๓๘}

๒. ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยทั่วไปการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องซึ่งก่อให้เกิดการผลิตนโยบายและบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของสาธารณะชนนี้เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของกรจัดสรรทรัพยากรของสาธารณะให้สูงขึ้น กระบวนการที่ส่งเสริมชักนำสนับสนุน และสร้างโอกาสให้ชาวบ้าน ทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มคนต่าง ๆ ให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่ง หรือหลายกิจกรรมโดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ มิใช่เข้าร่วม เพราะการหวังผลตอบแทน และที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องสอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ความต้องการและวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย การให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชนกลุ่มองค์กรชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และการควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีและสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างมีอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ ดังนี้

๑. เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ กระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณะชนช่วยให้เกิดความกระจ่างในวัตถุประสงค์ และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้น ๆ ได้อยู่เสมอสาธารณะชนสามารถที่จะผลักดันให้เกิดการทบทวนข้อสันนิษฐานที่ปิดบังอยู่ ซึ่งอาจจะปิดบังไม่ให้เห็นทางออกที่มีประสิทธิภาพที่สุด บ่อยครั้งกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดการพิจารณาถึงทางเลือกใหม่แทนวิธีการที่ได้เคยใช้กันมาในอดีตสาธารณะชนมักมีข้อมูลที่สำคัญซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างในการที่จะนำไปสู่การตัดสินใจ ก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างโครงการที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ

๒. ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา โดยทั่วไปกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มรูปแบบมักจะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและเสียเวลา แต่ในทางปฏิบัติแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนมาตั้งแต่ต้น สามารถที่จะลดความล่าช้า และลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้

^{๓๘} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, การมีส่วนร่วม : หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : สิริลักษณ์การพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๗-๑๘.

การตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งอาจจะดูว่าสิ้นเปลืองและเสียเวลาที่จะตัดสินใจได้ แต่ว่าเมื่อตัดสินใจแล้ว และเมื่อนำมาสู่การปฏิบัติอาจจะเป็นวิธีการที่ประหยัดกว่าด้วยซ้ำ การตัดสินใจอย่างหนึ่งอย่างใดที่ทำไปอย่างรวดเร็วและดูเหมือนจะไม่สิ้นเปลือง อาจจะเสียเวลาค่าใช้จ่ายมากกว่าถ้าการตัดสินใจนั้นไม่ได้ทำให้เกิดข้อตกลงระหว่างกลุ่มหรือความเห็นชอบในกลุ่มต่าง ๆ ที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องได้ แต่กลับนำไปสู่ความขัดแย้งของประชาชนอย่างต่อเนื่องมากขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถเกิดผลในการยอมรับอย่างสูงต่อการตัดสินใจ โดยกลุ่มซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียในการตัดสินใจนั้น ๆ วิธีการจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติทำให้เกิดการนำไปปฏิบัติ ทำให้เกิดการประหยัดค่าใช้จ่ายซึ่งโดยทั่วไปมักจะแพงกว่าค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดทำทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระยะต้น

๓. การสร้างฉันทามติ โครงการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาว และการยอมรับระหว่างกลุ่มซึ่งก่อนหน้านี้อาจจะมีความขัดแย้งระหว่างกันคนละทาง การมีส่วนร่วมยังก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่อริ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและก่อให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

๔. ความสำเร็จและผลในการปฏิบัติของโครงการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจให้เรามีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และครั้งหนึ่งเมื่อได้ร่วมตัดสินใจให้เรามีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และครั้งหนึ่งเมื่อได้ร่วมตัดสินใจแล้วเขาก็ยอมรับการที่จะเห็นสิ่งนั้นไปปฏิบัติได้ ไม่เพียงแต่จะมีความสนับสนุนทางการเมืองต่อการนำไปปฏิบัติ แต่กลุ่มและปัจเจกชนอาจกระตือรือร้นในการที่จะช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

๕. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าหรือขัดแย้งที่รุนแรง ความขัดแย้งในโครงการอาจนำไปสู่การปฏิบัติอันยากที่จะแก้ไข กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดโอกาสที่คู่อริจะแสดงความต้องการของกลุ่มเขา และความห่วงกังวลปราศจากความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ต้นสามารถเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงที่อาจจะเป็นไปได้อย่างไรก็ดีการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ใช่ยาวิเศษมันไม่อาจที่จะลดหรือกำจัดความขัดแย้งในทุก ๆ กรณี

๖. ความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม โดยทั่วไปแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนและเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมและการดำรงอยู่ของความชอบธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการตัดสินใจก่อให้เกิดความขัดแย้ง ก็คือจะต้องใช้กระบวนการตัดสินใจซึ่งโปร่งใสและน่าเชื่อถือต่อสาธารณะชน ซึ่งให้สาธารณะชนมีส่วนร่วม โครงการมีส่วนร่วมของประชาชนยังก่อให้เกิดความเข้าใจถึงเหตุการณ์ที่นำไปสู่การตัดสินใจนั้น ๆ^{๓๙}

^{๓๙} บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, กฎหมายมหาชน เล่ม ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, ๒๕๔๕), หน้า ๓๘๐-๓๘๑.

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหาในชุมชน และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม เป็นการแสดงออกทางความคิด การจัดระบบ การประเมินปัญหา เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขปัญหาว่ามีสาเหตุมาจากที่ใด และเมื่อพบกับปัญหานั้นแล้วก็หาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความแตกต่างกันในหลายระดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ และร่วมเสนอปัญหารวมถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหามี ๓ ระดับ คือ มาก ปานกลาง และไม่มีส่วนร่วม คือ ไม่มีโอกาสร่วมทำแต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือด้านอื่น ๆ ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทำให้ประชาชนเกิดการพัฒนาย่างมีประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนนั้นเป็นกลไกที่สำคัญของการขับเคลื่อนสังคม เป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลาที่ไม่จำเป็น อีกทั้งยังเป็นการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าหรือความขัดแย้งที่รุนแรง ดังนั้น การจะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดประโยชน์สูงสุดควรทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจเพื่อก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การเมือง หมายถึง ระเบียบปฏิบัติช่วยกันจัดบ้านเมืองหรือสังคมหรือโลกให้มั่นคง ปัญหาหรือการช่วยแก้ปัญหาบ้านเมืองสังคมทั้งหมดนั่นเอง สำหรับแนวคิดที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๓.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่น่าสนใจนั้น ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมเรียบเรียงไว้โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยความเต็มใจ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ มีการจัดอย่างเป็นระเบียบหรือไม่ เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกันจะใช้วิธีถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้อง เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ หรือต่อการบริหารงานของรัฐ ตลอดจนการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ไม่ว่าจะในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น^{๕๐} การแสดงออกของประชาชนธรรมดาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ซึ่งในเรื่องของการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีหลากหลายรูปแบบ การเลือกตั้งก็เป็น

^{๕๐} ญัฐิตา ศรีกันทา, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานธนาคารในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”, สารนิพนธ์ สาขารัฐศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖), หน้า ๒๔.

รูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เห็นได้ชัดเจน นอกจากนั้นก็มีการออกเสียงประชามติ การทำประชามติ มติมหาชนหรือประชาสังคม การมีส่วนร่วมทางการเมือง อาจจะเป็นในทำนอง สนับสนุน หรือแข็งต่อต้านต่อรัฐบาลที่กำลังคงอยู่ได้เหมือนกัน ด้วยเหตุนี้การณรงค์ของประชาชน เพื่อ แสดงถึงข้อคิดเห็นของเขาต่อประเด็นทางการเมืองทุกประเภท จึงเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การสมัครเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมือง การ เป็นสมาชิกของกลุ่มผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประท้วงทางการเมือง การนัดหยุดงานด้วย วัตถุประสงค์ทางการเมือง หรือวิธีการต่าง ๆ ที่มุ่งจะเปลี่ยนแปลงนโยบายสาธารณะ^{๔๑} กิจกรรมที่ กระทำด้วยความสมัครใจ และเป็นกิจกรรมซึ่งสมาชิกทั้งหลายที่อยู่ในสังคมได้มีส่วนร่วมกระทำร่วมกันใน อันที่จะเลือกผู้นำของตน และกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐ การกระทำนั้นอาจจะกระทำโดย ทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ ซึ่งบุคคลที่มีส่วนร่วมในทางการเมืองนั้น ได้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ต่าง ๆ ต่อไปนี้ เช่น การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง การ อภิปรายพูดคุยในประเด็นทางการเมือง การร่วมประชุมทางการเมือง การให้ความสนับสนุนผู้สมัคร หรือพรรคการเมืองในด้านการเงิน การติดต่อกับผู้แทนราษฎร นอกจากนี้ยังรวมถึงการสมัครเข้าเป็น สมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ ช่วยเขียนสุนทรพจน์ในการหาเสียงช่วยในการรณรงค์หาเสียง และสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง ส่วนบุคคลที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมเหล่านี้ คือ พวกเฉยเมยทางการเมือง ซึ่งเป็นภาวะที่บุคคลถอนตัวจากกิจกรรมทางการเมือง หรือรู้สึกไม่แยแสทางการเมือง^{๔๒}

การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการแสดงออกถึงสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบ ของประชาชน โดยมีได้หมายความเฉพาะการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือแต่เพียงการสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง เพื่อดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือแต่เพียงลงสมัครเข้า ช่วยงานของพรรคการเมืองที่ตนนิยมชมชอบเท่านั้น ความสามารถและโอกาส ตลอดจนการกระทำซึ่ง แสดงถึงความเข้าใจในสิทธิ และหน้าที่ของตน เพื่อมุ่งประสงค์ที่ทำให้เกิดผลต่อกระบวนการตัดสินใจ ในทางการเมือง^{๔๓} การมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองของประชาชน ตามสิทธิที่ระบบการเมือง และกฎหมายกำหนดให้กระทำได้เป็นการกระทำที่ต้องเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ เพื่อให้มีอิทธิพลต่อ การกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในการเมือง การปกครองระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติ^{๔๔}

^{๔๑} ณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร, รัฐศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๗๐.

^{๔๒} บวรศักดิ์ อรรถนิธิน, รัฐธรรมนูญน่ารู้, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๖), หน้า ๓.

^{๔๓} วิสุทธิ์ โพธิ์แท่น, อะไรนะ ประชาธิปไตย ?, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๓๐.

^{๔๔} จันทนา สุทธิจารี, การมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ วีเจพรีนติ้ง, ๒๕๕๔), หน้า ๔๑๐.

การแสดงออกซึ่งการกระทำทางการเมือง ซึ่งมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ได้แก่

๑. การกำหนดตัวผู้ปกครอง การแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญที่สุดของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย คือการแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ดังนั้น การที่ประชาชนปรากฏตัวแสดงตนในการใช้สิทธิเลือกตั้งหรือถอดถอนผู้นำทางการเมือง จึงเป็นการแสดงออกในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง

๒. การผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาล ในสังคมประชาธิปไตยโดยทั่วจะมีลักษณะเป็นสังคมพหุ (Pluralist Society) คือ เป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยกลุ่มหลากหลายทางสังคม อาทิ ชุมชน สมาคม กลุ่มอิทธิพล และกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ กลุ่มเหล่านี้มักมีวัตถุประสงค์เฉพาะของกลุ่ม การเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของกลุ่มอาจเป็นไปเพื่อการรักษาผลประโยชน์ของตน (ในกรณีของกลุ่มผลประโยชน์) หรืออาจเป็นไปเพื่อรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม เช่น กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและจะมีผลเกี่ยวพันกับการผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาล เพื่อปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของกลุ่มตน เพื่อตอบสนองเป้าหมายของกลุ่ม

๓. การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ในสังคมประชาธิปไตยถือว่าประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการที่จะวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของรัฐบาลได้ทั้งในทางสนับสนุนและคัดค้าน เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นยังมีความเชื่อมโยงทางสังคมที่สัมพันธ์กับคุณค่าอื่นที่สำคัญ การขยายพรมแดนของความรู้ย่อมไม่อาจกระทำได้หากปราศจากเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ก็ไม่อาจกระทำได้หากถูกลิดรอนเสรีภาพในแสดงความคิดเห็น อาจกระทำโดยการเขียน การพูด และการโฆษณาเผยแพร่ทั้งปวง การแสดงออกของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของรัฐบาลทั้งในเรื่องนโยบายและการบริหารงาน ถือเป็น การแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนท่านมีความสำคัญอย่างยิ่ง

๔. การชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง ในสังคมประชาธิปไตยประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพที่จะชุมนุมและเคลื่อนไหวทางการเมืองได้ทั้งในทางสนับสนุนและคัดค้านการกระทำของรัฐบาล การชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองถือเป็นการแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพื่อแสดงให้รัฐบาลรู้ว่าประชาชนเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับนโยบายและการกระทำของรัฐบาล และเพื่อแสดงการเรียกร้องให้รัฐบาลสนองตอบความต้องการของประชาชนอย่างรวดเร็ว^{๔๕}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยความเต็มใจหรือสมัครใจ เพื่อผลในการกำหนดนโยบาย การบริหารงาน การเลือกผู้นำ เป็นการแสดงออกของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เช่น การเลือกตั้งการออกเสียงประชามติ การทำ

^{๔๕} สมบัติ อารังธัญวงศ์, การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ เสมาธรรม, ๒๕๔๔), หน้า ๓๑๗-๓๒๒.

ประชาพิจารณ์ มติมหาชนหรือประชาสังคม เป็นกิจกรรมต่าง เช่น การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง การอภิปรายพูดคุยในประเด็นทางการเมือง การร่วมประชุมทางการเมือง การให้ความสนับสนุนผู้สมัครหรือพรรคการเมืองในด้านการเงิน การติดต่อกับผู้แทนราษฎร การสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การรณรงค์หาเสียงและสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง เป็นต้น ซึ่งมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่สำคัญ

๒.๓.๒ รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการทางการเมือง และมีความจำเป็นกับการเมืองทุกระบบ เนื่องจากรูปแบบของการมีส่วนร่วมจะเป็นสิ่งที่แสดงออกซึ่งการดำรงอยู่ของระบบการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือการกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้น โดยความเต็มใจ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ไม่ว่าจะมีการจัดอย่างเป็นระเบียบหรือไม่ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกัน จะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐ หรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นไปในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ตาม เพื่ออิทธิพลของกลุ่มการเมืองในการเลือกกำหนดบุคคลในวงการรัฐบาลหรือกตตันรัฐบาลให้กระทำตามที่พลเมืองผู้นั้นหรือกลุ่มนั้นต้องการ ตลอดจนมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้หลากหลายซึ่งแตกต่างกันไปตามทรรศนะของแต่ละบุคคลไว้ ดังนี้

นักวิชาการแต่ละท่านได้จำแนกรูปแบบไว้ แตกต่างกันหรือแม้แต่แต่นักวิชาการท่านเดียวกันก็ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระยะเวลาที่ต่างกันก็จำแนกรูปแบบไว้ต่างกันด้วย ซึ่งก็หมายความว่านักวิชาการมุ่งที่จะศึกษาระบบการเมืองในเชิงพลวัต (Dynamic) จะเห็นได้จากผลการศึกษาต่อไปนี้ นักวิชาการได้จำแนกรูปแบบในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ ๖ รูปแบบ คือ

๑. การเลือกตั้ง (Voting) เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สามารถแยกกิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียงและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง ซึ่งรวมหมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวกับความรักชาติ (Patriotic acts) เช่น การเคารพธงชาติ การเสียภาษี การเคารพกฎหมาย แต่สำหรับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นเพียงการแสดงออกของประชาชน ถึงความจงรักภักดีต่อระบบการเมือง มากกว่าเป็นการกระทำตามความต้องการของตน กล่าวคือ บุคคลที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้นจะกระทำไปโดยสำนึกในหน้าที่พลเมืองดีมากกว่า

๒. การเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (Party and Campaign Workers) หมายถึงการเข้าร่วมในพรรคการเมืองทั้งในช่วงระหว่างการเลือกตั้งและในการรณรงค์หาเสียง การบริจาคเงินช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้ง การชักชวนประชาชนไปลงทะเบียนเพื่อ

สิทธิในการลงคะแนนการเข้าร่วมและสนับสนุนพรรคการเมือง การพยายามชักชวนให้ประชาชนให้
คะแนนเสียงแก่พรรคหรือผู้สมัครที่ตนชอบ

๓. การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (Community Activists) เป็นการก่อตั้งกลุ่มเพื่อแก้ไข
ปัญหาสังคม หรือร่วมมือกับกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วเพื่อเข้าไปมีบทบาทเกี่ยวกับกิจกรรมสาธารณะหรือ
ติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาสังคม ผู้มีบทบาทในชุมชนจึงนับว่าเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นสูง
ตลอดจนมีระดับความผูกพันทางใจกับชุมชนอย่างไรก็ตามผู้ที่มิบทบาทนี้แตกต่างกับเจ้าหน้าที่พรรค
และเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียงในแง่ที่มีความเกี่ยวข้องในพรรคการเมืองและการช่วยรณรงค์หาเสียง
น้อยกว่าเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียงดังกล่าว

๔. การติดต่อกับทางราชการ (Contracting Officials) เป็นกิจกรรมที่เป็นเรื่อง
เฉพาะเจาะจงของบุคคล ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อบุคคลนั้นเองเท่านั้น เช่น การติดต่อกับทางราชการใน
เรื่องการเสียภาษี โรงเรือน การทำถนน การติดต่อขอรับสวัสดิการ เป็นต้น

๕. การเป็นผู้ประท้วง (Protestors) ขอบเขตของกิจกรรมในการมีส่วนร่วมทางการเมือง
รูปแบบนี้ คือการเข้าร่วมเดินขบวนตามถนนหรือก่อให้เกิดจลาจล (ถ้าจำเป็น) เพื่อบังคับให้รัฐแก้ไข
บางสิ่งบางอย่าง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมืองให้ถูกต้อง การประท้วงอย่างแข็งขันและเปิดเผยถ้ารัฐบาลทำ
สิ่งที่ผิดศีลธรรม การเอาใจใส่กับชุมชนประท้วง รวมทั้งการเข้าร่วมกับกลุ่มประท้วงรัฐบาล และการ
ปฏิเสธ การยอมรับกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

๖. การเป็นผู้สื่อข่าวสารทางการเมือง (Communicators) ได้แก่ การติดต่อข่าวสาร
ทางการเมืองอยู่เสมอ การส่งข่าวแสดงการสนับสนุนให้แก่ผู้นำทางการเมืองเมื่อเขากระทำในสิ่งที่
ถูกต้องหรือส่งคำคัดค้านเมื่อเขากระทำในสิ่งที่เลวร้าย การร่วมอภิปรายทางการเมือง การให้ข้อมูล
ความรู้เกี่ยวกับการเมืองแก่เพื่อนในชุมชน การให้ความสนใจแก่ทางราชการ และการเขียนจดหมาย
หรือบทความถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ผู้ที่เข้าร่วมแบบนี้ มักเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง มีข้อมูล
เกี่ยวกับการเมืองมาก และมีความสนใจทางการเมืองมากด้วย การเป็นผู้สื่อข่าวทางการเมืองเหล่านี้จะ
วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล มากกว่าเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองหรือผู้รักชาติ แต่จะแสดงออกด้วยการ
ประท้วง^{๔๖} ส่วนกิจกรรมในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ ๔ รูปแบบ คือ

๑. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอในการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตยและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้นำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากการเลือกตั้งเป็นสิ่งที่
แสดงถึงความนิยมสนับสนุนของประชาชนหรืออาจจะเป็นแรงกดดันเพื่อให้ผู้นำต้องปรับนโยบายของ

^{๔๖} กิจฉันทน์ ยศปัญญา, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนเมือง: ศึกษากรณี
ประชาชนในหมู่บ้านสินธนา ๑ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ สาขารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,
(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘), หน้า ๙-๑๐.

ตนทั้งนี้เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนต่อไปอย่างไรก็ตามการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งต้องการความริเริ่มหรือแรงจูงใจเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

๒. การรณรงค์หาเสียง เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญเท่ากับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เนื่องจากกิจกรรมการรณรงค์ทำให้ประชาชนสามารถเพิ่มอิทธิพลต่อผู้นำทางการเมืองได้อย่างไรก็ตาม กิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ยากและต้องการความคิดริเริ่มมาก่อนการลงคะแนนนอกจากนั้นการรณรงค์หาเสียงยังเป็นวิธีการสื่อสารหรือบ่งบอกเกี่ยวกับความชื่นชอบของประชาชนได้มากกว่า ด้วยเหตุที่ประชาชนที่ร่วมรณรงค์หาเสียงจะมีความสัมพันธ์ติดต่อกับผู้สมัครรับเลือกตั้งได้อย่างใกล้ชิดมากขึ้นซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ได้แก่ การชักชวนให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงการทำงานอย่างแข็งขันเพื่อพรรคการเมือง การรวมประชุมทางการเมือง การบริจาคเงินให้กับพรรคการเมือง และการเป็นสมาชิกสโมสรทางการเมือง

๓. การติดต่อกับงานของประชาชน คือการติดต่อเผชิญหน้าของบุคคลที่มีต่อรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐบาลโดยลำพังตัวเอง และเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับระยะเวลา เป้าหมาย และเนื้อหาสาระการมีส่วนร่วมของบุคคลได้เองจึงสามารถคาดหวังเป็นการกระทำของคนจำนวนน้อยกิจกรรมดังกล่าวมักไม่มีความขัดแย้งโดยตรงกับบุคคลอื่น ๆ และต้องการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ค่อนข้างมาก กิจกรรมในรูปแบบนี้ได้แก่ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหาเฉพาะหรือปัญหาส่วนรวม ทั้งนี้เพื่อร้องเรียนให้มีการแก้ไขปรับปรุงจากรัฐบาล

๔. การร่วมในกิจกรรมบางอย่างขององค์กร หรือกลุ่มเกี่ยวกับปัญหาการเมืองและสังคม เป็นกิจกรรมที่บุคคลกระทำร่วมกับผู้อื่น ซึ่งอาจจะกระทำร่วมกันในองค์กรที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้การกระทำดังกล่าวอาจเกิดขึ้นในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้และจะเกี่ยวกับปัญหาใดของกลุ่มก็ได้การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มีอิทธิพลต่อรัฐบาลมากเนื่องจากมีคนจำนวนมากเข้าร่วมและอาจมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มได้อย่างไรก็ตามกิจกรรมที่ร่วมมีกันนี้ต้องการริเริ่มบ้าง^{๔๗}

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นลักษณะที่คล้ายคลึงกันแต่ได้เพิ่มเติมกิจกรรมทางการเมืองบางรูปแบบโดยจัดแบ่งรูปแบบออกเป็น ๕ รูปแบบดังนี้

๑. กิจกรรมการเลือกตั้ง (Electoral Activity) หมายถึง กิจกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง และการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

๒. การวิ่งเต้น (Lobby) หมายถึง การติดต่อเจ้าหน้าที่หรือผู้นำทางการเมืองเพื่อหาทางเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายของรัฐบาล โดยใช้ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นเกณฑ์

^{๔๗} พรอนงค์ เพ็ชรรัตน์, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี”, สารนิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓.

๓. กิจกรรมขององค์กร (Organization Activity) เป็นกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มองค์กรใดองค์กรหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีส่วนในเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์เฉพาะอย่างหรืออาจจะเป็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวมก็ได้

๔. การติดต่อในบางประเด็น (Counteracting) หมายถึง การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ทางการเป็นส่วนตัวโดยมุ่งหวังประโยชน์ส่วนตัวเฉพาะครอบครัวหรือหมู่คณะของตน

๕. การใช้ความรุนแรง (Voting) หมายถึง กิจกรรมที่พยายามสร้างผลกระทบต่อการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายของรัฐบาลโดยการทำร้ายร่างกาย ทำลายทรัพย์สินกิจกรรมนี้อาจดำเนินไปโดยมีจุดมุ่งหมายที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงผู้นำทางการเมืองเช่น การก่อการรัฐประหาร การลอบสังหารผู้นำทางการเมืองหรืออาจมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการเมือง เป็นต้น^{๔๘}

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองการปกครอง ๓ ประการ คือ

๑. การลงคะแนนเลือกตั้ง (Voting) การปกครองในระบบประชาธิปไตยจำแนกออกเป็น ๒ แบบคือ การปกครองซึ่งประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยโดยตรง และการปกครองซึ่งประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางสภาผู้แทนราษฎร การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนี้เป็นการแสดงออกของเจตนาของประชาชนต่อวิธีกำหนดนโยบายในการปกครองประเทศการแสดงเจตจำนงดังกล่าวนี้ จะมีความหมายจริง ๆ หรือมีผลตามระบอบประชาธิปไตยหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสนใจของประชาชนอย่างจริงจัง และการมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใดด้วยหากประชาชนสำนึกถึงคุณค่าของความร่วมมือมากย่อมจะทำให้ประชาชนสามารถควบคุมพฤติกรรมของผู้แทนได้มาก

๒. การใช้วิธีบังคับหรือชักจูงอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Method of Pressure and Persuasion) เมื่อประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่ในสภาแล้วมิใช่จะหมดหน้าที่เพียงเท่านั้น ประชาชนควรจะต้องติดตามการปฏิบัติของผู้แทนราษฎรด้วยว่า ได้ทำประโยชน์ให้แก่ประชาชนและประเทศชาติหรือไม่เมื่อมีเหตุอันทำให้ผู้แทนราษฎรบางคนไม่มีความสามารถหรือปฏิบัติตนไม่ถูกต้องและเหมาะสมประชาชนก็สามารถตรวจสอบและแสดงให้รู้เจตนาของตนเพื่อควบคุมและทำให้การเลือกตั้ง จำเป็นต้องติดตามความเคลื่อนไหว ความคิดเห็นของประชาชนเพื่อผ่อนคลายความรู้สึกของประชาชนให้ใช้การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยสันติวิธีโดยการรวมกลุ่มทางการเมืองที่เรียกว่ากลุ่มผลประโยชน์เพื่อใช้ในการทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการรับฟังและการถ่ายทอดความคิดเห็นของประชาชนโดยรวมเป็นพรรคการเมืองก็ได้ซึ่งตามแบบแผนการศึกษาพฤติกรรมการณ์เลือกตั้งยอมรับว่าพรรคการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์สามารถมีอิทธิพลหรือวิธีการบังคับ หรือชักจูงอย่างไม่เป็นทางการแบบหนึ่งที่ดีกว่าปล่อยให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นหรือมีการกระทำแบบกระจัดกระจาย

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕.

๓. การดำเนินการอย่างเป็นทางการ (Formal Action) ในรูปแบบนี้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยการแสดงสิทธิที่ได้รับตามรัฐธรรมนูญ การแสดงซึ่งการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนซึ่งมีได้จำกัดเฉพาะในการเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังมีส่วนร่วมโดยการใช้อำนาจทางการเมืองโดยตรงด้วย^{๔๙}

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นรูปแบบหลัก ๔ แบบ คือ

๑. การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นกิจกรรมของแต่ละคน ซึ่งอาจนับได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการควบคุมรัฐบาล

๒. การรณรงค์หาเสียงเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะเดียวกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งประชาชนใช้เพื่อเพิ่มอิทธิพลที่ประชาชนพึงมีต่อผลการเลือกตั้ง การรณรงค์จากหาเสียงนี้เป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างยากเมื่อเปรียบเทียบกับ การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

๓. การรวมเป็นกลุ่มหรือองค์กร เพื่อแก้ไขปัญหาสังคม โดยใช้อิทธิพลเข้าดำเนินการต่อการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาล ในรูปแบบที่มีเป้าหมายและวิธีการที่แน่นอน และเป็นรูปแบบที่มีอิทธิพลต่อรัฐบาลมาก

๔. การติดต่อเป็นการเฉพาะ เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนรายบุคคลที่ไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือข้าราชการ เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะบุคคลหรือครอบครัว ซึ่งรูปแบบนี้มีอิทธิพลต่อการดำเนินการของรัฐบาลน้อยมาก^{๕๐}

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การมีส่วนร่วมถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารประเทศตามระบอบประชาธิปไตย ประชาชนต้องตระหนักว่าตนเป็นเจ้าของประเทศและต้องเข้าไปรับผิดชอบในกิจการของบ้านเมืองในทุกโอกาสที่สามารถกระทำได้ต้องไม่ละเลยหรือเพิกเฉย และควรส่งเสริมคนดีให้เข้ามาบริหารบ้านเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองก็คือ การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดโดยความเต็มใจไม่ว่าจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ จะใช้วิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกกฎหมาย เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐหรือต่อการ บริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ไม่ว่าจะ เป็นในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ

๑. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

๑) การติดตามข่าวสารบ้านเมือง

๒) การใช้สิทธิเลือกตั้ง

๓) ริเริ่มพูดคุยประเด็นการเมือง

๔) ชักจูงรณรงค์ให้ผู้อื่นสนับสนุนบุคคลและพรรคการเมืองที่ตนสนับสนุน

๕) เสนอแนวคิด นโยบายต่อนักการเมืองและผู้นำทางการเมือง

๖) บริจาคเงินสนับสนุนกิจกรรมทางการเมือง

^{๔๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙.

- ๗) ร่วมประชุมรณรงค์ในการเคลื่อนไหวทางการเมือง
- ๘) เป็นสมาชิกระดับแกนนำพรรคการเมือง
- ๙) ร่วมระดมทุน
- ๑๐) เสนอตัวเป็นผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง
- ๑๑) ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

๒. บันไดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

- บันไดขั้นที่ ๑ สนใจติดตามข่าวสารและกิจกรรมทางการเมือง
 - บันไดขั้นที่ ๒ เริ่มพูดคุยประเด็นทางการเมือง
 - บันไดขั้นที่ ๓ ศึกษานโยบายของผู้สมัครและพรรคการเมือง
 - บันไดขั้นที่ ๔ แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องทางการเมืองและการเลือกตั้งร่วมกับผู้อื่น
 - บันไดขั้นที่ ๕ เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองและการเลือกตั้งในชุมชน
 - บันไดขั้นที่ ๖ จัดกิจกรรมทางการเมืองและการเลือกตั้งในชุมชน
 - บันไดขั้นที่ ๗ รณรงค์สนับสนุนบุคคลและพรรคที่ตนนิยม
 - บันไดขั้นที่ ๘ เป็นอาสาสมัครสอดส่องและช่วยเหลือการเลือกตั้ง
 - บันไดขั้นที่ ๙ ตัดสินใจเลือกตั้งตัวแทนอย่างรู้เท่าทัน
 - บันไดขั้นที่ ๑๐ ติดตามตรวจสอบการทำงานของพรรคการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ^{๕๑}
- การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบโบราณไว้มี ๕ ประการ ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมแบบกรีก (Greek System) วัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงซึ่งกำหนดให้ประชาชน ซึ่งเป็นพลเมืองของประเทศ (Citizen) ได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยตรงซึ่งกำหนดให้ประชาชนทั้งนครรัฐประชุมร่วมกันเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น ความต้องการ และกำหนดนโยบายรวมทั้งกำหนดตัวผู้ปกครองด้วย

๒. การมีส่วนร่วมแบบโรมัน (Roman System) การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้ได้กำหนดให้มีสภาขึ้นแทนการประชุมประชาชนทั้งหมด ส่วนอำนาจหน้าที่ของสภานั้นครอบคลุมเสมือนการปกครองโดยประชาชนโดยตรง

๓. การมีส่วนร่วมแบบศักดินา (Feudal System) เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านาย (Lord) กับไพร่ (Vassal) ที่แต่ละฝ่ายมีหน้าที่ต่อกัน เจ้านาย (Lord) มีหน้าที่ให้ความคุ้มครองและปกครองแก่ไพร่ (Vassal) ส่วนไพร่มีหน้าที่บริการด้านต่าง ๆ และมีสิทธิได้รับการคุ้มครองประชาชนทั่วไปไม่มีสิทธิเช่นนี้เหมือนกัน จึงถือได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมแบบปราศจากความเสมอภาค

^{๕๑} สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www.ect.go.th/newweb/th/cooperate/index๒-๑.php> [๓๐ เมษายน, ๒๕๖๕]

๔. การมีส่วนร่วมแบบสวิส (Swiss System) มีลักษณะสำคัญคือ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงเช่นเดียวกับระบบกรีก

๕. การมีส่วนร่วมแบบนิวอิงแลนด์ (New England System) มีการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง เช่นเดียวกับระบบสวิส สำหรับประเทศแรกที่ยุบายปฏิรูปการปกครองให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้คือประเทศอังกฤษ เมื่อปี ค.ศ. ๑๖๑๕ ได้มีการตกลงต่อรองกันระหว่างฝ่ายกษัตริย์กับขุนนาง เพื่อฝ่ายกษัตริย์ทรงยินยอมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการบ้านเมืองจนเกิดเอกสารสิทธิแมกนา คาร์ตา (Magna – Carta) ขึ้นซึ่งเป็นเอกสารที่ยินยอมให้ประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมในรัฐบาลต่อมาโอลิเวอร์ ครอมเวลล์ (Oliver Cromwell) ได้ดำเนินการใช้กำลังเพื่อประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในประเทศได้มีบทบาททางการเมืองจนทำให้เกิดหลักการที่ว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิในการออกเสียง และประชาชนทุกคนควรมีสิทธิมีตัวแทนในสภานิติบัญญัติ และเมื่อเกิดเหตุการณ์ปฏิวัติฝรั่งเศส ปี ค.ศ. ๑๗๘๙ สิทธิของการเข้าร่วมในทางการเมืองประชาชนจึงขยายออกไป จนทำให้เกิดหลักเสรีภาพ ความเสมอภาคและการนำเอาเจตนารมณ์ของปวงชน มาใช้ให้ถูกต้องเหมาะสม นอกจากนั้นในสหรัฐอเมริกาได้มีการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตั้งแต่สมัยที่ แซมมวล อัดัม (Samuel Adams) ร่วมกับประชาชนเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเองจากอังกฤษและโทมัส เพน (Thomas Paine) ได้มีส่วนร่วมช่วยให้ประชาชนระลึกและสำนึกความสำคัญในการที่จะเข้าไปดำเนินการปกครองตนเองโดยเริ่มจากระดับท้องถิ่นขยายไปจนถึงระดับชาติ^{๕๒}

แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็น ๒ รูปแบบ คือ

๑. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ โดยมีกฎหมายรองรับให้กระทำได้หรือต้องกระทำ วิธีการที่สำคัญและยอมรับปฏิบัติใช้กันโดยทั่วไป มีดังนี้

๑.๑) การเลือกตั้ง ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่นการเลือกตั้งเป็นรูปแบบมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชัดเจนที่สุดในทางการวิจัยสามารถวัดระดับ ประเมินค่าของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้แน่นอนชัดเจนมากกว่าพฤติกรรมอื่น ๆ

๑.๒) การใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ในประเด็นหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะของประชาชนเช่น การพูด การเขียน และอื่น ๆ ที่มีความสำคัญ เพราะเป็นช่องทางการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประชาชนกับรัฐบาล รัฐบาลจะมีโอกาสได้รับรู้ปัญหา ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ วิจัยการทำงานของรัฐบาลจากประชาชนอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการทำงานของรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

^{๕๒} จรูญ สุภาพ, **หลักรัฐศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), หน้า ๓๓๑-๓๓๔.

๑.๓) การจัดตั้งและเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความเห็นทางการเมืองตรงกัน และมีความหมายที่จะเข้าไปทำงานหน้าที่บริหารประเทศให้เป็นไปตามอุดมการณ์ของพรรค

๑.๔) การมีส่วนร่วมโดยการรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์ หมายถึงการที่กลุ่มคนมารวมกัน เพราะมีอาชีพหรือมีผลประโยชน์หรือมีความมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันและใช้พลังของกลุ่มให้มีอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐเพื่อปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของกลุ่มตน

๒. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตามที่กฎหมายรองรับไว้คือ

๒.๑) การเดินขบวนหรือชุมนุมประท้วง โดยประชาชนรวมกันเพื่อแสดงความไม่เห็นด้วยกับนโยบายหรือการดำเนินงานของรัฐบาล หรือเรียกร้องต่อรัฐบาลเพื่อประท้วงกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

๒.๒) การก่อความวุ่นวายทางการเมือง เช่นการนัดหมายหยุดงาน การงดให้ความร่วมมือกับรัฐบาลที่เป็นการแสดงออกของประชาชนที่ไม่เชื่อฟังอำนาจรัฐที่อาจเป็นผลกระทบเป็นความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศได้^{๕๓}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการทางการเมือง และมีความจำเป็นกับการเมืองทุกระบบ เนื่องจากรูปแบบของการมีส่วนร่วมจะเป็นสิ่งที่แสดงออกซึ่งการดำรงอยู่ของระบบการเมือง รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ๒ รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ เช่น การมีส่วนร่วมในรูปแบบของกลุ่มผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในรูปแบบของพรรคการเมือง การมีส่วนร่วมในรูปแบบของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในรูปแบบของการแสดงออก การมีส่วนร่วมในติดตามตรวจสอบผลการทำงาน สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ เช่น การเดินขบวนหรือชุมนุมประท้วงโดยประชาชนรวมกันเพื่อแสดงความไม่เห็นด้วยกับนโยบายหรือการดำเนินงานของรัฐบาลหรือเรียกร้องต่อรัฐบาลเพื่อประท้วงกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และการก่อความวุ่นวายทางการเมืองเช่นการนัดหมายหยุดงาน การงดให้ความร่วมมือกับรัฐบาลที่เป็นการแสดงออกของประชาชนที่ไม่เชื่อฟังอำนาจรัฐที่อาจเป็นผลกระทบเป็นความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศได้

^{๕๓} จันทนา สุทธิจारी, การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ วีเจพรีนติ้ง, ๒๕๔๔), หน้า ๔๑๒-๔๑๕.

๒.๓.๓ ระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองและแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในพรรคการเมือง

๑. ระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจแบ่งเป็นลำดับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามทัศนคติของนักวิชาการจากน้อยไปหามาก ดังต่อไปนี้

๑. รับฟังข่าวสารทางการเมือง
 ๒. ออกเสียงลงคะแนน
 ๓. ชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง
 ๔. ชักชวนให้ไปเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง
 ๕. ช่วยโฆษณาให้พรรคการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยการติดป้ายประกาศ สนับสนุนเพื่อผู้อื่นทราบโดยทั่วกัน
 ๖. ติดต่อแสดงความคิดเห็น หรือข้อเรียกร้องต่อเจ้าหน้าที่บ้านเมือง หรือนักการเมือง
 ๗. สนับสนุนด้วยการบริจาคให้พรรคการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง
 ๘. ติดตามการหาเสียงของนักการเมือง
 ๙. ช่วยผู้สมัครเลือกตั้งหาเสียง
 ๑๐. เป็นสมาชิกพรรคที่ทำงานให้พรรคการเมืองเป็นประจำ
 ๑๑. เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนของพรรค
 ๑๒. ช่วยหาเงินให้พรรค
 ๑๓. สมัครเข้าแข่งขันรับเลือกตั้ง
 ๑๔. เป็นเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้ง^{๕๔}
- ระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจากสูงไปต่ำ ดังนี้
๑. เข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๒. สมัครเข้ารับการเลือกตั้งเพื่อดำรงตำแหน่งทางการเมือง
 ๓. ช่วยในการโฆษณาหาเสียง เช่น แจกใบปลิว
 ๔. การเข้าร่วมโดยทางอ้อม เช่น อ่านหนังสือพิมพ์ ดูโทรทัศน์เกี่ยวกับข่าวการเมือง
- ถกเถียงปัญหาทางการเมือง

^{๕๔} จีโรซค วีระสัย และคณะ, รัฐศาสตร์ทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๘), หน้า ๔๔๕-๔๔๖.

๕. ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

๖. ไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไม่รู้ความเป็นไปทางการเมืองเลย^{๕๕}

๒. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในพรรคการเมือง

แนวคิดการมีส่วนร่วมนั้นเป็นคำที่มีความหมายกว้าง โดยถือว่า การมีส่วนร่วมที่มีอยู่ในกิจกรรมของพรรคการเมืองแม้ว่าในท้องถิ่นไทยจะมีไม่มากและเห็นไม่ชัดเจนเหมือนของประเทศอื่น แต่หากการเมืองพัฒนาไปมากกว่าร่วมกิจกรรมพรรคการเมืองเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึง การพัฒนาสถาบันหลักในทางการเมืองการร่วมกิจกรรม พรรคการเมืองโดยตรงก็คือการเป็นสมาชิกพรรค สนับสนุนพรรคในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ยึดมั่นในนโยบายพรรคร่วมทำงานให้กับพรรค เช่น ร่วมรณรงค์หาเสียง ร่วมดูแลการป้องกันการทุจริต เป็นหัวคะแนนให้พรรคการเมือง เป็นต้น^{๕๖} การมีส่วนร่วมในรูปแบบของพรรคการเมือง เป็นการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความเชื่อทางการเมืองคล้ายคลึงกัน มีเป้าหมายหลักอยู่ที่การส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อไปทำหน้าที่ทั้ง ฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ อย่างไรก็ตามการเข้ามารวมตัวกันในรูปแบบพรรคการเมืองยังมีเป้าหมายอื่นอีก เช่น การให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชน การดูแลและรักษาผลประโยชน์ของส่วนร่วม การสร้างผู้นำทางการเมือง การควบคุมและติดตามตรวจสอบทางการเมือง ฯลฯ ในส่วนของประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในพรรคการเมืองได้ เช่น การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การบริจาคเงินสนับสนุนกิจกรรมของพรรคการเมือง การช่วยรณรงค์หาเสียงในช่วงที่มีการเลือกตั้ง เป็นต้น^{๕๗}

นักวิชาการท่านหนึ่งได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมในพรรคการเมืองของประชาชนแบ่งได้เป็น ๑๑ ระดับดังนี้

๑. ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง โดยเลือกผู้สมัครของพรรคที่ตนสนับสนุน
๒. ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลข่าวสารการดำเนินการของพรรคการเมือง เช่น การรับฟังการแถลงผลงานของพรรค รับฟังการปราศรัยหาเสียงของผู้สมัครหรือพรรคการเมือง
๓. ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับพรรคการเมือง เช่น ร่วมประชุม ร่วมทำกิจกรรมรณรงค์ประชาสัมพันธ์กับพรรคการเมืองนั้น ๆ
๔. ประชาชนมีส่วนร่วมโดยเป็นสมาชิกพรรคการเมืองนั้น ตามหลักการที่ดีผู้เป็นสมาชิกควรช่วยพรรคการเมืองมิใช่ควรรับผลประโยชน์จากพรรคการเมืองเพียงอย่างเดียว

^{๕๕} ณรงค์ สีนสวัสดิ์, *จิตวิทยาการเมือง*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๘), หน้า ๑๑๐.

^{๕๖} ชูวงศ์ ฉายะบุตร, *การปกครองท้องถิ่น*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์พรินติ้ง, ๒๕๓๙), หน้า ๓๔.

^{๕๗} สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, *การมีส่วนร่วมทางการเมือง*, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : [http:// www.ect.go.th/newweb/th/cooperate/index๒-๑.php](http://www.ect.go.th/newweb/th/cooperate/index๒-๑.php) [๑๗ พฤศจิกายน, ๒๕๖๖].

๕. ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการบริจาคเงินและทรัพย์สินแก่พรรคการเมือง เพราะดังที่กล่าวมาแล้วว่าหากมีผู้อุปถัมภ์พรรคเพียงไม่กี่ราย พรรคการเมืองนั้นก็อยู่ภายใต้อิทธิพลของบุคคลกลุ่มนั้นเท่านั้น ทำให้พรรคการเมืองมิใช่พรรคของประชาชน ประชาชนจึงควรบริจาคเงินให้พรรค

๖. ประชาชนมีส่วนร่วมโดยเข้าเป็นกรรมการพรรคการเมืองในระดับต่าง ๆ ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในระดับที่สูงมากขึ้น

๗. ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบการดำเนินกิจการของพรรค เพื่อติดตามว่าดำเนินการตามนโยบายของพรรคที่ตนมีส่วนร่วมกำหนดหรือไม่ บริหารโปร่งใสหรือไม่

๘. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมรณรงค์เคลื่อนไหวทางการเมือง

๙. ประชาชนมีส่วนร่วมระดมทุนจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือพรรคการเมือง

๑๐. ประชาชนมีส่วนร่วมเสนอตัวเพื่อสมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคนั้น

๑๑. ประชาชนมีส่วนร่วมเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองในนามพรรคนั้น ๆ^{๕๘}

สรุปได้ว่า ระดับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถจัดระดับจากน้อยไปหามาก เช่น การรับฟังข่าวสารทางการเมือง จนเป็นเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังมีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจากสูงไปต่ำ เช่น เข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี สมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร และมีกลุ่มที่ไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไม่รู้ความเป็นไปทางการเมืองเลย

หากประชาชนโดยส่วนใหญ่ ไตร่ตรอง เปรียบเทียบ และตัดสินใจเข้าร่วมในพรรคการเมืองด้วยข้อมูลที่ชัดเจนแล้ว ย่อมทำให้พรรคการเมืองมีความมั่นคงบนรากฐานของประชาชน พรรคการเมืองมีประชาชนเป็นเจ้าของที่แน่นอนเป็นการสกัดกั้นพรรคการเมืองที่โลเล เกิดขึ้นชั่วคราวชั่วยาม ตั้งขึ้นเฉพาะกิจเฉพาะคราวเพื่อวัตถุประสงค์แอบแฝงบางประการ และหากประชาชนส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในพรรคการเมืองเองอย่างจริงจังแล้ว พรรคการเมืองย่อมไม่อาจดำเนินการใด ๆ ที่ขัดต่อความต้องการของประชาชนได้

๒.๓.๔ ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในประเทศไทยที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย การมีส่วนร่วมทางการเมือง จัดเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของผู้ปกครองที่ต้องเผชิญ เพราะในระบอบการเมืองสมัยใหม่นั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมักจะกล่าวถึงเฉพาะประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศที่ปกครองในระบอบคอมมิวนิสต์ ก็มีลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเช่นกัน ทั้งนี้อาจมีวิธีการที่แตกต่างกันไปเท่านั้นเอง นอกจากนี้ในสังคมที่

^{๕๘} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, การมีส่วนร่วม : หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (เชียงใหม่ : สิริลักษณ์การพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๙.

ปกครองในระบอบประชาธิปไตย มิได้หมายความว่าประชาชนทั้งหมดต้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง แต่โดยธรรมชาติแล้ว ปรากฏว่าประชาชนเป็นจำนวนมากที่พอใจจะเป็นผู้ดูแลทางการเมืองมากกว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง

นักวิชาการหลายท่านต่างได้แสดงทรรศนะไว้หลากหลาย ดังความว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการทางการเมือง กล่าวได้ว่า “การมีส่วนร่วมเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สังคมใดมีความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ พิจารณาได้จากระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ดังนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงเป็นเป้าหมายของการพัฒนาการเมือง โดยเฉพาะแนวการพัฒนาทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย ทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ บรรดากิจกรรมทั้งหลายที่มีขึ้นเพื่อชักจูงการตัดสินใจของรัฐบาลและชุมชน กิจกรรมเหล่านี้ มีตั้งแต่การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การรณรงค์ การทำงานในพรรคการเมือง กิจกรรมในชุมชนท้องถิ่น และแม้กระทั่งการประท้วง จะโดยใช้ความรุนแรงหรือไม่ก็ตาม ล้วนเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งสิ้น ลักษณะทฤษฎีการมีส่วนร่วมมี ๕ ทฤษฎี ดังนี้

๑. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้การพูด การเขียน เพื่อให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา การขัดแย้งในการปฏิบัติและถ้าจะให้ได้ผล ผู้ทำการเกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อมให้เข้าใจทุกฝ่าย และการเกลี้ยกล่อมจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชน

๒. ทฤษฎีการสร้างขวัญคนในชาติ คนเรามีความต้องการทางกายและใจหากคนเรามีขวัญดีผลการทำงานนั้นก็จะสูงตาม หากไม่ดีผลการทำงานก็จะต่ำเนื่องจากขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่าง ๆ การสร้างขวัญกำลังใจให้ดี ต่างพยายามที่จะสร้าง ทศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอาเปรียบให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เมื่อใดก็ตามหากคนทำงานมีขวัญก็จะเกิดความสำคัญ ในการรับผิดชอบอันจะส่งผลที่ดีต่อหน่วยงานนั้น ๆ การสร้างขวัญกำลังใจของคน ย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้เช่นกัน

๓. ทฤษฎีการสร้างความรู้สึกร่วมกัน ถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งของการนำไปสู่การมีส่วนร่วม คือ การสร้างความรู้สึกร่วมกันเรื่องผลประโยชน์ของชาติที่มีความพอใจในชาติของตนเองรักท้องถิ่นของตน

๔. ทฤษฎีสร้างผู้นำ การสร้างผู้นำจะช่วยให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ร่วมกัน เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการรวมกลุ่ม จูงใจไปยังเป้าประสงค์ ผู้นำที่ดี เรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน หรือ ผู้นำพลวัต คือผู้นำที่เคลื่อนไหวทำงานเพื่อพัฒนาอยู่เสมอ ผู้นำที่ไม่ดี คือ ผู้นำที่ไม่มีผลงานสร้างสรรค์เรียกว่า ผู้นำนิเสธ ผลของการสร้างทฤษฎีผู้นำ

จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจงานมีคุณภาพมีความคิดสร้างสรรค์ และรับผิดชอบ การสร้างผู้นำที่ดีย่อมนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยดี

๕. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร การใช้ระบบบริหารราชการ ในการระดมความร่วมมือ เป็นวิธีหนึ่งที่ดี และกฎหมายระเบียบแบบแผนก็เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานที่มีระบบที่ดี แต่อย่างไรก็ตามผลของความร่วมมือก็ยังไม่มียุทธวิธีที่ดีที่สุดในเรื่องการบริหาร เพราะธรรมชาติของคนถ้าทำงานด้วยความสมัครใจ ไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรักแต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบาย และความจำเป็นของรัฐ ดังนั้นการใช้แบบบริหารราชการเป็นการยับยั้งให้ปฏิบัติงานตามนโยบายเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๕๙}

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมสามารถจำแนกออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ได้แก่ ทฤษฎีความเป็นผู้แทน (Representative) ทฤษฎีนี้เน้นความเป็นผู้แทนของผู้นำ และถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งหรือถอดถอนผู้นำเป็นเครื่องหมายของการที่จะให้หลักประกันกับการบริหารงานที่ดี อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้เน้นเฉพาะโครงการสร้างสถาบันเพื่อเป็นเครื่องมือในการให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์กรอย่างแท้จริงผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจ ได้แก่บรรดาผู้นำต่าง ๆ ที่เสนอตัวเข้ามาสมัครรับเลือกตั้ง ส่วนผู้ตามนั้นเป็นเพียงไม้ประดับเท่านั้น และทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ทฤษฎีการมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์ไม่เฉพาะแค่การเข้าไปพิจารณาเลือกตั้ง หรือถอดถอนผู้นำเท่านั้นแต่ยังร่วมไปถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางนโยบาย ยิ่งกว่านั้น ทฤษฎียังมองการมีส่วนร่วมเป็นการให้การศึกษา และพัฒนาการกระทำทางการเมืองและสังคมที่มีความรับผิดชอบนั้นคือการไม่ยอมให้มีส่วนร่วมที่นับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของผู้ตาม^{๖๐}

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) เป็นกระบวนการที่สาธารณชนมีความเป็นห่วงกังวล มีความต้องการและมีทัศนคติที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความหมายใน ๒ ลักษณะ กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นกระบวนการของการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ความหมายในอีกลักษณะคือ การรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการโดยโครงการจะต้องมีความ

^{๕๙} ธนวัฒน์ ปิ่นแก้ว, “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมศูนย์เยาวชน ตำบล : กรณีศึกษาศูนย์เยาวชนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี”, วิทยานิพนธ์ สาขาพัฒนศาสตร์ มหามบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๒.

^{๖๐} ดิน ปรัชญาพฤทธิ, ภาวะผู้นำการมีส่วนร่วมพฤติกรรมในองค์การ หน่วยที่ ๒, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๒), หน้า ๖๔๒-๖๔๓.

สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน^{๖๑} การมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนะ และมีส่วนตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเอง ปัญหาและความต้องการของประชาชนจึงจะได้รับการตอบสนองด้วยการมีส่วนร่วม และเป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น^{๖๒}

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ ที่มุ่งเน้นคนเป็นสำคัญมากกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อส่งเสริมให้ทุกคนทุกภาคส่วนในสังคมเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมและเป็นเหตุจูงใจให้คนในสังคมร่วมกันในการกระทำการกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมร่วมกัน การมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล

โดยการเปิดโอกาสให้สังคมองค์กรต่างๆ ในชุมชน และประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติ และการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงาน เพื่อเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ

๒. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้งค่านิยมของประชาชน เป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมเกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ และทัศนคติที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด สามารถแยกประเด็นสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นจากเป้าหมายที่ต้องการ ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี ความผูกพัน การเสริมแรง โอกาส ความสามารถ การสนับสนุน ความคาดหวังในสิ่งที่ต้องการ โดยมีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของเหตุผล
๒. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของค่านิยม
๓. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของประเพณี
๔. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของความผูกพัน ความสนใจ^{๖๓}

^{๖๑} ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, *กระบวนการพัฒนาและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*, (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว.), หน้า ๑๕.

^{๖๒} บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม*, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐.

^{๖๓} T.R. Dye, *Politics in America, Upper Saddle River*, (New Jersey: Prentice-Hall, 1999), p. 236.

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สังคมใดมีความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ พิจารณาได้จากระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การรณรงค์ การทำงานในพรรคการเมือง กิจกรรมในชุมชนท้องถิ่น และแม้กระทั่งการประท้วง จะโดยใช้ความรุนแรงหรือไม่ก็ตาม จำแนกออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ ทฤษฎีความเป็นผู้แทน และทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ทฤษฎีการมีส่วนร่วมมี ๕ ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อม ทฤษฎีการสร้างขวัญคนในชาติ ทฤษฎีการสร้างความรู้สึก ทฤษฎีสร้างผู้นำ และทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร ทฤษฎียังมองการมีส่วนร่วมเป็นการให้การศึกษา และพัฒนาการกระทำทางการเมืองและสังคมที่มีความรับผิดชอบนั้นคือการไม่ยอมให้มีส่วนร่วมที่นับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของผู้ตาม

๒.๔ หลักอิทธิบาท ๔

๒.๔.๑ ความหมายของอิทธิบาท ๔

การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้มีความสุข ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการนำหลักธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการปฏิบัติงานให้ไปสู่ความสำเร็จในชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งธรรมที่องค์สัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า ถ้าใครปฏิบัติก็จะประสบความสำเร็จหลักธรรมนั้นก็คือ หลักอิทธิบาท ๔ หรือ หลักอิทธิบาทธรรม ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อผลสำเร็จในหน้าที่การงาน อันประกอบด้วยแนวปฏิบัติ ๔ ขั้นตอนต่อเนื่องหนุนเสริมกันจะขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ ด้วยความที่เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันทั้ง ๔ ข้อ จึงจะทำให้เราประสบผลสำเร็จในชีวิตและการงานได้ตามความมุ่งหวัง อิทธิบาท ๔ เป็นหลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อจะใช้หลักการและแนวคิดให้ประสบผลสำเร็จตามหลักอิทธิบาท ๔ ดังต่อไปนี้ พระพุทธองค์ได้ให้หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ ในสูตรต้นตปิฎก มัชฌิมนิคาย มัชฌิมปณณาสก์ ไว้ว่า สาวกทั้งหลายของเรา เป็นผู้ปฏิบัติตามเจริญอิทธิบาท ๔ ประการ คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. เจริญอิทธิบาทอันประกอบไปด้วยฉันทสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะ ความเพียรสร้างสรรค์)

๒. เจริญอิทธิบาทอันประกอบไปด้วยวิริยะสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะ ความเพียรสร้างสรรค์)

๓. เจริญอิทธิบาทอันประกอบไปด้วยจิตตสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตต ความเพียรสร้างสรรค์)

๔. เจริญอุททิบาทอันประกอบไปด้วยวิมังสาสมาธปรธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสาสมาธิความเพียรสร้างสรรค์)^{๖๔}

ดังนั้น พระพุทธองค์ได้ตรัสใน สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรคว่า พระผู้มีพระภาคผู้ทรงรู้ทรงเห็นเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติอุททิบาท ๔ ประการนี้ และเพื่อเพิ่มพูนความสำเร็จ เพื่อให้ชำนาญในเรื่องความสำเร็จ เพื่อพลิกแพลงให้เกิดความสำเร็จ^{๖๕}

อุททิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ไม่เคยล้าสมัย หรือหลักธรรมอันเป็นหลักแห่งความสำเร็จหรือทางแห่งความสำเร็จ ๔ ประการ ที่ในปัจจุบันแม้เราจะหลงลืมกันไปบ้างว่าคืออะไร แต่ถ้าหากได้ย้อนรำลึกกันบ้างว่ามีอะไร และคืออะไร จะเห็นได้ว่าหลักธรรมอายุ ๒ พันกว่าปีนี้ ไม่มีคราวใดที่จะเรียกว่าล้าสมัย

ฉันทะ คือ การมีใจรักในสิ่งที่ทำ ใจที่รักอันเกิดจากความศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำ จึงจะเกิดผลจริงตามควร การมีใจรัก ถือว่าสำคัญมาก พลังสร้างสรรค์ก็จะบังเกิดขึ้นกับเราอย่างมหัศจรรย์ทีเดียว

วิริยะ คือ ความพากเพียรไม่ย่อท้อ ความมุ่งมั่นทุ่มเท เป็นความมุ่งมั่นทุ่มเททั้งกายและใจที่จะเรียนรู้และทำให้เข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งนั้น วิริยะนี้มาคู่กับความอดทนอดกลั้น เป็นความรู้สึกไม่ย่อท้อต่อปัญหาและมีความหวังที่จะเอาชนะอุปสรรคทั้งปวง โดยมีศรัทธาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

จิตตะ คือ ความเอาพระทัยจดจ่อในสิ่งที่ทรงทำ ใจที่จดจ่อและรับผิดชอบ เมื่อมีใจที่จดจ่อแล้วก็จะเกิดความรอบคอบตาม คำนี้ยิ่งใหญ่มากปัจจุบัน สังคมซับซ้อน มีสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย แต่ละคนมีภาระหน้าที่ ที่ต้องทำมากมาย ไม่รู้จะทำอะไรก่อน แต่ถ้าเรามีใจที่จดจ่อต่อสิ่งที่เราคิดเราทำและรับผิดชอบแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการเรียนหรือการงานก็ตาม ทุกอย่างก็จะดีขึ้นไปเอง

วิมังสา ทำงานแล้วไม่ทิ้ง คอยตรวจสอบ ทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณา ทบทวนตัวเอง และทบทวนองค์กรหรือทบทวนขบวนการ ทบทวนในสิ่งที่ได้คิดสิ่งได้ทำผ่านมาว่าเกิดผลดีผลเสียอย่างไร ทั้งที่เป็นเรื่องส่วนตัวของเราเองและเป็นเรื่องที่ร่วมคิดร่วมทำกับคนอื่น เพื่อปรับปรุงปรับแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

ดังนั้น หลักความสำเร็จ ปฏิบัติตามหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการที่เรียกว่าอุททิบาท (ธรรมให้ถึงความสำเร็จ) ซึ่งมี ๔ ข้อ คือ

ฉันทะ : รักงาน (การเห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ) คือ มีใจรัก พอใจจะทำสิ่งนั้นและทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำมิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จ ๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร

^{๖๔} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๔๗/๒๕๒.

^{๖๕} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๘๗/๒๕๒.

วิริยะ : สู้งาน (ความเพียรเห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ ขยัน) คือ พากเพียรทำ ขยันหมั่น ประคบ หมั่นกระทำให้สำเร็จด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดอวย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ

จิตตะ : ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อ จริงจัง) คือ เอาจิตฝึกฝน ตั้งจิตรับรู้ ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศใจ

วิมังสา : ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ ทดสอบ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข) ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจสอบหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัตถุประสงค์ และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น^{๖๖}

ตามหลักพระพุทธศาสนากล่าวไว้ว่าผู้หวังความสำเร็จควรปฏิบัติในธรรมอันเป็นเครื่องนำไปสู่ความสำเร็จ หรือสำเร็จตามความประสงค์ คำแปลของอิทธิบาท ๔ มี ๒ ทาง คือ หนึ่ง แปลว่า ข้อปฏิบัติที่ให้อุบัติ (Basic of Psychic Power) อีกอย่างหนึ่งแปลว่า ข้อปฏิบัติที่ทำให้บรรลุถึงความสำเร็จ (Law of Success)^{๖๗} อิทธิบาท ๔ อธิบายเป็น ๒ นัย คือ นัยแห่งพระสูตรและนัยแห่งพระธรรมจะแสดงหนักไปทางโลกุตตระ ในที่นี้เป็นการแสดงตามนัยแห่งพระสูตร ความหมายของอิทธิบาท มีดังนี้ ความพอใจ การทำความพอใจ ความใคร่เพื่อจะทำ ความฉลาดความพอใจในธรรมนี้ เรียกว่า ฉันทะ ความปรารถนาความเพียรทางใจ ความขะมักเขม้น ความบากบั่น ความตั้งหน้า ความพยายาม ความอดสาหัส ความอดทน ความเข้มแข็ง ความหมั่น ความก้าวไปอย่างไม่ทอดอวย ความไม่ทอดทิ้งฉันทะ ไม่ทอดทิ้งธุระ ความประคับประคองธุระไว้ด้วยดี วิริยะ วิริยินทรีย์ วิริยพละ สัมมาวายามะ นี้เรียกว่า วิริยะ จิต มโน มานัส มโน วิญญูณธาตุนี้เรียกว่า จิต ปัญญา กิริยา ที่รู้ชัด ความไม่หลง ความวิจยธรรม สัมมาทิฐิ นี้เรียกว่า วิมังสา^{๖๘}

ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จมี ๔ อย่าง คือ ฉันทะ มีความพอใจ มีใจรัก คือพอใจที่จะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจกรรมหรืองานที่ทำมิใช่สักว่าทำให้เสร็จ ๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร วิริยะ พากเพียรทำ คือ ขยันหมั่น ประคบหมั่น กระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดอวย จิตตะ เอาใจ

^{๖๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **ธรรมนุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๔๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๔๕), หน้า ๔๐.

^{๖๗} สุชีพ ปุญญานุภาพ, **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๙.

^{๖๘} ปัญญา ใช้บางยาง, **ธรรมอธิบายหลักธรรมในพระไตรปิฎก**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๘), หน้า ๕๐.

ฝึกฝน คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยใจฟุ้งซ่านเลื่อนลอยใช้ความคิดเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อที่ยังห้อยนเกินเลยบกพร่องขัดข้อง เป็นต้น แปลให้ง่ายตามลำดับว่า “มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝึกฝนใช้ปัญญาสอบสวน”^{๖๙}

สูตรสำเร็จของชีวิตตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า จิตเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย จิตประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จได้ด้วยจิต เพราะฉะนั้น ความสำเร็จจึงอยู่ที่ใจไม่ว่าเราต้องการอะไรหากเราตั้งใจกำหนดจิตไว้ให้มั่นคง ทุกสิ่งจะสำเร็จได้ตั้งใจ และอิทธิบาท ๔ ให้ถึงขั้นคือทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยใจรัก ด้วยความพากเพียร ด้วยใจจดจ่อ และใช้ปัญญาไตร่สวนอย่างสม่ำเสมอ แล้วความสำเร็จจะไม่หนีไปไหน^{๗๐} อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาที่เป็นหนทางแห่งความสำเร็จให้สามารถปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จตามความประสงค์มี ๔ ประการ เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการกระทำกิจการงานหรือการอาชีพ^{๗๑}

สรุปได้ว่า อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ไม่เคยล้าสมัย หรือหลักธรรมอันเป็นหลักแห่งความสำเร็จ หรือทางแห่งความสำเร็จ ๔ ประการ ที่ในปัจจุบันแม้เราจะหลงลืมกันไปบ้างว่าคืออะไร แต่ถ้าหากได้ย้อนรำลึกกันบ้างว่ามีอะไร และคืออะไร จะเห็นได้ว่าหลักธรรมอายุ ๒ พันกว่าปี นี้ ไม่มีคราวใดที่จะเรียกว่าล้าสมัย ฉันทะ เพราะเหตุว่าทรงรักสิ่งที่ทรงทำ จึงได้ทำสิ่งที่ทำอยู่ในขณะนี้ วิริยะ คือ ความพากเพียรไม่ย่อท้อ จิตตะ คือ ความเอาพระทัยจดจ่อในสิ่งที่ทรงทำ เพราะฉะนั้นท่านจึงทำได้ วิมังสา ทำงานแล้วไม่ทิ้ง คอยตรวจสอบ ทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณา ดังนั้น หลักความสำเร็จ ปฏิบัติตามหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการที่เรียกว่า อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ทำให้ทุกสิ่งสำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีความสุขและประสบผลสำเร็จ ไม่ว่าเราจะต้องการอะไรหากเราตั้งใจกำหนดจิตไว้ให้มั่นคง ทุกสิ่งจะสำเร็จได้ตั้งใจ ด้วยใจรัก ด้วยความพากเพียร ด้วยใจจดจ่อ และใช้ปัญญาไตร่สวนอย่างสม่ำเสมอ แล้วความสำเร็จจะไม่หนีไปไหน

^{๖๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมมิกจำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๘๔๒.

^{๗๐} สนอง วรอุไร, **ทำให้ชีวิตได้ดีและมีสุข**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อัมรินทร์, ๒๕๕๐), หน้า ๙๗.

^{๗๑} พระราชาญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโล), **ความสำเร็จ หลักธรรมสู่ความสำเร็จและสันติสุข**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๙.

๒.๔.๒ องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ และความสำคัญของอิทธิบาทธรรม ๔

๑. องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔

องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ในความหมายของพระพุทธศาสนานั้นมีการกล่าวเอาไว้ อย่างมากมายแต่หลัก ๆ แล้วจะมีความหมายที่เป็นแก่นแท้ในการปฏิบัติเพื่อให้เห็นชอบเพียง ๔ อย่าง ดังนี้

๑) ฉันทะ แปลว่า ความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักใคร่สิ่งที่ทำ และพอใจใฝ่รักในจุดหมาย ของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้น ๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุ พุดง่าย ๆ ว่ารักงานและ รักจุดหมายของงาน พุดให้ลงลึกในทางธรรมว่า ความรัก ความใฝ่ใจปรารถนาต่อภาวะดีงามเต็มเปี่ยม สมบูรณ์ของสิ่งนั้น ๆ ของงานนั้น อยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ดีงามนั้น เมื่อเห็นสิ่งนั้นหรืองาน นั้นกำลังเดินหน้าไปสู่จุดหมายก็เกิดปีติเป็นความเอิบอímใจ ครั้นสิ่งหรืองานที่ทำนั้นบรรลุจุดหมายก็รับ โสมนัสเป็นความฉ่ำชื่นใจที่พร้อมด้วยความรู้สึกโปร่งโล่งผ่องใสเบิกบานแผ่ออกไปเป็นอิสระไร้ขอบเขต ถ้าสามารถปลุกเร้าฉันทะให้เกิดอย่างแรงกล้า เกิดความรักในคุณค่าความดีงาม ความสมบูรณ์ของสิ่ง นั้นหรือจุดหมายนั้นอย่างเต็มที่แล้ว คนก็จะทุ่มเทชีวิตและจิตใจอุทิศให้แก่สิ่งนั้นเมื่อรักแท้ก็มอบใจ ให้อาจถึงขนาดยอมสละชีวิตเพื่อสิ่งนั้นได้ เมื่อมีฉันทะนำแล้วก็ต้องการทำสิ่งนั้นให้ดีที่สุดให้สำเร็จผล อย่างดีที่สุดของสิ่งนั้นของงานนั้นไม่หวั่นพะวงกับสิ่งล่อเร้าหรือผลตอบแทนทั้งหลายจิตใจก็มุ่งมั่น แน่วแน่ มั่นคงในการดำเนินสู่จุดหมาย เดินเรียบสม่ำเสมอ ไม่ชาน ไม่ส่าย ฉันทสมาธิจึงเกิดขึ้นโดยนัยนี้ และ พร้อมกับปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์ก็ย่อมเกิดควบคู่มาด้วย

๒) วิริยะ แปลว่า ความอาจหาญ แกล้วกล้า บากบั่น ก้าวไปใจสู้ ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัวต่อ อุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะเกิดขึ้นแก่เขาแล้ว แม้ได้ยินว่าจุดหมายนั้นจะลุล่วงได้ยากนัก มีอุปสรรคมาก หรืออาจใช้เวลาเท่านั้นปีเท่านั้นเดือนเขาก็ไม่ ท้อถอย กลับเห็นเป็นสิ่งที่ท้าทายที่เขาจะเอาชนะให้ได้ทำให้สำเร็จ คนที่มีความเพียร เท่ากับมีแรงหนุน เวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมก็ตาม จิตใจจะแน่วแน่นั่นคง พุ่งตรงต่อจุดหมาย สมาธิก็เกิดขึ้นได้ เรียกว่าเป็นวิริยะสมาธิ พร้อมทั้งมีปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์เข้าประกอบคู่ไปด้วยกัน

๓) จิตตะ แปลว่า ความคิดจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ ได้แก่ ความมีจิตผูกพัน จดจ่อเฝ้าคิด เรื่องนั้น ใจอยู่กับงานนั้นไม่ปล่อยไม่ห่างไปไหน ถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือ งานอย่างใดอย่างหนึ่ง คนผู้นั้นจะไม่สนใจไม่รับรู้เรื่องอื่น ๆ ใครพูดอะไรเรื่องอื่น ๆ ไม่สนใจ แต่ถ้าพูด เรื่องงานนั้นจะสนใจเป็นพิเศษทันที บางทีจัดทำเรื่องนั้น งานนั้น ชลุกง่วนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืนไม่เอาใจใส่ ร่างกายการแต่งเนื้อแต่งตัว อะไรเกิดขึ้นก็ไม่สนใจ เรื่องอื่นเกิดขึ้นใกล้ ๆ บางทีก็ทำไม่รู้จักวันลืมนอน ลืมกินลืมนอน ความมีใจฝักใฝ่เช่นนี้ย่อมทำให้สมาธิเกิดขึ้น จิตจะแน่วแน่นับสนิทในกิจที่ทำกำลัง มากเฉพาะสำหรับกิจนั้น เรียกว่า เป็นจิตตสมาธิ พร้อมกันนั้นก็เกิดปธานสังขาร คือ ความเพียร สร้างสรรค์ร่วมสนับสนุนไปด้วย

๔) วิมังสา แปลว่า ความสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญ ตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งย่อนเกินเลยบกพร่องหรือขัดข้อง เป็นต้น ในกิจที่ทำรู้จัก ทดลองและคิดค้นหาทางแก้ไขปรับปรุงข้อนี้เป็นการใช้ปัญญาชักนำสมาธิ ซึ่งจะเห็นได้ไม่ยาก คนมี วิมังสาเป็นพวกชอบคิดค้นหาเหตุผล ชอบสอบสวนทดลอง เมื่อทำอะไรก็คิดพิจารณาทดสอบไปเช่น คิดว่าผลนี้เกิดจากสาเหตุอะไร ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ ผลคราวนี้เกิดจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบเหล่านี้ ทั้งนี้ ลองเปลี่ยนองค์ประกอบนั้นแล้วไม่เกิดผลอย่างที่คาดหมาย เป็นเพราะอะไร จะแก้ไขที่จุดไหน ฯลฯ เป็นเหตุให้จิตแน่วแน่แล่นดิ่งไปกับเรื่องที่พิจารณา ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก และมีกำลัง เรียกว่า วิมังสาสมาธิ ซึ่งจะมีประธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์เกิดขึ้นมาด้วย เช่นเดียวกับสมาธิข้ออื่น ๆ^{๗๒}

ในส่วนของนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ได้แก่

๑. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น คือ เมื่อทำอะไรก็ทำด้วยความพอใจด้วยใจรักในสิ่งนั้น ทำสิ่งนั้นด้วยความเต็มใจ ไม่เบื่อหน่ายในกิจที่ทำ (เต็มใจ)

๒. วิริยะ ความเพียรประกอบสิ่งนั้น คือ เมื่อทำอะไรก็ทำด้วยความขยันหมั่นเพียรด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน ไม่ทอดทิ้งกิจที่ทำนั้น (แข็งใจ)

๓. จิตตะ ความเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ไม่วางธุระ คือ เมื่อทำอะไรทำด้วยความรู้จักไตร่ตรอง ทำด้วยปัญญา รู้จักพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจหาสาเหตุด้วยความรอบคอบ (เข้าถึง)

๔. วิมังสา ความหมั่นตรึกตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น เมื่อทำอะไรทำด้วยความรู้จักไตร่ตรอง รู้จักพิจารณาใคร่ครวญ รู้จักพินิจพิเคราะห์ ทดลอง ทดสอบ (เข้าใจ)^{๗๓}

๒. ความสำคัญของอิทธิบาทธรรม ๔

ผู้วิจัยได้รวบรวมผู้ที่ให้ทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของอิทธิบาทธรรม ๔ ดังต่อไปนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ให้ความสำคัญของหลักอิทธิบาท ๔ ว่า อิทธิบาท ๔ นี้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้และเป็นปัจจัยสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ความพอใจอย่างเดียวก็นำมาซึ่งการสร้างผลแห่งความสำเร็จของการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องมีความพอใจแล้วพยายามขวนขวายหาความรู้บ่อยๆโดยไม่เลิกกลางคัน มีความเพียร พิจารณาหาข้อบกพร่องในการเรียน แล้วปฏิบัติสิ่งที่เกื้อกูลต่อการเรียน ลด ละเลิก สิ่งที่ไม่เกื้อกูลต่อการเรียน เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนของตน^{๗๔}

^{๗๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๘๔๒-๘๔๔.

^{๗๓} พิศุร มลิวัดย์, แบบเรียนวิชาธรรมและนักธรรมชั้นตรี, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๙-๒๐.

^{๗๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๙๐.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต) กล่าวว่า อิทธิบาท ๔ นอกจากจะเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในงานที่ทำแล้ว อิทธิบาทยังเป็นอายุวัฒนธรรมคือ ธรรมเป็นเหตุให้คนมีอายุยืนยาวอีกด้วย ดังที่มีพุทธดำรัสรับรองไว้ในมหาปรินิพพานสูตรว่า “ยสฺส กสฺสจฺจ อานนฺท จตฺตารโ อธิธิปาทา” เป็นต้นแปลความว่า “อานนทฺ อิทธิบาท ๔ บุคคลใดเจริญ ทำให้มาก ทำให้เป็นดุจยาน ทำให้เป็นพื้นฐานตั้งไว้ อบรม เริ่มไว้ดีแล้ว บุคคลนั้นเมื่อปรารถนาก็พึงดำรงชีวิตอยู่ตลอดดกัปหรือเกินกว่ากัป” พระอรรถกถาจารย์อธิบายว่า การเจริญอิทธิบาททำให้คนมีชีวิตอยู่ตลอดอายุกัป หมายถึงมีชีวิตอยู่ได้จนครบเกณฑ์อายุขัยประมาณได้ ๑๐๐ ปีหรือมากกว่านั้น^{๗๕}

ปิ่น มุทุกันต์ พ.อ. ปัญหาหรืออุปสรรคที่จะขัดขวางให้การทำงานนั้นล้มเหลวหรือไม่ประสบความสำเร็จมีหลายทางคือ เกิดจากตัวเองก็มี เกิดจากการเหตุการณ์แวดล้อมก็มี เกิดจากเนื้องานที่ทำนั่นเองก็มี แต่อุปสรรคที่สำคัญอย่างยิ่งที่เกิดจากตัวเราที่ทำงานให้ล้มเหลวมี ๔ อย่าง คือ ความเบื่อหน่าย ความเกียจคร้านความทอดธุระความโง่เขลาดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงสอนวิธีการทำงานไว้มี ๔ ข้อ เรียกว่า อิทธิบาท แปลว่าทางแห่งความสำเร็จ คือฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียรจิตตะ ความใส่ใจ วิมังสา ความคิดค้น ถ้ามีอิทธิบาท ๔ นี้ครบแล้ว ย่อมบรรลุถึงความสำเร็จได้สมประสงค์หากสิ่งนั้นไม่เหลือวิสัย^{๗๖}

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ หมายถึง คุณธรรมที่นำไปสู่การทำให้สำเร็จตามที่ตั้งใจไว้โดยการทำสิ่งใดๆ หากเชื่อมโยงและยึดเหนี่ยวนั้นย่อมทำสำเร็จได้ตามที่ใจปรารถนา โดยนำหลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ประกอบ คือ ๑) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความพอใจด้วยใจรักในสิ่งนั้น ๒) วิริยะ ความเพียรประกอบสิ่งนั้น คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความขยันหมั่นเพียรด้วยความพยายาม ๓) จิตตะ ความเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ไม่วางธุระ คือ เมื่อทำสิ่งใดทำด้วยความรู้จักไตร่ตรองทำด้วยปัญญา ๔) วิมังสา ความหมั่นตรึกตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น เมื่อทำสิ่งใดทำด้วยความรู้จักไตร่ตรอง รู้จักพิจารณาใคร่ครวญ รู้จักพิจารณาพิเคราะห์

^{๗๕} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต), **อิทธิบาทกถา** พุทธจักร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๐.

^{๗๖} ปิ่น มุทุกันต์ พ.อ., **ปฏิบัติตามธรรมะประสบความสำเร็จ**, (กรุงเทพมหานคร : มงคลสาร, ๒๕๓๙), หน้า ๑๐.

๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

๒.๕.๑ ประวัติความเป็นมา

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอบัวใหญ่ ห่างจากที่ว่าการอำเภอบัวใหญ่ ประมาณ ๑๒ กิโลเมตร ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง ตั้งอยู่ ณ เลขที่ ๑๐๑ หมู่ที่ ๒ ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ห่างจากตัวเมืองจังหวัดนครราชสีมา ประมาณ ๑๐๐ กิโลเมตร ตำบลโนนทองกลางมีเนื้อที่ประมาณ ๕๘.๘๑ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๖๓,๗๖๕ ไร่ มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีประชากรจำนวน ๘,๔๓๙ คน ๒,๒๓๙ ครัวเรือน โดยแยกเป็นชาย ๔,๓๑๑ คน เป็นหญิง ๔,๑๒๘ คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย ๑๔๓ คน/ตารางกิโลเมตร ประชากรโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และสภาพพื้นดินบางส่วนเป็นพื้นที่ดินเค็ม^{๗๗}

๒.๕.๒ ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลโนนทองกลาง อยู่ในเขตอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอบัวใหญ่ ห่างจากที่ว่าการอำเภอบัวใหญ่ ประมาณ ๑๒ กิโลเมตร ตำบลโนนทองกลางมีเนื้อที่ประมาณ ๕๘.๘๑ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๖๓,๗๖๕ ไร่ ภูมิประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ จดตำบลหนองบัวะอาด ตำบลหนองแจ้งใหญ่ อำเภอบัวใหญ่

ทิศตะวันออก จดตำบลเสมาใหญ่ อำเภอบัวใหญ่

ทิศใต้ จดอำเภอคง

ทิศตะวันตก จดตำบลหนองมะนาว อำเภอคง

แผนภาพที่ ๒.๑ ที่ตั้งและอาณาเขต

^{๗๗} โยธิน วิทยาวโรจน์, องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (นครราชสีมา: บริษัท สมบูรณ์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๑.

๒.๕.๓ สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่ของตำบลโนนทองกลางประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก แรงงานในด้านแรงงานของภาคเกษตรกรรมจะใช้แรงงานจากสมาชิกในครัวเรือน โดยมีการจ้างงานในช่วงดำนาและเก็บเกี่ยวผลผลิต ส่วนนอกภาคเกษตรกรรมพบว่าประชากรจะรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา และมีบางส่วนเดินทางไปทำงานในต่างจังหวัดเช่น สมุทรปราการ ชลบุรี ปทุมธานี หรือ กรุงเทพฯ มีบางส่วนเดินทางไปทำงานต่างประเทศ จึงมีรายได้ที่ไม่แน่นอน หน่วยธุรกิจนอกเขต อบต. มีอยู่ช่อมรถ ๙ แห่ง ปั้มน้ำมัน ๘ แห่ง อุตสาหกรรมขนาดเล็ก ๘ แห่ง โรงสี ๒๙ แห่ง (เป็นโรงสีขนาดเล็ก) ร้านค้า ๘๑ แห่ง (เป็นร้านค้าหมู่บ้านขนาดเล็ก)

๒.๕.๔ สภาพทางสังคม

สภาพสังคมลักษณะเป็นสังคมชนบทสืบเนื่องมาจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งนา การศึกษามีการศึกษา ๒ รูปแบบ คือ ๑) การศึกษาในโรงเรียนตั้งแต่ก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ๒) การศึกษานอกโรงเรียน เนื่องจากมีโรงเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ๗ แห่ง มีโรงเรียนมัธยมศึกษาต้น ๓ แห่ง ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอื่น ๆ ก็มีบ้างแต่จำนวนไม่มากนัก การสืบทอดประเพณีนั้นยังคงมีการสืบทอดประเพณีที่สำคัญได้แก่ การทำบุญเข้าพรรษา งานประเพณีฉัตรกบตาตฤเทโวบุญผะเหวด เป็นต้น เพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาประเพณีไว้เพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีในชุมชน การสาธารณสุข การให้บริการสาธารณสุขอยู่ในเกณฑ์และความเพียงพอกับความต้องการของประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลางนั้นให้ความสำคัญแก้ปัญหาสุขภาพของชุมชนปัญหาเสพติด เกิดความร่วมมือกับประชาคมหมู่บ้านในการแจ้งข่าวหรือเหตุร้ายต่าง ๆ ให้กับชุมชนเพื่อให้ชุมชนน่าอยู่ต่อไป ^{๗๘}

๒.๕.๕ วิสัยทัศน์ในการพัฒนาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง ได้กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) เพื่อเป็นสภาพการณ์ในอนาคตซึ่งเป็นจุดหมายและปรารถนาคาดหวังที่จะให้เกิดขึ้น หรือบรรลุผลในอนาคตข้างหน้าตำบลโนนทองกลางเป็น ตำบลขนาดเล็กที่มีประชาชนส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่หนาแน่นและสงบสุข และคาดการณ์ว่าในอนาคต ต้องเป็นชุมชนที่สงบสุขอาศัยและมีทัศนียภาพและสิ่งแวดล้อมดี จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์คาดหวังที่จะให้เกิดขึ้นในอนาคต การคมนาคมสะดวกเศรษฐกิจพอเพียงสุขภาพดีมีสุข และการบริหารงานจัดการที่ดีประชาชนมีส่วนร่วม โดยการพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่มีความเข้มแข็ง โดยได้รับการบริการสาธารณะโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนและเศรษฐกิจ การกำจัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูลและมลภาวะสิ่งแวดล้อมที่มีอย่างยั่งยืน ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของครอบครัวและชุมชนในการพึ่งตนเอง การพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐที่ส่วนร่วม

^{๗๘} องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง, ข้อมูลพื้นฐาน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.nonthonglang.go.th/> [๑๖ พฤศจิกายน , ๒๕๖๖].

จากทุกภาคส่วน จุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา การได้รับบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานให้มีความสะดวก และเสมอภาค มลภาวะสิ่งแวดล้อมไม่เป็นมลพิษให้บ้านเรือนและชุมชนน่าอยู่อย่างสงบสุข ประชาชน มีศักยภาพมีความรู้มีรายได้เพียงพอสามารถพึ่งตนเองได้ การบริหารจัดการภาครัฐที่ดีแบบบูรณาการ และมีส่วนร่วม^{๗๙}

๒.๕.๖ อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ถึงฉบับที่ ๗ พ.ศ. ๒๕๖๒ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้ มาตรา ๖๖ องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มาตรา ๖๗ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดังต่อไปนี้ ๑. จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก ๒. รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดขยะมูลฝอย ๓. ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ ๔. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ๕. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ๖. ส่งเสริมการพัฒนาสตรีเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ ๗. คุ้มครองดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ๘. บำรุงรักษาศิลป จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น มาตรา ๖๘ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจกรรมในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้ ๑. ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร ๒. ให้มีการบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น ๓. ให้มีการรักษาทางระบายน้ำ ๔. ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุมการกีฬา ๕. ให้มีการส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์ ๖. ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครัวเรือน ๗. บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชน ๘. การคุ้มครองดูแล และรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน ๙. หารประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล ๑๐. ให้มีตลาดท่าเทียบเรือ และท่าข้าม ๑๑. กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์ ๑๒. การท่องเที่ยว ๑๓. การผังเมือง^{๘๐}

๒.๕.๗ นโยบายการพัฒนาของผู้บริหารท้องถิ่น

๑. นโยบายด้านโครงสร้างพื้นฐาน ๑.๑ ถนนบางสายที่เป็นลูกรังจะเปลี่ยนเป็นถนน คสล. คงทนถาวร พร้อมทางระบายน้ำ ๑.๒ ขยายไฟฟ้าให้มีไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึงทุกครอบครัว ๑.๓ ให้มีน้ำประปาใช้ทุกหมู่บ้าน ๒. นโยบายด้านสังคมศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี ๒.๑ ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่มอาชีพ ๒.๒ ส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีให้ชุมชนมีจิตสำนึกถึงความเป็นไทย ๒.๓ ส่งเสริมวัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ ในด้าน ศาสนา คุณธรรม จริยธรรมของชุมชน ๒.๔ ผู้ด้อยโอกาสคนชรา เด็ก

^{๗๙} องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง, *วิสัยทัศน์ในการพัฒนาท้องถิ่น*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.nonthonglang.go.th/info.php?cg=2&ct=2> [๑๖ พฤศจิกายน , ๒๕๖๖].

^{๘๐} องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง, *อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.nonthonglang.go.th/info.php?cg=2&ct=5> [๑๖ พฤศจิกายน , ๒๕๖๖].

กำพร้าว้า คนพิการ เด็ก ต้องได้รับการดูแลอย่างดี ๓. ด้านสังคมคุณภาพที่ยึดหลักความพอดี เสริมสร้างประชาชนทุกคนให้เป็นคนดี คนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึก พึ่งตนเองได้ ๔. นโยบายด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ๔.๑ ส่งเสริมสนับสนุนให้ อสม.มีบทบาทและส่วนร่วมมากขึ้น ๔.๒ ส่งเสริมด้านสุขภาพพลาลามัยของคนในชุมชน ๕. การศึกษา ๕.๑ เน้นการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนให้ได้เตรียมความพร้อมโดยครบถ้วนทุกคน ๕.๒ ส่งเสริมการเรียนรู้ในเกณฑ์ภาคบังคับตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ควบคุมคุณธรรม จริยธรรม ๕.๓ สนับสนุนการเล่นกีฬาทุกหมู่บ้าน ๕.๕ จัดหาแหล่งสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน ปรับปรุงโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่มีในชุมชน ๖. ด้านการบริการจัดการ ๖.๑ บริหารจัดการอย่างมืออาชีพ ซื่อสัตย์สุจริตโปร่งใส ตรวจสอบได้ภายใต้หลักธรรมาภิบาล พัฒนาระบบการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพถือเอาผลประโยชน์ของประชาชนเป็นเป้าหมายสูงสุด ๖.๒ พัฒนาการจัดเก็บรายได้ของ อบต. โนนทองหลาง โดยนำระบบแผนที่ภูมิมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ๖.๓ พัฒนาระบบการให้บริการ ให้เกิดอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพลดขั้นตอนการปฏิบัติเพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับความพอใจสูงสุด ๖.๔ ปรับวัฒนธรรม ระบบการทำงานของเจ้าพนักงาน เจ้าหน้าที่ ลูกจ้าง ของ อบต. โนนทองหลางให้ทันสมัย ๖.๕ พัฒนาองค์กรให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับนโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ (Thailand ๔.๐) ๗. ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ๗.๑ รณรงค์สนับสนุนการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ๗.๒ รณรงค์และส่งเสริมสนับสนุนให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ๗.๓ ส่งเสริมให้มีอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยในชุมชน ๘. ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน ๘.๑ ส่งเสริมแลพัฒนากลุ่มอาชีพ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ สู่มาตรฐาน ๘.๒ จัดให้มีการอบรมกลุ่มฝึกอาชีพเพื่อพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ ๘.๓ สนับสนุนให้มีกองทุนในการประกอบอาชีพระยะสั้น เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและการดำรงชีวิต^{๘๑}

สรุปได้ว่า องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในตำบลโนนทองหลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา สภาพภูมิประเทศมีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มประชากรโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก แรงงานในด้านแรงงานของภาคเกษตรกรรมจะใช้แรงงานจากสมาชิกในครัวเรือนโดยมีการจ้างงานในช่วงดึกและเก็บเกี่ยวผลผลิต แบ่งเขตการปกครองเป็น ๑๕ หมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ความเชื่อตามประเพณีนิยมในสมัยก่อนยังคงมีอยู่และมีผลต่อจิตใจของประชาชน เช่น การทำบุญเข้าพรรษา ตักบาตรเทโว แห่บุญผะเหวด เป็นต้น

^{๘๑} องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองหลาง, นโยบายการพัฒนาของผู้บริหารท้องถิ่น, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.nonthonglang.go.th/info.php?cg=2&ct=3> [๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖].

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยจะขอนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้ คือ

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย

การวิจัยเรื่อง “งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำทางการเมืองจากนักวิชาการและนักวิจัยหลายท่าน สรุปได้ดังนี้

ทงศักดิ์ ปัดสินธุ์ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลหนองกุงสวรรค์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลหนองกุงสวรรค์ โดยรวมและรายด้านทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง

๒. ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลของชุมชนตำบลหนองกุงสวรรค์โดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน

๓. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลหนองกุงสวรรค์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ไม่แตกต่างกัน

๔. ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลหนองกุงสวรรค์ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลหนองกุงสวรรค์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลไม่แตกต่างกัน^{๘๒}

^{๘๒} ทงศักดิ์ ปัดสินธุ์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลหนองกุงสวรรค์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม”, รายงานวิจัย, (ทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๑), หน้า ๔๘.

ปิยภัทร สายนรา ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของประชาชน : กรณีศึกษาชุมชนวัดพระธาตุหนองบัว ๑ เทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า ๑) การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น การคัดแยกขยะมูลฝอย เช่น กล่องกระดาษ ถุงพลาสติกที่มีการดำเนินการน้อย ๒) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ยกเว้นการติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาขยะมูลฝอยวิธีการจัดการขยะมูลฝอย และการนำขยะที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ซ้ำ ซึ่งอยู่ในระดับน้อย ๓) การเปรียบเทียบวิธีการจัดการขยะมูลฝอย และมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย จากคุณลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ที่ส่งผลต่อ วิธีการจัดการขยะมูลฝอย และการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนผลการศึกษา ปรากฏ ดังนี้ ๓.๑) ด้านการจัดการขยะมูลฝอย พบว่าคุณลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีวิธีการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ยกเว้นคุณลักษณะด้าน อายุ อาชีพ และรายได้ ที่มีวิธีการจัดการขยะมูลฝอยที่แตกต่างกัน ๓.๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่าคุณลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๘๓}

กานดากร ไชยปากด ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงโขงหลง อำเภอบึงโขงหลง จังหวัดหนองคาย” พบว่า ๑) หัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนหัวหน้าครอบครัวของชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลบึงโขงหลงการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อจำแนกเป็นรายด้านมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านขั้นตอนการกำจัดขยะมูลฝอยและด้านขั้นตอนการเก็บรวบรวม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านขั้นตอนการทิ้งขยะมูลฝอยและด้านขั้นตอนการแปรรูปและนำกลับมาใช้ใหม่ ๒) ประชาชนที่มีเพศต่างกัน เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการขยะขั้นตอนการแปรรูปและนำกลับมาใช้ใหม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๓) ประชาชนที่มีอายุต่างกัน เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการขยะโดยรวมและเป็นรายด้าน ๓ ด้าน คือ ขั้นตอนการเก็บรวบรวม ขั้นตอนการแปรรูปและนำกลับมาใช้ใหม่ และขั้นตอนการกำจัดขยะมูลฝอย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๔) ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันเห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการขยะ โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และ ๕) ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน เห็นว่าการมีส่วนร่วม

^{๘๓} ปิยภัทร สายนรา, “การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของประชาชน : กรณีศึกษาชุมชนวัดพระธาตุหนองบัว ๑ เทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี” , *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๒) หน้า ๕๔.

ของชุมชนด้านการจัดการขยะขั้นตอนการทิ้งขยะมูลฝอย ขั้นตอนการเก็บรวบรวม และขั้นตอนการกำจัดขยะมูลฝอย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๘๔}

วรุฒ คุณสมิตปัญญา ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองบ้านบึง จังหวัดชลบุรี” พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองบ้านบึง จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา รองลงมาคือ ด้านการติดตามและประเมินผล ด้านการทำกิจกรรมและด้านการวางแผนและตัดสินใจเป็นลำดับสุดท้าย โดยในด้านการรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหาประชาชนได้มีโอกาสรับทราบถึงปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนและสนใจติดตามผลในด้านการทำกิจกรรม ประชาชนได้เข้าร่วมปฏิบัติตามนโยบายและแผนงาน โครงการของเทศบาลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย ผลการเปรียบเทียบความแตกต่าง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ มูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองบ้านบึง จังหวัดชลบุรี พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างตามเพศอายุ รายได้ที่ได้รับต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยในเขตเทศบาล แต่พบว่ามีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันตาม ระดับการศึกษา และอาชีพ^{๘๕}

นันทพร มณีรัตน์ ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการขยะมูลฝอยในครอบครัวของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” พบว่า ประชาชนมีระดับความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยในครัวเรือน และมีระดับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพหลักของครัวเรือน และขนาดของจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกัน มีการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันแต่ประชาชนที่มีระดับรายได้รวมของครัวเรือนต่างกัน มีการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนในเฉพาะด้านการกำจัดขยะมูลฝอยต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ นอกจากนี้ประชาชนที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยในครัวเรือนต่างกัน มีระดับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๘๖}

^{๘๔} กานดากร ไชยปากด, “การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงโขงหลง อำเภอบึงโขงหลง จังหวัดหนองคาย”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๓) หน้า ๗๒-๗๓.

^{๘๕} วรุฒ คุณสมิตปัญญา, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองบ้านบึง จังหวัดชลบุรี”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕) หน้า ๖๐-๖๑.

^{๘๖} นันทพร มณีรัตน์, “การจัดการขยะมูลฝอยในครอบครัวของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”, **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการข้อมูล**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑) หน้า ๕๕-๖๒.

สรุปได้ว่า การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนที่กล่าวมา สามารถสรุป ประเด็นที่สำคัญ ๆ ที่ค้นพบ คือ การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นชุมชนชนบท หรือชุมชนเมืองต่างก็มีการจัดการขยะมูลฝอยที่แตกต่างกัน คือ ถ้าชุมชนใดมีการบริหารงานที่ดี มีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ มีกระบวนการกระตุ้นให้ชุมชนเห็นถึงปัญหาที่ตนเองก่อนและออกมามีส่วนร่วมในความรับผิดชอบกับปัญหาที่เกิดขึ้น จะทำให้ชุมชนนั้นมีการจัดการขยะมูลฝอยที่ดี เช่น มีการเก็บค่าธรรมเนียมเก็บขยะ มีการคัดแยกขยะเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนทำให้ชุมชนนั้นมีปริมาณขยะลดลง และทำให้สภาพแวดล้อมในชุมชนดีขึ้น แต่ถ้าชุมชนใดขาดการบริหารงานที่ดีมีผู้นำที่ไม่มีความรู้ความสามารถ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาที่ตนเองก่อให้เกิดขึ้น ชุมชนนั้นจะมีปริมาณขยะเพิ่มขึ้น และทำให้มีสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ทำให้คนในชุมชนไม่มีการพัฒนา ดังนั้น ถ้าให้การจัดการที่ดี ควรให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชน และผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการให้ความรู้ด้านการจัดการขยะที่ถูกวิธีให้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง ก็จะทำให้ประชาชนในชุมชนนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง ปริมาณขยะก็จะลดลงทำให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

การวิจัยเรื่อง “งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมจากนักวิชาการและนักวิจัยหลายท่าน สรุปได้ดังนี้

พระกฤษฎายุทธ ธมมวโร (เตจ๊ะดี) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการทวงคืนป่าดอยสุเทพ (ป่าแหวง) จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า

๑. การมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการทวงคืนป่าดอยสุเทพ (ป่าแหวง) จังหวัดเชียงใหม่ ประชาชนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=๒.๗๗$) เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ด้านการตัดสินใจ ($\bar{X}=๒.๖๖$) ด้านการปฏิบัติ ($\bar{X}=๒.๖๘$) ด้านรับผลประโยชน์ ($\bar{X}=๒.๙๕$) และด้านประเมินผล ($\bar{X}=๒.๗๘$) ตามลำดับ

๒. ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มี อายุ และสถานภาพในชุมชนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการทวงคืนป่าดอยสุเทพ (ป่าแหวง) จังหวัดเชียงใหม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน มีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการทวงคืนป่าดอยสุเทพ (ป่าแห้ว) จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการตัดสินใจ ประชาชนได้เสนอแนะปัญหาอุปสรรค คือ ช่องทางการเข้าถึงข้อมูลและการเข้าร่วมกิจกรรมมีน้อยและการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง โดยเสนอแนะแนวทางดังนี้ ควรเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลและเพิ่มกิจกรรมให้มากขึ้นและควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง ด้านการปฏิบัติ ประชาชนได้เสนอแนะปัญหาอุปสรรคคือ การเข้าร่วมกิจกรรมทำได้ยากเพราะขัดข้องด้วยภารกิจประจำวันและการประสานงานมีความขัดข้องทำให้ข้อมูลที่ต้องการสื่อสารไม่ทั่วถึงทำให้ประชาชนรับทราบถึงข้อมูลได้ผิดเพี้ยนและไม่ทั่วถึง โดยเสนอแนะแนวทางดังนี้ ควรเพิ่มช่องทางการเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชนโดยให้ง่ายขึ้นไม่ขัดต่อภารกิจประจำวัน เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมผ่าน Social Media และควรดำเนินการประสานงานให้รัดกุมและชัดเจนเพื่อให้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไม่ผิดเพี้ยนและเข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด ด้านการรับผลประโยชน์ ประชาชนได้เสนอแนะปัญหาอุปสรรค คือ ประชาชนยังเห็นประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมไม่ชัดเจนทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมมีน้อย^{๘๗}

พระมหาวรพงศ์ กุศลขโย (มหาจันทร์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการรถไฟรางเบาของเทศบาลนครขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า

๑. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการโครงการรถไฟรางเบาของเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๑๖$, S.D. = ๐.๔๗๑) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการรถไฟรางเบาของเทศบาลนครขอนแก่น อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = ๓.๕๒$, S.D. = ๐.๖๓๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมปฏิบัติการ ($\bar{X} = ๓.๑๘$, S.D. = ๐.๕๑๓) ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ($\bar{X} = ๓.๐๘$, S.D. = ๐.๕๖๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ($\bar{X} = ๒.๘๗$, S.D. = ๐.๖๑๖) อยู่ในระดับปานกลาง

๒. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการรถไฟรางเบาของเทศบาลนครขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพต่าง และรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการรถไฟของเทศบาลนครขอนแก่นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการรถไฟของเทศบาลนครขอนแก่นไม่แตกต่าง จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

^{๘๗} พระกฤษฏายุทธ ธมมวโร (เต้จ๊ะตี), “การมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการทวงคืนป่าดอยสุเทพ (ป่าแห้ว) จังหวัดเชียงใหม่”, รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓).

๓. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการรถไฟรางเบาของเทศบาลนครขอนแก่น ๑) ประชาชนในท้องถิ่นให้ความร่วมมือกับเทศบาลดี แต่ปัญหาจะติดที่ระบบราชการส่วนกลาง ๒) เวทีการมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีน้อยอยู่ เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรในเทศบาลนครขอนแก่น ๓) การตัดสินใจส่วนใหญ่อยู่ที่ดุลพินิจของผู้บริหารโครงการฯ ส่วนประชาชนเป็นผู้รับฟังความคิดเห็นและเสนอปัญหา^{๘๘}

พระมหาณรงค์ ธम्मเมธี (ศรีพันลม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการเลือกตั้งทั่วไปของชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการเลือกตั้งทั่วไปของชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ๒ ด้าน คือ ด้านการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X} = 4.21$) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ($\bar{X} = 4.57$) และอยู่ในระดับมาก ๑ ด้านคือ ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง ($\bar{X} = 4.08$)

๒. ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มี อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมกับการเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญตามสมมติฐาน ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ปัญหา การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการเลือกตั้งทั่วไปของชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ทั่วถึงและไม่ต่อเนื่อง เพราะต้องประกอบอาชีพต่าง ๆ จึงทำให้ประชาชนไม่มีเวลาติดตามข้อมูลข่าวสาร ประชาชนยังขาดการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง การไม่มีส่วนเข้ามาติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้ง รูปแบบการเมืองเดิม ๆ ทำให้ประชาชนเกิดความเบื่อหน่ายไม่อยากออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส่วนแนวทางการส่งเสริม ควรปลูกฝังอุดมการณ์ และสร้างจิตสำนึก เพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจัดประชุมและสัมมนาเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้อง ทำให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ^{๘๙}

^{๘๘} พระมหาพรพงษ์ กุศลขโย (มหาจันทร์), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการรถไฟรางเบาของเทศบาลนครขอนแก่น”, รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓).

^{๘๙} พระมหาณรงค์ ธम्मเมธี (ศรีพันลม), “การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการเลือกตั้งทั่วไปของชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร”, รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓).

พระเฉลิมวุฒิ จิตตสวโร (น้อยโจน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงพะไล อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงพะไล อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๑$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ $\bar{X} = ๓.๙๓$ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X} = ๓.๘๙$) ด้านการมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ ($\bar{X} = ๓.๗๘$, S.D.= ๐.๗๘๐) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = ๓.๖๖$)

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงพะไล อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

๓. ปัญหา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงพะไล อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา คือ ปัญหาในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ ประชาชนเสนอความเดือดร้อน เช่น ถนนเป็นหลุม เป็นบ่อ เพื่อให้ซ่อมแซม เพื่อลดอุบัติเหตุ ชาวบ้านแบ่งข้างกัน จึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือ และไม่ได้รับข่าวสารการจัดทำแผนและต่างคนต่างคิด ความคิดเห็นของแต่ละบุคคล ไม่เหมือนกัน จึงทำให้มีความขัดแย้ง และไม่ให้ความร่วมมือข้อเสนอขององค์การบริหารส่วนตำบลต้องให้ความสำคัญกับปัญหาของประชาชน ต้องดำเนินการตามขั้นตอนขององค์การบริหารส่วนตำบล แล้วนำไปปรับแก้ไขโดยเร็ว สร้างความเข้าใจให้ประชาชนเล็งเห็นความสำคัญของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ฝึกรวมประชาชน ให้ความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ สร้างจิตสำนึก การรักท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์หรือระบบการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และนำมาปรับปรุงการดำเนินงานด้านการป้องกันภัย และควรจัดสรรสิ่งของที่ได้รับบริจาคแก่ผู้ประสบภัยด้วยความยุติธรรม ไม่มีการเลือกปฏิบัติ องค์การบริหารส่วนตำบลควรประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจนว่าจะจัดกิจกรรม อะไร จัดที่ไหน และต้องประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องก่อนถึงวันจัดกิจกรรม^{๙๐}

^{๙๐} พระเฉลิมวุฒิ จิตตสวโร (น้อยโจน), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงพะไล อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา” รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓).

พระนิคม จันทมโฆ (สุขเจริญ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการเมืองการปกครองตามแนวแห่งธรรมาธิปไตย ในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมืองการปกครองตามแนวแห่งธรรมาธิปไตย ในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๙$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ตามหลักอภิธานิยธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๗$) และด้านมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ตามหลักอภิธานิยธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๗$) รองลงมาได้แก่ การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล ตามหลักอภิธานิยธรรม ($\bar{X} = ๓.๙๒$) อยู่ในระดับมาก และด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ตามหลักอภิธานิยธรรม ($\bar{X} = ๓.๘๙$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

๒. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการเมืองการปกครองตามแนวแห่งธรรมาธิปไตย ในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง โดยการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรส ต่างกัน ประชาชนมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มี อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีส่วนร่วมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ปัญหาอุปสรรค ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการเมืองการปกครองตามแนวแห่งธรรมาธิปไตย ในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง พบว่า ผู้เข้าร่วมในการประชุม นำเสนอความคิดเห็นมีจำนวนน้อย และไม่กล้าแสดงออกในความคิดเห็นที่เกี่ยวกับปัญหาของการเมืองการปกครองที่เกิดขึ้น ส่วนมากไม่ค่อยที่จะมีเวลาเข้าร่วมประชุมเพราะติดภารกิจ ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองและประชาชนไม่ได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมือง ประชาชนจึงไม่ตระหนัก และไม่ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของการพัฒนาการเมืองการปกครอง^{๙๐}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลางและมาก พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่ปัจจัยส่วนบุคคล และควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาตรวจสอบและติดตามการดำเนินการตามลำดับ เมื่อมีการประชุมควรรับฟังความคิดเห็น และรับฟังเสียงส่วนมากของประชาชน เพื่อที่จะทำให้เกิดการพัฒนาการเมืองการปกครองไปในทิศทางที่ดี เพื่อให้ประชาชนได้มองเห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกัน และการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงาน

^{๙๐} พระนิคม จันทมโฆ (สุขเจริญ), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการเมืองการปกครองตามแนวแห่งธรรมาธิปไตย ในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง”, รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓).

๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากนักวิชาการและนักวิจัยหลายท่าน สรุปได้ดังนี้

พระปลัดคณิศร ขนติพโล (รัตนทองพันธ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า

๑. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๓๖$, $S.D.=๐.๒๔$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการเลือกตั้ง ($\bar{X}=๔.๔๓$, $S.D.=๐.๒๖$) รองลงมาด้านการติดต่อกับทางราชการ ($\bar{X}=๔.๓๗$, $S.D.=๐.๓๐$) ด้านเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ($\bar{X}=๔.๓๔$, $S.D.=๐.๒๙$) และด้านการเป็นผู้สื่อข่าวทางการเมือง ($\bar{X}=๔.๓๐$, $S.D.=๐.๔๓$) ตามลำดับ

๒. ประชาชนที่การศึกษา และรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี เพศ อายุ อาชีพ ต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย

๓. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ที่ประชาชนต้องการและให้ความสำคัญในแต่ละด้าน มีดังนี้คือ ด้านการเลือกตั้ง ประชาชนมีเสรีภาพในการพูด การกระทำ ในการแสดงความคิดเห็น แต่ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายเลือกตั้งกำหนดให้ ด้านเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ประชาชนควรได้รับการปลูกฝังความเชื่อค่านิยม และทัศนคติที่ดีงามตามหลักการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย จากสถาบันการศึกษา ครอบครัว ด้านการติดต่อกับทางราชการ มีเหตุผลในการติดต่อประสานงานกับทางราชการ ในการให้ข้อมูลผู้กระทำผิดหรือเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อสังคม ด้านการเป็นผู้สื่อข่าวทางการเมือง การสื่อสารในสิ่งที่ทำให้สังคมมีคุณธรรม ในการเสริมสร้างจิตใจของคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม^{๑๒}

พระสุชาติ สุขชาติ (สวน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคลากรเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๒” ผลการวิจัยพบว่า

๑. บุคลากรเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี มีส่วนร่วมทางการเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๕๕$, $S.D.=๐.๕๔$) เมื่อจำแนกเป็นราย

^{๑๒} พระปลัดคณิศร ขนติพโล (รัตนทองพันธ์), “การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”, รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔).

ด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ($X = ๓.๕๗$, $S.D. = ๐.๖๖$) อยู่ในระดับมาก และด้านการประชาสัมพันธ์ ($X = ๓.๕๓$, $S.D. = ๐.๖๒$) อยู่ในระดับมากตามลำดับ

๒. บุคลากรเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานีที่มีสถานภาพการสมรส และการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๒ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนบุคลากรที่มี เพศ อายุ รายได้ และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งต่างกัน มีส่วนร่วมในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป ไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย

๓. แนวทางเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคลากรเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานีในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่บุคลากรต้องการและให้ความสำคัญในแต่ละด้าน มีดังนี้ คือ ด้านการประชาสัมพันธ์คือบุคลากรเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเป็นพลเมืองของประเทศ และมีแนวทางแก้ไขคือควรเป็นผู้แทนภาครัฐในการให้ความรู้หรือรณรงค์การเลือกตั้งที่ถูกต้องตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการศึกษาข้อมูลผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ต้องประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้เห็นประโยชน์ ที่เกิดจากการเลือกตั้งและอนาคตการเมืองของประเทศ ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ บุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกคนต้องไปเลือกตั้ง ถ้าไม่ใช้สิทธิ์ให้ถือเป็นความบกพร่องต่อหน้าที่ เพราะเข้าถึงข้อมูลการเลือกตั้ง ได้มากกว่าประชาชนทั่วไป^{๓๓}

ภูสิทธิ์ ชันติกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิตกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า

ประชาชนเขตดุสิตกรุงเทพมหานคร มีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ ส่วนรายด้านพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพียง ๒ ระดับเท่านั้นได้แก่ ระดับปานกลางและต่ำ ซึ่งรายด้านที่อยู่ระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งด้านการติดตามข่าวสารทางการเมืองและการสนทนาเรื่องการเมืองส่วนรายด้านที่อยู่ระดับต่ำได้แก่ ด้านการชุมชนทางการเมืองด้านการติดต่อกับนักการเมืองและด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยบุคคล ได้แก่ เพศ อายุและสถานภาพ ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม บทบาทหน้าที่ในครอบครัวและบทบาทหน้าที่ในชุมชน ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเมืองได้แก่การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการพัฒนาทางการเมือง

^{๓๓} พระสุชาติ สุชาติ (สวน), “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคลากรเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานีในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๒”, รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔).

ปัจจัยทางจิตวิทยาทางการเมืองได้แก่ ความสนใจทางการเมืองพฤติกรรมทางการเมืองและการกล่อมเกลாதทางการเมืองส่วนปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมี ๔ ตัวเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ความสนใจทางการเมืองการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองค่านิยมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และสภาพแวดล้อมส่วนรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นลักษณะลำดับขั้นฐานเจตีย์ ซึ่งเปรียบเทียบได้ว่าการเป็นฐานเจตีย์นั้นทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ก่อนส่วนอื่น ๆ มากที่สุด และเข้าถึงง่ายที่สุด โดยเปรียบเทียบให้เห็นว่ากิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด และเข้าถึงง่ายที่สุด นั้นจะเป็นฐานของการสร้างประชาธิปไตย ซึ่งกิจกรรมที่ประชาชนเข้าถึงมากที่สุด ได้แก่ รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยไปเลือกตั้งผู้แทนท้องถิ่น หรือ ส.ส. หรือ ส.ว. นั่นเอง ทั้งนี้ผลการวิจัยยังพบประเด็นที่น่าสนใจคือประชาชนพร้อมที่จะเลือกไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองใด ๆ เลย หากกิจกรรมทางการเมืองนั้นไม่ได้มีการบังคับโดยกฎหมาย^{๙๔}

สุกฤตา จอนดาพรหม และโชติมา แก้วกรอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก” ผลการวิจัยพบว่า

๑) สตรีไทยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตกมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง

๒) ปัจจัยระดับการศึกษา ต่างกัน ส่งผลต่อการเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองแตกต่างกัน ปัจจัยอาชีพและปัจจัยพื้นฐานภูมิทางการเมืองต่างกันส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน แตกต่างกัน และปัจจัยการรับสื่อมวลชนเกี่ยวกับข่าวสารทางการเมืองต่างกันส่งผลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และด้านการสนับสนุนพรรคการเมืองแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยความสำนึกทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยมีความสัมพันธ์ไปในทางทิศเดียวกันในระดับต่ำมาก

๓) ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของสตรีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองพบว่า สตรีไทยส่วนใหญ่ต้องรับภาระในการดูแลครอบครัวและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองน้อยลง^{๙๕}

มนัส นพรัตน์ ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลปากแพรก ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่จะมี

^{๙๔} ภูสิทธิ์ ชันติกุล, “รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิตกรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา”, รายงานการวิจัย, (ทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๓).

^{๙๕} สุกฤตา จอนดาพรหม และโชติมา แก้วกรอง, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก”, วารสารการเมืองการปกครอง การจัดการชุมชนเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม-สิงหาคม, ๒๕๕๖).

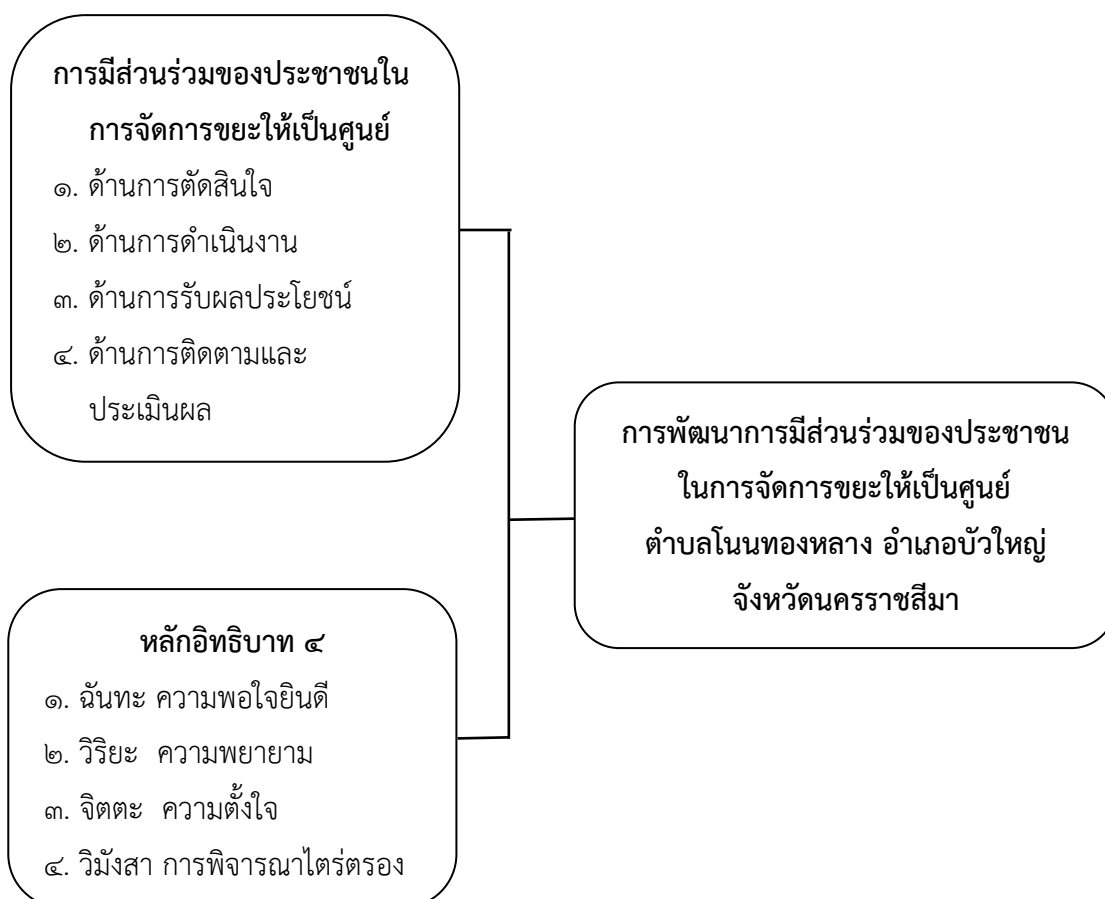
ความรู้ความเข้าใจในการปกครองท้องถิ่น การมองเห็นประโยชน์จากการมีส่วนร่วมทางการเมืองและมีความคิดเห็นต่อหลักการในการปกครองท้องถิ่นมาก ส่วนมากรับรู้ข่าวสารจากการอ่านวิเคราะห์ข่าวสารรายสัปดาห์และการฟังข่าวสารจากเสียงตามสายของเทศบาลน้อย ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองท้องถิ่น ได้แก่ อายุ การศึกษา รายได้^{๙๖}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับต่ำปานกลางและมาก พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ประชาชนมีเสรีภาพในการพูด การกระทำ ในการแสดงความคิดเห็น แต่ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายเลือกตั้งกำหนดให้ ด้านเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ประชาชนควรได้รับการปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติที่ดีงามตามหลักการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากกว่านี้ และควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาตรวจสอบและติดตามการดำเนินการตามลำดับ

^{๙๖} มนัส นพรัตน์, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น :ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลปากแพรก”, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑๒-๑๑๔.

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัย เรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา” จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๒.๓ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๒.๔ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๓.๑ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview)

๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑. ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้ที่มีอายุ ๑๘ ปีบริบูรณ์ขึ้นไปซึ่งอาศัยอยู่ในตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งแบ่งการปกครองเป็น ๑๕ หมู่บ้าน ประกอบไปด้วย ๑) หมู่ที่ ๑ บ้านโนนทองกลาง มีประชากรจำนวน ๕๐๓ คน ๒) หมู่ที่ ๒ บ้านตลาดโนนทองกลาง มีประชากรจำนวน ๒๑๘ คน ๓) หมู่ที่ ๓ บ้านบัวน้อย มีประชากรจำนวน ๒๐๖ คน ๔) หมู่ที่ ๔ บ้านหนองนาโคก มีประชากรจำนวน ๑,๐๖๑ คน ๕) หมู่ที่ ๕ บ้านหนองไผ่ล้อม มีประชากรจำนวน ๕๗๘ คน ๖) หมู่ที่ ๖ บ้านไร่ มีประชากรจำนวน ๘๕๘ คน ๗) หมู่ที่ ๗ บ้านหนองแวง มีประชากรจำนวน ๖๘๖ คน ๘) หมู่ที่ ๘ บ้านดอนหัน มีประชากรจำนวน ๖๔๐ คน ๙) หมู่ที่ ๙ บ้านโนนกระพี้ มีประชากรจำนวน ๗๓๙ คน ๑๐) หมู่ที่ ๑๐ บ้านดอนชุมช้าง มีประชากรจำนวน ๗๒๓ คน ๑๑) หมู่ที่ ๑๑ บ้านศรีพัฒนา มีประชากรจำนวน ๖๔๔ คน ๑๒) หมู่ที่ ๑๒ บ้านป่าตอง มีประชากรจำนวน ๓๗๖ คน ๑๓) หมู่ที่ ๑๓ บ้านโคกสะอาด มีประชากรจำนวน ๗๐๔ คน ๑๔) หมู่ที่ ๑๔ บ้านดอนไก่อย มีประชากรจำนวน ๕๕ คน และ ๑๕) หมู่ที่ ๑๕ บ้านชัยเจริญ มีประชากรจำนวน ๑๙๖ คน รวมประชากรทั้งสิ้นจำนวน ๘,๔๓๙ คน^{๑๑๖}

๒. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือประชาชนผู้ที่มีอายุ ๑๘ ปีบริบูรณ์ขึ้นไปซึ่งอาศัยอยู่ในตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ประกอบไปด้วย ๑) หมู่ที่ ๑ บ้านโนนทองกลาง ๒) หมู่ที่ ๒ บ้านตลาดโนนทองกลาง ๓) หมู่ที่ ๓ บ้านบัวน้อย ๔) หมู่ที่ ๔ บ้านหนองนาโคก ๕) หมู่ที่ ๕ บ้านหนองไผ่ล้อม ๖) หมู่ที่ ๖ บ้านไร่ ๗) หมู่ที่ ๗ บ้านหนองแวง ๘) หมู่ที่ ๘ บ้านดอนหัน ๙) หมู่ที่ ๙ บ้านโนนกระพี้ ๑๐) หมู่ที่ ๑๐ บ้านดอนชุมช้าง ๑๑) หมู่ที่ ๑๑ บ้านศรีพัฒนา ๑๒) หมู่ที่ ๑๒ บ้านป่าตอง ๑๓) หมู่ที่ ๑๓ บ้านโคกสะอาด ๑๔) หมู่ที่ ๑๔ บ้านดอนไก่อย และ ๑๕) หมู่ที่ ๑๕ บ้านชัยเจริญ มีประชากรทั้งสิ้นจำนวน ๘,๔๓๙ คน

จากจำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมคำนวณกลุ่มประชากรตัวอย่าง ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane)^{๑๑๗} ดังนี้

^{๑๑๖} สถิติจำนวนประชากร, พื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา อำเภอบัวใหญ่ ตำบลโนนทองกลาง ข้อมูล เดือน ตุลาคม ๒๕๖๕, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData> [๒๐ พฤศจิกายน, ๒๕๖๖].

^{๑๑๗} Yamane Taro, *Statistics: An Introductory Analysis*, (New York: Harpen and Row, 1967), p 110.

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

สูตร

$$N = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้

N = ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย

e = ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง (.05)

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{๘,๔๓๙}{1 + ๘,๔๓๙(๐.๐๕)^2}$$

$$n = \frac{๘,๔๓๙}{1 + ๒๑.๑๐}$$

$$n = \frac{๘,๔๓๙}{๒๒.๑๐}$$

$$n = ๓๘๑.๘๖$$

$$n = ๓๘๒$$

∴ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๘๒ คน

ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสะดวกในการคำนวณ และตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณสามารถเป็นตัวแทนของประชากรได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง ๓๘๒ ตัวอย่าง โดยมีเทคนิคและวิธีการสุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ตำบลโนนทองกลาง	จำนวนประชากร	สูตรคำนวณ	กลุ่มตัวอย่าง
ม.๑. บ้านโนนทองกลาง	๕๐๓	$\frac{๕๐๓ \times ๓๘๒}{๘,๔๓๙}$	๒๓
ม.๒. บ้านตลาดโนนทองกลาง	๒๑๘	$\frac{๒๑๘ \times ๓๘๒}{๘,๔๓๙}$	๑๐
ม.๓. บ้านบัวน้อย	๒๐๖	$\frac{๒๐๖ \times ๓๘๒}{๘,๔๓๙}$	๙

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา (ต่อ)

ตำบลโนนทองกลาง	จำนวนประชากร	สูตรคำนวณ	กลุ่มตัวอย่าง
ม.๔. บ้านหนองนาโคก	๑,๐๖๑	$\frac{๑,๐๖๑ \times ๓๘๒}{๘,๔๓๙}$	๔๘
ม.๕. บ้านหนองไผ่ล้อม	๕๗๘	$\frac{๕๗๘ \times ๓๘๒}{๘,๔๓๙}$	๒๖
ม.๖. บ้านไร่	๘๕๘	$\frac{๘๕๘ \times ๓๘๒}{๘,๔๓๙}$	๓๙
ม.๗. บ้านหนองแวง	๖๘๖	$\frac{๖๘๖ \times ๓๘๒}{๘,๔๓๙}$	๓๑
ม.๘. บ้านดอนหัน	๖๔๐	$\frac{๖๔๐ \times ๓๘๒}{๘,๔๓๙}$	๒๙
ม.๙. บ้านโนนกระพี้	๗๓๙	$\frac{๗๓๙ \times ๓๘๒}{๘,๔๓๙}$	๓๓
ม.๑๐. บ้านดอนชุมช้าง	๗๒๓	$\frac{๗๒๓ \times ๓๘๒}{๘,๔๓๙}$	๓๓
ม.๑๑. บ้านศรีพัฒนา	๖๔๔	$\frac{๖๔๔ \times ๓๘๒}{๘,๔๓๙}$	๒๙
ม.๑๒. บ้านป่าตอง	๓๗๖	$\frac{๓๗๖ \times ๓๘๒}{๘,๔๓๙}$	๑๗
ม.๑๓. บ้านโคกสะอาด	๗๐๔	$\frac{๗๐๔ \times ๓๘๒}{๘,๔๓๙}$	๓๒
ม.๑๔. บ้านดอนไก่อย	๑๑๕	$\frac{๑๑๕ \times ๓๘๒}{๘,๔๓๙}$	๕
ม.๑๕. บ้านชัยเจริญ	๓๘๘	$\frac{๓๘๘ \times ๓๘๒}{๘,๔๓๙}$	๑๘
ประชากรทั้งสิ้น	๘,๔๓๙	$\frac{๘,๔๓๙ \times ๓๘๒}{๘,๔๓๙}$	๓๘๒

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาจากการศึกษาค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ รวมทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

๑. การสร้างเครื่องมือ

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ รวมทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ คือ จากพระไตรปิฎกและข้อมูลทุติยภูมิ โดยศึกษาจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามประกอบด้วยคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด แบบเลือกตอบเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อให้ทราบคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ จำนวน ๕ ข้อ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด เกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งประกอบด้วย ๔ ประเด็น ดังนี้ คือ ๑) ด้านการตัดสินใจ ๒) ด้านการดำเนินงาน ๓) ด้านการรับผลประโยชน์ และ ๔) ด้านการติดตามและประเมินผล จำนวน ๒๐ ข้อ ดังต่อไปนี้

๑. ด้านการตัดสินใจ	จำนวน ๕ ข้อ
๒. ด้านการดำเนินงาน	จำนวน ๕ ข้อ
๓. ด้านการรับผลประโยชน์	จำนวน ๕ ข้อ
๔. ด้านการติดตามและประเมินผล	จำนวน ๕ ข้อ

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด เกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรมประกอบด้วย ๔ ประเด็น ดังนี้ คือ ๑) ฉันทะ ความพอใจยินดี ๒) วิริยะ ความพยายาม ๓) จิตตะ ความตั้งใจ และ ๔) วิมังสา การพิจารณาไตร่ตรอง จำนวน ๒๐ ข้อ

๑. ฉันทะ ความพอใจยินดี	จำนวน ๕ ข้อ
๒. วิริยะ ความพยายาม	จำนวน ๕ ข้อ
๓. จิตตะ ความตั้งใจ	จำนวน ๕ ข้อ
๔. วิมังสา การพิจารณาไตร่ตรอง	จำนวน ๕ ข้อ

สำหรับแบบสอบถามตอนที่ ๒ และ ๓ ในแต่ละข้อเป็นชนิดมาตรวัดแบบรวมคะแนน (Summated Rating Scale) ของเรนซิส ลิเคิร์ท หรือเรียกว่า มาตรวัดแบบลิเคิร์ท (Likert type) แบ่งออกเป็น ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อ ดังนี้

คะแนน ๕	หมายถึง	การมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนน ๔	หมายถึง	การมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก

คะแนน ๓	หมายถึง	การมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง
คะแนน ๒	หมายถึง	การมีส่วนร่วม อยู่ในระดับน้อย
คะแนน ๑	หมายถึง	การมีส่วนร่วม อยู่ในระดับน้อยที่สุด
สำหรับการแปลค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใช้เกณฑ์ ดังนี้		
สามารถจัดแบ่งเกณฑ์การแปลความ การมีส่วนร่วม ดังนี้		
ช่วงค่าคะแนนเฉลี่ย (\bar{X})		การแปลผล
๑.๐๐ - ๑.๕๐		การมีส่วนร่วม อยู่ในระดับน้อยที่สุด
๑.๕๑ - ๒.๕๐		การมีส่วนร่วม อยู่ในระดับน้อย
๒.๕๑ - ๓.๕๐		การมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง
๓.๕๑ - ๔.๕๐		การมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก
๔.๕๑ - ๕.๐๐		การมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด
สำหรับการแปลค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใช้เกณฑ์ดังนี้		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.)		ความหมาย
ต่ำกว่า ๐.๕๐		สอดคล้องกันมากที่สุด
๐.๕๑ - ๐.๙๙		สอดคล้องกันมาก
๑.๐๐ - ๑.๔๙		สอดคล้องกันมาก
๑.๕๐ - ๑.๙๙		สอดคล้องกันมาก
๒.๐๐ - ขึ้นไป		สอดคล้องกันน้อยที่สุด ^{๑๑๘}

๒. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๑) นำแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ดังกล่าวข้างต้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ แนะนำเพิ่มเติม ปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษาและตัดข้อความที่สื่อความหมายไม่ชัดเจนหรือไม่จำเป็นออกไป เพื่อให้ได้ข้อความที่สื่อความหมายชัดเจนเข้าใจง่ายตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒) นำแบบสอบถามที่อาจารย์ที่ปรึกษารายงานการวิจัย ได้ตรวจสอบมาปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

^{๑๑๘} บุญส่ง นิลแก้ว, “การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผล การศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑๐.

๓) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ คือ วุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา และทางด้านเครื่องมือวิจัยเป็นอย่างดี เพื่อเป็นการตรวจสอบเนื้อหาความชัดเจนของแบบสอบถาม และให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ดีขึ้น ประกอบด้วย ๕ ท่าน ดังนี้

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย จำนวน ๕ ท่าน

ลำดับที่ ๑	พระไพศาล จันทมโม, ดร.	อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ลำดับที่ ๒	ผศ.ดร.สวาสดี พรรณา	อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ลำดับที่ ๓	ดร.กาญจนพงศ์ สุวรรณ	อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ลำดับที่ ๔	ดร.นิติพันธ์ อินทโชติ	อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ลำดับที่ ๕	ดร.ณรงค์ศักดิ์ บัวอ่อน	เลขานุการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

๔) ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ให้ตรงตามคำแนะนำของอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ

๕) นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญ มาคำนวณหาค่าของความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของแบบสอบ โดยใช้สูตร^{๑๑๙} ดังนี้ คือ

^{๑๑๙} พิสนุ ผ่องศรี, วิจัยทางการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พร็อพเพอร์ตี้พริ้นท์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๓๙.

	IOC	=	$\frac{\sum R}{N}$
เมื่อ	IOC	=	ตรงกับความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์
	$\sum R$	=	ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
	N	=	จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
โดยที่	+๑	=	แน่ใจว่าสอดคล้อง
	๐	=	ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง
	-๑	=	แน่ใจว่าไม่สอดคล้อง

ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้องแบบ IOC ที่มีค่าตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไป จำนวน ๔๐ ข้อ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าคำถามแต่ละข้อมีความตรงเชิงเนื้อหา และสามารถนำแบบทดสอบนี้ไปหาความเชื่อมั่น (Try Out) ได้ และค่าความสอดคล้องทั้ง ๔๐ ข้อ ได้ค่า IOC ระหว่าง ๐.๖๐-๑.๐๐

๓. การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและเสนอแนะ มาปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบอีกครั้ง ต่อจากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน แล้วนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ “ครอนบาค” (Cronbach’s Alpha Coefficient)^{๑๒๐} ดังนี้คือ

	α	=	$\left[\frac{k}{k-1} \right] \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s^2} \right]$
เมื่อ	α	=	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ
	K	=	จำนวนข้อคำถามของเครื่องมือ
	$\sum s_i^2$	=	ความแปรปรวนของคะแนนคำถามแต่ละข้อ
	s^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนรวมของผู้ตอบทั้งหมด

ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย ๔ ประเด็น ดังนี้ คือ ๑) ด้านการตัดสินใจ ๒) ด้านการดำเนินงาน ๓) ด้านการรับผลประโยชน์ และ

^{๑๒๐} Lee J. Cronbach, *Essential of Psychological Testing*, 3rd ed., (New York: Harper & Row Publishers, 1974), p. 161.

๔) ด้านการติดตามและประเมินผล จำนวน ๒๐ ข้อ โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรมประกอบด้วย ๔ ประเด็น ดังนี้ คือ ๑) ฉันทะ ความพอใจยินดี ๒) วิริยะ ความพยายาม ๓) จิตตะ ความตั้งใจ และ ๔) วิมังสา การพิจารณาไตร่ตรอง จำนวน ๒๐ ข้อ รวมทั้งสิ้น ๔๐ ข้อ ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามดังกล่าวมีค่ามากกว่า ๐.๗๐ จึงเป็นเครื่องมือที่มีความเหมาะสม มีคุณภาพและมีความเชื่อถือได้สูง สามารถนำไปใช้วัดระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ต่อจากนั้นนำแบบสอบถามมาจัดพิมพ์แล้วนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

๓.๒.๓ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

๑) ขอนหนังสืออนุญาตแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

๒) ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามตามที่กำหนดไว้ โดยขอความร่วมมือจากประชาชนผู้ที่มีอายุ ๑๘ ปีบริบูรณ์ขึ้นไปซึ่งอาศัยอยู่ในตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา แบ่งเขตการปกครองเป็น ๑๕ หมู่บ้าน ซึ่งประกอบไปด้วย ๑) หมู่ที่ ๑ บ้านโนนทองกลาง ๒) หมู่ที่ ๒ บ้านตลาดโนนทองกลาง ๓) หมู่ที่ ๓ บ้านบัวน้อย ๔) หมู่ที่ ๔ บ้านหนองนา ๕) หมู่ที่ ๕ บ้านหนองไผ่ล้อม ๖) หมู่ที่ ๖ บ้านไร่ ๗) หมู่ที่ ๗ บ้านหนองแวง ๘) หมู่ที่ ๘ บ้านดอนหัน ๙) หมู่ที่ ๙ บ้านโนนกระพี้ ๑๐) หมู่ที่ ๑๐ บ้านดอนชุมช้าง ๑๑) หมู่ที่ ๑๑ บ้านศรีพัฒนา ๑๒) หมู่ที่ ๑๒ บ้านป่าตอง ๑๓) หมู่ที่ ๑๓ บ้านโคกสะอาด ๑๔) หมู่ที่ ๑๔ บ้านดอนโกย และ ๑๕) หมู่ที่ ๑๕ บ้านชัยเจริญจำนวน ๓๘๒ ชุด

๓) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบให้สมบูรณ์ด้วยตนเอง

๔) นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องอีกครั้ง

๕) จัดหมวดหมู่ของข้อมูล แล้วบันทึกข้อมูลเป็นรหัสไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์

๖) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

๗) ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

๘) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจากคอมพิวเตอร์วิเคราะห์ ตามลำดับดังต่อไปนี้

(๑) การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ วิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) และค่าความถี่ (Frequency)

(๒) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา วิเคราะห์โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

(๓) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา วิเคราะห์โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๔) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเพื่อกระบวนการเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้ค่าสถิติความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย และสามารถสรุปขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

๓.๒.๔ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับบรรยายข้อมูลทั่วไป

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Anova) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญ น้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) และใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ดังนี้

๑. วิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมีคำตอบให้เลือกโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒. การหาค่าร้อยละ (Percentage) คือ

$$P = \frac{x \times 100}{N}$$

เมื่อ

	P	=	ค่าร้อยละ
	X	=	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
	N	=	จำนวนข้อมูล

๓. วิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมจิตอาสา รักถิ่นสู่สังคมสันติสุข อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ วิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ดังนี้

๑) การหา “ค่าเฉลี่ย”^{๑๒๑} (Mean)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ

	\bar{X}	=	ค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	=	ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม
	N	=	จำนวนข้อมูล

๒) การหา “ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน”^{๑๒๒} (Standard Deviation)

$$S.D. = \frac{\sqrt{N \sum x^2 + (\sum x)^2}}{N(N-1)}$$

เมื่อ

	S.D.	=	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum x^2$	=	ผลรวมกำลังสองของคะแนน
	N	=	จำนวนข้อมูล
	$(\sum x)$	=	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

การแปลความ การสร้างข้อสรุป และการพิสูจน์ข้อสรุป

๑. ข้อมูลที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ในรูปแบบต่าง ๆ สามารถนำไปอธิบายหรือนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ ผู้วิจัยต้องสามารถเข้าใจความหมายของข้อมูลเหล่านั้นด้วย

๒. ผลลัพธ์ของการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ก็คือข้อสรุป

^{๑๒๑} สงศรี ชมภูวงศ์, การวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช , ๒๕๔๗), หน้า ๕๕.

^{๑๒๒} ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น ๒๕๔๐), หน้า ๕๓.

๓. เมื่อได้ข้อสรุปแล้ว ตรวจสอบข้อสรุปนั้นเพื่อยืนยันความถูกต้องอีกครั้งโดยการนำผลของการวิจัยเสนอในการสนทนากลุ่มเฉพาะจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๙ รูปหรือคน

๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๓.๑ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ ๑) พระสังฆาธิการในตำบลโนนทองหลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๒ รูป ๒) ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นจำนวน ๕ คน และ ๓) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์จำนวน ๒ คน รวมทั้งสิ้นจำนวน ๙ รูปหรือคน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งมีรายชื่อดังต่อไปนี้ คือ

กลุ่มที่ ๑ ประชาชนในตำบลโนนทองหลาง จำนวน ๕ คน

ลำดับที่	ชื่อ-ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
ลำดับที่ ๑	นายสกล สารนอก	สมาชิกสภา อบต. หมู่ ๑
ลำดับที่ ๒	นายสมพงษ์ คงวิริยะประเสริฐ	สมาชิกสภา อบต. หมู่ ๒
ลำดับที่ ๓	นายพูล ชัยนอก	สมาชิกสภา อบต. หมู่ ๓
ลำดับที่ ๔	นางสุภาพ วงหอม	สมาชิกสภา อบต. หมู่ ๔
ลำดับที่ ๕	นายสหวิน พรานกระโทก	สมาชิกสภา อบต. หมู่ ๕

กลุ่มที่ ๒ ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น จำนวน ๕ คน

ลำดับที่	ชื่อ-ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
ลำดับที่ ๖	นายสละ เลี้ยงวงษ์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองหลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
ลำดับที่ ๗	นายบุญเที่ยง พรหมนอก	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองหลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
ลำดับที่ ๘	นายสงวน ก่อไช	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองหลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
ลำดับที่ ๙	นายวิษณุ สารนอก	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑ บ้านโนนทองหลาง
ลำดับที่ ๑๐	นางพรรณณี ศิริลิ้มประพันธ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ บ้านตลาดโนนทองหลาง

กลุ่มที่ ๓ นักวิชาการ จำนวน ๓ คน

ลำดับที่	ชื่อ-ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
ลำดับที่ ๑๑	พ.ต.ท. ผศ.ดร.ชุมพล เฟื่องศิริ	อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ลำดับที่ ๑๒	ดร.นิติพันธ์ อินทโชติ	อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ลำดับที่ ๑๓	ผศ.ดร.สุนทร ธนศิลป์พิชิต	อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

กลุ่มที่ ๔ พระสังฆาธิการในตำบลโนนทองกลาง จำนวน ๒ รูป

ลำดับที่ ๑๔	พระครูสังวรสุวรรณโชติ (วิสัย สณฺญโต)	เจ้าคณะอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
ลำดับที่ ๑๕	เจ้าอธิการปัญญา กนต์วีโร (ปัญญา พิรักษา)	เจ้าคณะตำบลโนนทองกลาง เขต ๑ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยเลือกใช้ในการสัมภาษณ์เป็นวิธีการที่จะได้ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็นและมุมมอง ค่านิยมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ ระบุไปถึงการบอกเล่าประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลนั้น ๆ ได้มีปฏิกริยาต่อเหตุการณ์หรือสภาวะแวดล้อมอย่างไร และที่สำคัญการสัมภาษณ์จะเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่เกิดขึ้นในอดีตมาพรรณนาได้^{๑๒๓}

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ประกอบไปด้วย ๔ ประเด็น คือ ๑) ด้านการตัดสินใจ ๒) ด้านการดำเนินงาน ๓) ด้านการรับผลประโยชน์ และ ๔) ด้านการติดตามและประเมินผล โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรมประกอบด้วย ๔ ประเด็น ดังนี้ คือ ๑) ฉันทะ ความพอใจยินดี ๒) วิริยะ ความพยายาม ๓) จิตตะ ความตั้งใจ และ ๔) วิมังสา การพิจารณาไตร่ตรอง

^{๑๒๓} Creswell J. W., *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Traditions*, Op. cit., p. 121.

๑. การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ซึ่งเป็นการตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open ended Questions) ทั้งนี้ในการดำเนินการจัดสร้างเครื่องมือ มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

๑) กำหนดโจทย์การวิจัย (Research Question) เป็นเกณฑ์หลัก
 ๒) กำหนดวัตถุประสงค์หรือผลลัพธ์ที่ต้องการทราบ เพื่อให้สอดคล้องกับโจทย์การวิจัย
 ๓) กำหนดข้อคำถามเชิงโครงสร้าง (Structural Interview Guideline) ซึ่งเป็นการตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open ended Questions) เป็นเกณฑ์

๔) นำเสนอแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ศึกษานิพนธ์ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๕) นำแบบสัมภาษณ์ที่อาจารย์ที่ศึกษานิพนธ์ตรวจสอบมาปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

๖) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

๗) จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลัก

๒. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๑) นำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแนะนำเพิ่มเติม ปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษา และตัดข้อความที่สื่อความหมายไม่ชัดเจนหรือไม่จำเป็นออกไป เพื่อให้ได้ข้อความที่สื่อความหมายชัดเจน เข้าใจง่ายตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒) นำแบบสัมภาษณ์ที่อาจารย์ที่ศึกษานิพนธ์ ได้ตรวจสอบแล้วมาปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์ (Interview)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ซึ่งผู้วิจัยมีความมุ่งหมายที่จะทราบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ว่าเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง ควรเป็นอย่างไร ซึ่งคำตอบที่ได้จะนำมาประมวลผล และจัดหมวดหมู่ (Categories) ซึ่งการใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจะสามารถนำมากำหนดเป็นรูปแบบได้ หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูล กระบวนการถัดมาคือ การจัดการเก็บข้อมูล ไมล์และฮิวเบอร์มัน กล่าวถึงการจัดการข้อมูลว่า ในการบริหารจัดการข้อมูล

เชิงคุณภาพนั้นเนื่องจากข้อมูลมีที่มาจากหลายแหล่ง บางครั้งอาจเป็นวัสดุต่าง ๆ เราจะต้องจัดการให้มีความง่าย ยืดหยุ่น^{๑๒๔} ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์โดยการบันทึกเทปและถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการเริ่มต้นในการศึกษาเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปและการจัดทำรายงานหรือวิทยานิพนธ์ ซึ่ง Creswell อ้างว่า การได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลในเวลาเดียวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจะเป็นประโยชน์ในด้านการช่วยให้เห็นภาพหรือโครงสร้างของการศึกษา ดังนั้นเมื่อสัมภาษณ์เสร็จ จึงควรมีการถอดเทปออกมาให้รวดเร็วและทำการวิเคราะห์เพื่อให้ข้อมูลสามารถสนับสนุน และอ้างอิงในส่วนต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้คำถามการวิจัยเป็นตัวตั้ง ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลโดยทั่ว ๆ ไปต้องมีความเชื่อมโยง และบูรณาการสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การตีความและอภิปรายผลที่เป็นเอกภาพ^{๑๒๕}

^{๑๒๔} Miles M. B. & Huberman A. M., *An Expanded Sourcebook of Qualitative Data Analysis*, 2^{ed}, (Thousand Oaks CA: Sage, 1994), p. 5.

^{๑๒๕} Creswell J. W. Plano Clark V. L. Gutmann M. L. & Hanson W. E., *Advanced Mixed Methods Research Designs*, (Thousand Oaks CA: Sage, 2003), p. 229.

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์
ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้ คือ
๑) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนน
ทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ๒) เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่
จังหวัดนครราชสีมา และ ๓) เพื่อจัดทำคู่มือการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ
ให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่รวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในตำบล
โนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๓๘๒ คน จากนักเรียนประชาชนทั้งหมด
จำนวน ๘,๔๓๙ คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ และ
การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสนับสนุน
ข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวน ๙ รูปหรือคน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ การวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้
เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

๔.๒ การเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์
ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

๔.๓ การจัดทำคู่มือการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์
ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

๔.๔ องค์กรความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๑ การวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

๔.๑.๑ ข้อมูลพื้นฐานของตำบลโนนทองกลาง

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของตำบลโนนทองกลาง เพื่อนำมาวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ แยกเป็นแต่ละด้าน ดังนี้

๑) ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน^๑

๑.๑) เขตการปกครอง

ตำบลบ้านกอก มีพื้นที่ ๕๘.๘๑ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๖๓,๗๖๕ ไร่ มีจำนวน ๑๕ หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่ ๑	บ้านโนนทองกลาง	หมู่ที่ ๙	บ้านโนนกระพี
หมู่ที่ ๒	บ้านตลาดโนนทองกลาง	หมู่ที่ ๑๐	บ้านดอนชุมช้าง
หมู่ที่ ๓	บ้านบัวน้อย	หมู่ที่ ๑๑	บ้านศรีพัฒนา
หมู่ที่ ๔	บ้านหนองนาโคก	หมู่ที่ ๑๒	บ้านป่าตอง
หมู่ที่ ๕	บ้านหนองไผ่ล้อม	หมู่ที่ ๑๓	โคกสะอาด
หมู่ที่ ๖	บ้านไร่	หมู่ที่ ๑๔	บ้านดอนไก่อย
หมู่ที่ ๗	บ้านหนองแวง	หมู่ที่ ๑๕	ชัยเจริญ
หมู่ที่ ๘	บ้านดอนหัน		

แผนภาพที่ ๔.๑ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง

^๑ โยธิน วิทยาวิโรจน์, องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (นครราชสีมา : บริษัท สมบูรณ์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๑.

๑.๒) ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงและที่ดอน ไม่มีภูเขา พื้นที่ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ๑๔๐-๒๐๐ เมตร ทางด้านทิศตะวันตกและทิศเหนือเป็นที่ราบสูง ใช้เป็นที่ทำไร่และลาดเอียงมาทางทิศใต้ของตำบล ทางตอนกลางเป็นที่ลุ่มเหมาะกับการทำนา ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง มีสภาพภูมิอากาศที่แห้งแล้ง มีปริมาณน้ำฝนน้อยในแต่ละปี

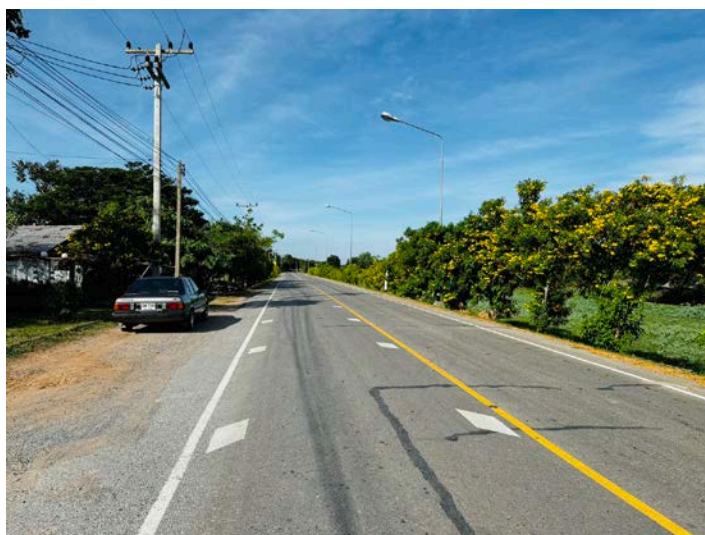
๑.๓) ลักษณะภูมิอากาศ

มีลักษณะอากาศร้อนชื้น อยู่ในภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน มีฤดู ๓ ฤดู โดยระยะเวลาในแต่ละฤดูอาจคลาดเคลื่อนไปตามสภาพดินฟ้าอากาศของแต่ละปี มีอากาศหนาวจัดในฤดูหนาว ร้อนจัดในฤดูร้อน และช่วงฝนสลับกับช่วงแห้งแล้งแตกต่างกันอย่างชัดเจน ตามห้วงเวลา ตามฤดูกาล

๑.๔) การคมนาคมขนส่ง

เส้นทางคมนาคมขนส่งทางบกของพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง มีถนนสำหรับคมนาคมหลายสาย คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๒ เชื่อมเส้นทางจากอำเภอบัวใหญ่ เข้าสู่พื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง ทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๖๐๓๑ ตัดผ่านตอนกลางขององค์การบริหารส่วนตำบลเชื่อมระหว่างอำเภอบัวใหญ่กับอำเภอลำทะเมนชัย

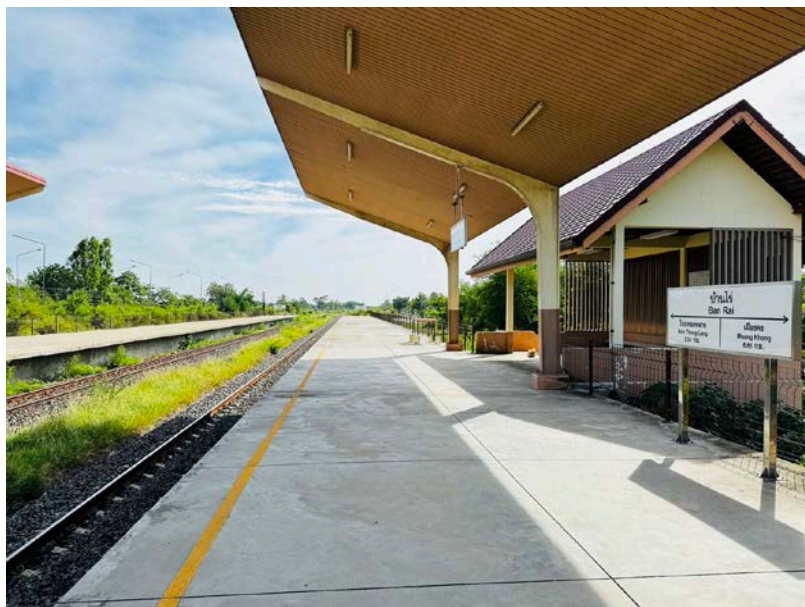
นอกจากนี้ ยังมีเส้นทางคมนาคมทางรถไฟ คือ มีสถานีรถไฟโนนทองกลาง สายกรุงเทพฯ - หนองคาย ตัดผ่านพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง

แผนภาพที่ ๔.๒ เส้นทางคมนาคม ทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๖๐๓๑

แผนภาพที่ ๔.๓ สถานีรถไฟโนนทองกลาง

แผนภาพที่ ๔.๔ สถานีรถไฟบ้านไร่

เขตองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง มีอาณาเขตติดต่อกับสถานีรถไฟโนนทองกลาง มีระยะทางจากสถานีรถไฟถึงเขตติดต่อ บ้านไร่ หมู่ที่ ๖ และบ้านหนองไผ่ล้อม หมู่ที่ ๕ (ถนนเลียบบทางรถไฟ) ระยะทาง ๔.๕๐ กิโลเมตร

๑.๕) สาธารณสุข

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล จำนวน ๒ แห่ง ดังนี้

- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนทองกลาง ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านโนนทองกลาง
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดอนชุมช้าง ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑๐ บ้านดอนชุมช้าง

แผนภาพที่ ๔.๕ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนทองกลาง

๑.๖) การไฟฟ้า

พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง มีครัวเรือนในเขตชุมชนภายในหมู่บ้าน มีไฟฟ้าใช้ครบทุกครัวเรือน ส่วนเขตรอบนอกหมู่บ้านยังไม่มีไฟฟ้าใช้ หน่วยงานเจ้าของไฟฟ้า คือ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาอำเภอบัวใหญ่ มีไฟฟ้าส่องสว่างสาธารณะ จำนวน ๑๕ หมู่บ้าน (มีบางสายทาง)

๑.๗) การประปา

พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง มีครัวเรือนในเขตชุมชนภายในหมู่บ้าน มีน้ำประปาใช้ทุกครัวเรือน ส่วนเขตรอบนอกหมู่บ้านยังไม่มีน้ำประปาใช้ หน่วยงานเจ้าของประปา คือ ระบบประปาประจำหมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๕ หมู่ที่ ๖ หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๘ หมู่ที่ ๙ หมู่ที่ ๑๐ หมู่ที่ ๑๑ หมู่ที่ ๑๒ หมู่ที่ ๑๓ หมู่ที่ ๑๔ และหมู่ที่ ๑๕ จำนวน ๑๕ หมู่บ้าน

๒) ด้านการเมือง

ตำบลโนนทองกลาง แบ่งการเลือกตั้งท้องถิ่น จำนวน ๑๕ เขต ได้แก่

- เขตเลือกตั้งที่ ๑ ได้แก่ หมู่ที่ ๑
- เขตเลือกตั้งที่ ๒ ได้แก่ หมู่ที่ ๒
- เขตเลือกตั้งที่ ๓ ได้แก่ หมู่ที่ ๓
- เขตเลือกตั้งที่ ๔ ได้แก่ หมู่ที่ ๔
- เขตเลือกตั้งที่ ๕ ได้แก่ หมู่ที่ ๕
- เขตเลือกตั้งที่ ๖ ได้แก่ หมู่ที่ ๖
- เขตเลือกตั้งที่ ๗ ได้แก่ หมู่ที่ ๗
- เขตเลือกตั้งที่ ๘ ได้แก่ หมู่ที่ ๘
- เขตเลือกตั้งที่ ๙ ได้แก่ หมู่ที่ ๙
- เขตเลือกตั้งที่ ๑๐ ได้แก่ หมู่ที่ ๑๐
- เขตเลือกตั้งที่ ๑๑ ได้แก่ หมู่ที่ ๑๑
- เขตเลือกตั้งที่ ๑๒ ได้แก่ หมู่ที่ ๑๒
- เขตเลือกตั้งที่ ๑๓ ได้แก่ หมู่ที่ ๑๓
- เขตเลือกตั้งที่ ๑๔ ได้แก่ หมู่ที่ ๑๔
- เขตเลือกตั้งที่ ๑๕ ได้แก่ หมู่ที่ ๑๕

แผนภาพที่ ๔.๖ การประชุมเพื่อเสนอปัญหา ความต้องการในชุมชน

๓) ด้านเศรษฐกิจ

๓.๑) การเกษตร

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง มีพื้นที่ทำการเกษตร ดังนี้

ประชากรส่วนใหญ่ของตำบลโนนทองกลางประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก แรงงานในด้านแรงงานของภาคเกษตรกรรมจะใช้แรงงานจากสมาชิกในครัวเรือน โดยมีการจ้างงานในช่วงการปลูกและเก็บเกี่ยวผลผลิต ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ปลูกอ้อย และปลูกมันสำปะหลังส่วนนอกจากภาคเกษตรกรรมพบว่าประชากรจะรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา และมีบางส่วนเดินทางไปทำงานในต่างจังหวัดเช่น สมุทรปราการ ชลบุรี ปทุมธานี หรือ กรุงเทพฯ มีบางส่วนเดินทางไปทำงานต่างประเทศ จึงมีรายได้ที่ไม่แน่นอน หน่วยธุรกิจในเขต อบต. มีอู่ซ่อมรถ ๙ แห่ง ปั้มน้ำมัน ๘ แห่ง อุตสาหกรรมขนาดเล็ก ๘ แห่ง โรงสี ๒๙ แห่ง (เป็นโรงสีขนาดเล็ก) ร้านค้า ๘๑ แห่ง (เป็นร้านค้าหมู่บ้านขนาดเล็ก)

๓.๒) การปศุสัตว์

ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง ประกอบอาชีพเกษตรด้านปศุสัตว์ นอกจากอาชีพเกษตรกรรมในการทำนา ทำไร่ จะเป็นอาชีพหลักของประชาชนในพื้นที่ อีกอาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญเช่นกัน เพราะสภาพพื้นที่เอื้ออำนวยในการเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ ไก่ สุกร ปลา แพะ ฯลฯ

๓.๓) การบริการ

การให้บริการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง มีลักษณะสถานบริการ ดังนี้

- ที่พัก/รีสอร์ท	จำนวน ๑ แห่ง
- สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	จำนวน ๘ แห่ง
- ร้านตัดผม	จำนวน ๖ แห่ง
- โรงสี	จำนวน ๒๙ แห่ง
- ซ่อมรถ	จำนวน ๙ แห่ง
- ร้านค้า	จำนวน ๘๑ แห่ง

แผนภาพที่ ๔.๗ ร้านค้าชุมชนบ้านโนนทองกลาง

แผนภาพที่ ๔.๘ ร้านค้าชุมชนบ้านศรีพัฒนา

๓.๔) อุตสาหกรรม

ในเขตพื้นที่ตำบลโนนทองกลาง มีการทำธุรกิจทั้งขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ เช่น ปั่นน้ำมัน ฟาร์มเลี้ยงสุกร ปั่นน้ำมัน (ป้อนหลอด) ฟาร์มเลี้ยงวัว ฟาร์มเลี้ยงควาย โรงสีข้าว โรงรับซื้อไม้ และแปรรูป ผลผลิตทางการเกษตร เกลือไอโอดีน เป็นต้น

แผนภาพที่ ๔.๙ โรงสีชุมชนบ้านโนนทองกลาง

๓.๕) การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ

กลุ่มอาชีพตามโครงการเศรษฐกิจชุมชน ตำบลโนนทองกลาง มีจำนวน ๑๔ กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่มอาชีพทำเกลือไอโอดีนบ้านโนนทองกลาง หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๒
- กลุ่มอาชีพเลี้ยงโคเนื้อบ้านไร่ หมู่ที่ ๖
- กลุ่มเกษตรกรผู้ทำนาปลูกข้าวบ้านหนองนาโคก หมู่ที่ ๔
- กลุ่มปลูกมันสำปะหลังดอนชุมช้าง หมู่ที่ ๑๐
- กลุ่มอาชีพศิลปะประดิษฐ์ดอกไม้บ้านบัวน้อย หมู่ที่ ๓
- กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโคกสะอาด หมู่ที่ ๑๓
- กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์บ้านหนองไผ่ล้อม หมู่ที่ ๕
- กลุ่มส่งเสริมอาชีพปลูกผักบ้านหนองแวงหมู่ที่ ๗
- กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยบ้านป่าตอง หมู่ที่ ๑๒
- กลุ่มเลี้ยงหมูบ้านดอนหัน หมู่ที่ ๘
- กลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านศรีพัฒนา หมู่ที่ ๑๑
- กลุ่มเลี้ยงวัวบ้านดอนโกยหมู่ที่ ๑๔
- กลุ่มส่งเสริมอาชีพเกษตรกรไร่มันสำปะหลังบ้านโนนกระพี หมู่ที่ ๙
- กลุ่มเกษตรกรบ้านชัยเจริญ หมู่ที่ ๑๕

ข้อมูลทะเบียนกลุ่มอาชีพที่ผลิตสินค้า “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” จำนวน ๗กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่มอาชีพดอกไม้ประดิษฐ์ หมู่ที่ ๖
- กลุ่มอาชีพเศรษฐกิจพอเพียง (เกลือไอโอดีน) หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๒
- กลุ่มจักสาน (เข่ง, ตะกร้า, ไช, กระบุง) หมู่ที่ ๑๑
- กลุ่มทอเสื่อกก หมู่ที่ ๗
- กลุ่มอาชีพทำดอกไม้จันทน์ หมู่ที่ ๑๐
- กลุ่มอาชีพทอผ้าขาวม้า หมู่ที่ ๙
- กลุ่มอาชีพ ขนมนางเล็ด, ขนมหักบัวหมู่ที่ ๑๕

แผนภาพที่ ๔.๑๐ โรงต้มเกลือชุมชนบ้านโนนทองกลาง

แผนภาพที่ ๔.๑๑ การจัดโครงการพัฒนาอาชีพภายในตำบล

๔) ด้านสังคม

๔.๑) การนับถือศาสนา

สถาบันและองค์กรทางศาสนา

วัด จำนวน ๗ แห่ง ประกอบด้วย

๑. วัดสุวรรณาราม หมู่ที่ ๑ บ้านโนนทองกลาง (มหานิกาย) ประเภทวัดราษฎร์
 ๒. วัดป่าเนินโพธิ์สีธร หมู่ที่ ๒ บ้านตลาดโนนทองกลาง (ธรรมยุต) ประเภทวัดราษฎร์
 ๓. วัดบ้านบัวน้อย หมู่ที่ ๓ บ้านบัวน้อย (มหานิกาย) ประเภทวัดราษฎร์
 ๔. วัดศรีบุญเรือง หมู่ที่ ๔ บ้านหนองนาโคก (มหานิกาย) ประเภทวัดราษฎร์
 ๕. วัดบ้านไร่ หมู่ที่ ๖ บ้านไร่ (มหานิกาย) ประเภทวัดราษฎร์
 ๖. วัดหนองแวง หมู่ที่ ๗ บ้านหนองแวง (มหานิกาย) ประเภทวัดราษฎร์
 ๗. วัดดอนหัน หมู่ที่ ๘ บ้านดอนหัน (มหานิกาย) ประเภทวัดราษฎร์
 ๘. วัดโนนกระพี้ หมู่ที่ ๙ บ้านโนนกระพี้ (มหานิกาย) ประเภทวัดราษฎร์
 ๙. วัดดอนชุมช้าง หมู่ที่ ๑๐ บ้านดอนชุมช้าง (มหานิกาย) ประเภทวัดราษฎร์
 ๑๐. วัดป่าตอง หมู่ที่ ๑๒ บ้านป่าตอง (มหานิกาย) ประเภทวัดราษฎร์
 ๑๑. วัดโคกสะอาด หมู่ที่ ๑๓ บ้านโคกสะอาด (มหานิกาย) ประเภทวัดราษฎร์
- สำนักสงฆ์ จำนวน ๒ แห่ง ประกอบด้วย

๑. สำนักสงฆ์หนองไผ่ล้อม หมู่ที่ ๕ บ้านหนองไผ่ล้อม

ประชาชนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

แผนภาพที่ ๔.๑๒ วัดบ้านไร่

แผนภาพที่ ๔.๑๓ สำนักศาสนศึกษาวัดบ้านไร่

แผนภาพที่ ๔.๑๔ สถานปฏิบัติธรรมวัดสุวรรณาราม

๔.๒) ประเพณีและงานประจำปี

- ประเพณีทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่
- ประเพณีสงกรานต์
- ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา
- ประเพณีทำบุญวันออกพรรษา
- ประเพณีทอดกฐินสามัคคี
- ประเพณีลอยกระทง
- ประเพณีบุญบั้งไฟ
- ปฏิบัติธรรมงานปรีวาสกรรม
- ทำบุญข้าวกี้
- ทำบุญข้าวขนมหมก
- ทำบุญตักบาตร
- ทำบุญข้าวประดับดิน
- ทำบุญสลากข้าวพัด
- ทำบุญคุ้ม บุญกลางบ้าน

แผนภาพที่ ๔.๑๕ ประเพณีสงกรานต์ภายในตำบลโนนทองกลาง

แผนภาพที่ ๔.๑๖ งานประเพณีทอดผ้าป่า ของตำบลตำบลโนนทองกลาง

แผนภาพที่ ๔.๑๘ พิธีรำบวงสรวงในงานประเพณีต่าง ๆ ของตำบลตำบลโนนทองกลาง

๔.๓) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษาถิ่น

- ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ จักรสาน ทอผ้า (ตะกร้า ช่อง ไช กระบุง แข่ง แห่ ผ้าขาวม้า ผ้าไหม ผ้าฝ้าย ทอเสื่อ)

- ภาษาท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ ภาษาอีสาน

๕) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

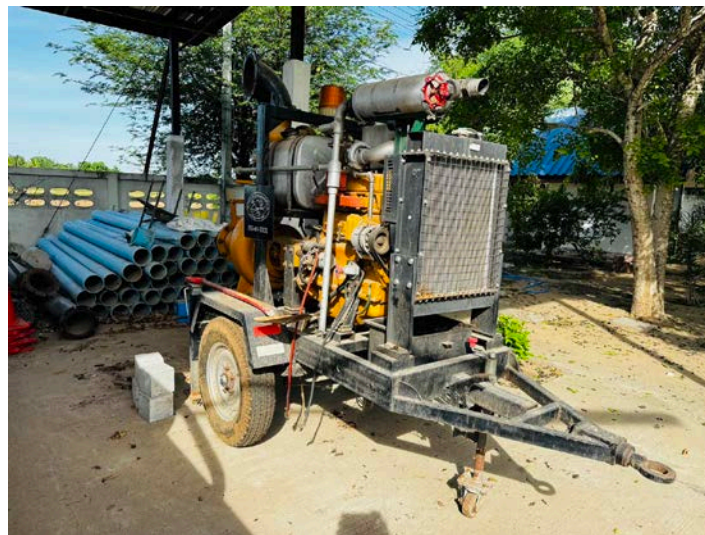
การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เมื่อเกิดเหตุต่าง ๆ ภายในชุมชน เช่น การรักษาความปลอดภัยในเทศกาลต่าง ๆ การเกิดภัยพิบัติ เช่น วาดภัย อัคคีภัย เป็นต้น ซึ่งจะมีกลุ่มอาสาป้องกันภัย ฝ่ายพลเรือน หรือจิตอาสา

แผนภาพที่ ๔.๑๘ งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

แผนภาพที่ ๔.๑๙ การช่วยเหลือระบบไฟฟ้า

แผนภาพที่ ๔.๒๐ การช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยพิบัติ เช่น น้ำท่วม ภัยแรง

๕) ด้านสิ่งแวดล้อม

๕.๑) ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง

ทรัพยากรแหล่งน้ำ ประกอบด้วย แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ดังนี้ ลำห้วยยาง ลำห้วยทองกลาง ลำห้วยอีสานเขียว หนองไซโยง หนองระเริง ฝายหลวง และบึงผักหวาน

ขยะมูลฝอย ขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง มีการให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอย โดยมีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเอง ในการดำเนินการจัดเก็บขนขยะมูลฝอย จำนวน ๑๕ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๕ หมู่ที่ ๖ หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๘ หมู่ที่ ๙ หมู่ที่ ๑๐ หมู่ที่ ๑๑ หมู่ที่ ๑๒ หมู่ที่ ๑๓ หมู่ที่ ๑๔ และหมู่ที่ ๑๕

แผนภาพที่ ๔.๒๑ การจัดการขยะของตำบลโนนทองกลาง

แผนภาพที่ ๔.๒๒ การทำความสะอาดรอบหมู่บ้าน

แผนภาพที่ ๔.๒๓ การปลูกต้นไม้รักษาสิ่งแวดล้อม

๔.๑.๒ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

๑. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
๒. ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
๓. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๒. ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ลำดับชั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๒ ผลการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

๓ การเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

๓. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ปรากฏตามตารางที่ ๔.๑ ดังนี้

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๓๘๒ คน จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=๓๘๒)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๑๖๗	๔๓.๗๒
หญิง	๒๑๕	๕๖.๒๘
รวม	๓๘๒	๑๐๐.๐๐
๒. อายุ		
อายุ ๑๘-๓๐ ปี	๓๒	๘.๓๘
อายุ ๓๑-๔๐ ปี	๑๒๕	๓๒.๗๒
อายุ ๔๑-๕๐ ปี	๑๑๒	๒๙.๓๒
อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป	๑๑๓	๒๙.๕๘
รวม	๓๘๒	๑๐๐.๐๐
๓. การศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๘๘	๔๙.๒๑
ปริญญาตรี	๑๗๘	๔๖.๖๐
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๖	๔.๑๙
รวม	๓๘๒	๑๐๐.๐๐
๔. อาชีพ		
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๓๙	๑๐.๒๑
พนักงานบริษัท	๙๗	๒๕.๓๙
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	๑๐๘	๒๘.๒๗
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	๙๓	๒๔.๓๕
เกษตรกร/รับจ้างทั่วไป	๔๕	๑๑.๗๘
รวม	๓๘๒	๑๐๐.๐๐
๕. รายได้		
ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท	๑๓๙	๓๖.๓๙
๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท	๑๒๖	๓๒.๙๘
๒๐,๐๐๑-๒๕,๐๐๐ บาท	๔๖	๑๒.๐๔
๒๕,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๗๑	๑๘.๕๙
รวม	๓๘๒	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอ บัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา จำแนกได้ดังนี้

เพศ พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๒๘ รองลงมาคือ เพศชาย จำนวน ๑๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๗๒ ตามลำดับ

อายุ พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๑๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๗๒ รองลงมาคือ อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๕๘, อายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๑๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๓๒ และน้อยที่สุดคือ อายุ ๑๘-๓๐ ปี จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๓๘ ตามลำดับ

การศึกษา พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๒๑ รองลงมาคือ ปริญญาตรี จำนวน ๑๗๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๖๐ และน้อยที่สุดคือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๑๙ ตามลำดับ

อาชีพ พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๑๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๒๗ รองลงมาคือ พนักงานบริษัท จำนวน ๙๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๓๙, พ่อบ้าน/แม่บ้าน จำนวน ๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๓๕, เกษตรกร/รับจ้างทั่วไป จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗๘ และน้อยที่สุดคือ ราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน ๓๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๒๑ตามลำดับ

รายได้ พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๓๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๓๙ รองลงมาคือ ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๙๘, ๒๕,๐๐๑ บาทขึ้นไป จำนวน ๗๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๕๙ และน้อยที่สุดคือ รายได้ ๒๐,๐๐๑-๒๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๐๔ ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา คือ ๑) ด้านการตัดสินใจ ๒) ด้านการดำเนินงาน ๓) ด้านการรับผลประโยชน์ และ ๔) ด้านการติดตามและประเมินผล โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยายดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา **โดยภาพรวม**

(n=๓๘๒)

กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ด้านการตัดสินใจ	๓.๙๓	๐.๗๖	มาก
๒. ด้านการดำเนินงาน	๔.๑๙	๐.๖๙	มาก
๓. ด้านการรับผลประโยชน์	๔.๓๐	๐.๗๖	มาก
๔. ด้านการติดตามและประเมินผล	๔.๑๙	๐.๖๙	มาก
โดยภาพรวม	๔.๑๕	๐.๖๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๕$, S.D.=๐.๖๑) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการรับผลประโยชน์ ($\bar{X}=๔.๓๐$, S.D.=๐.๗๖) ด้านการดำเนินงาน ($\bar{X}=๔.๑๙$, S.D.=๐.๖๙) ด้านการติดตามและประเมินผล ($\bar{X}=๔.๑๙$, S.D.=๐.๖๙) และด้านการตัดสินใจ ($\bar{X}=๓.๙๓$, S.D.=๐.๗๖) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองหลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ด้านการตัดสินใจ

(n=๓๘๒)

ด้านการตัดสินใจ	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกแนวทางหรือวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน	๓.๙๔	๐.๘๑	มาก
๒. ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและรณรงค์ด้านความสะอาดในชุมชน	๓.๙๘	๐.๘๖	มาก
๓. ประชาชนได้มีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการจัดเก็บขยะมูลฝอยของชุมชน	๓.๙๗	๐.๙๓	มาก
๔. ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำเสนอปัญหาขยะมูลฝอยในที่ประชุมของชุมชน	๓.๙๑	๐.๘๙	มาก
๕. ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างเทศบัญญัติเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดขององค์การบริหารส่วนตำบล	๓.๘๘	๐.๘๙	มาก
โดยภาพรวม	๓.๙๓	๐.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองหลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.93$, S.D.=0.76) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและรณรงค์ด้านความสะอาดในชุมชน” ($\bar{X}=3.98$, S.D.=0.86) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนได้มีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการจัดเก็บขยะมูลฝอยของชุมชน” ($\bar{X}=3.97$, S.D.=0.93) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างเทศบัญญัติเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดขององค์การบริหารส่วนตำบล” อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.88$, S.D.=0.89) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองหลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ด้านการดำเนินงาน

(n=๓๘๒)

ด้านการดำเนินงาน	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ประชาชนมีส่วนร่วมโครงการที่เกี่ยวกับการรักษาความสะอาด	๓.๙๔	๐.๙๒	มาก
๒. ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำขยะมูลฝอยประเภทใบไม้ หญ้า และมูลสัตว์มาทำเป็นปุ๋ยหมัก	๓.๙๑	๐.๘๙	มาก
๓. ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำเศษหรือขยะมูลฝอยไปฝังหรือเผาในสถานที่ที่ชุมชนจัดให้	๔.๓๘	๐.๘๖	มาก
๔. ประชาชนมีส่วนร่วมในการแนะนำเพื่อนบ้านเข้าร่วมในการกำจัดขยะมูลฝอยในรูปแบบต่าง ๆ	๔.๔๒	๐.๘๑	มาก
๕. ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำไปทิ้งที่ทิ้งขยะรวม	๔.๓๒	๐.๘๔	มาก
โดยภาพรวม	๔.๑๙	๐.๖๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองหลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ด้านการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๙$, S.D.=๐.๖๙) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนมีส่วนร่วมในการแนะนำเพื่อนบ้านเข้าร่วมในการกำจัดขยะมูลฝอยในรูปแบบต่าง ๆ” ($\bar{X}=๔.๔๒$, S.D.=๐.๘๑) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำเศษหรือขยะมูลฝอยไปฝังหรือเผาในสถานที่ที่ชุมชนจัดให้” ($\bar{X}=๔.๓๘$, S.D.=๐.๘๖) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำขยะมูลฝอยประเภทใบไม้หญ้า และมูลสัตว์มาทำเป็นปุ๋ยหมัก” อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๙๑$, S.D.=๐.๘๙) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการ
พัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง
อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ด้านการรับผลประโยชน์

(n=๓๘๒)

ด้านการรับผลประโยชน์	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำขยะมูลฝอยไปขายเพื่อหา รายได้	๔.๓๙	๐.๘๒	มาก
๒. ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่ชุมชนในการคัด แยกขยะเพื่อนำไปขายเป็นรายได้	๔.๓๔	๐.๘๐	มาก
๓. ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำขยะมูลฝอยไปทำน้ำหมัก ชีวภาพ	๔.๒๗	๐.๙๐	มาก
๔. ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำความสะอาดชุมชนของ ท่านพร้อมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่	๔.๒๗	๐.๙๐	มาก
๕. ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำขยะรีไซเคิลไปทำเป็นของ ใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้	๔.๒๑	๐.๙๔	มาก
โดยภาพรวม	๔.๓๐	๐.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
ด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๓๐$, S.D.=๐.๗๖) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดย
เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนมีส่วน
ร่วมในการนำขยะมูลฝอยไปขายเพื่อหารายได้” ($\bar{X}=๔.๓๙$, S.D.=๐.๘๒) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า
“ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่ชุมชนในการคัดแยกขยะเพื่อนำไปขายเป็นรายได้”
($\bar{X}=๔.๓๔$, S.D.=๐.๘๐) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำ
ขยะรีไซเคิลไปทำเป็นของใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้” อยู่ในระดับมาก
($\bar{X}=๔.๒๑$, S.D.=๐.๙๔) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองหลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ด้านการติดตามและประเมินผล

(n=๓๘๒)

ด้านการติดตามและประเมินผล	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการประเมินโครงการเกี่ยวกับขยะ	๔.๒๒	๐.๙๑	มาก
๒. ประชาชนมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยในชุมชนให้มีความเหมาะสมและเป็นระบบดีขึ้น	๔.๒๔	๐.๘๗	มาก
๓. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การจ่ายถังขยะตามชุมชนของท่านว่ามีความเพียงพอ	๔.๓๘	๐.๘๗	มาก
๔. ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะตามสถานที่ต่าง ๆ ในเขตชุมชนเพื่อให้ปริมาณลดลง	๔.๐๖	๐.๙๔	มาก
๕. ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการประชาสัมพันธ์ตรวจสอบแนวทางการลดปริมาณขยะมูลฝอยของชุมชน	๔.๐๖	๐.๙๖	มาก
โดยภาพรวม	๔.๑๙	๐.๖๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองหลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ด้านการติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๙$, S.D.=๐.๖๙) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การจ่ายถังขยะตามชุมชนของท่านว่ามีความเพียงพอ” ($\bar{X}=๔.๓๘$, S.D.=๐.๘๗) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยในชุมชนให้มีความเหมาะสมและเป็นระบบดีขึ้น” ($\bar{X}=๔.๒๔$, S.D.=๐.๘๗) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการประชาสัมพันธ์ตรวจสอบแนวทางการลดปริมาณขยะมูลฝอยของชุมชน” อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๐๖$, S.D.=๐.๙๔) ตามลำดับ

๔.๒ การเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม คือ ๑) ฉันทะ ความพอใจยินดี ๒) วิริยะ ความมุ่งมั่นผลึกดันพยายาม ๓) จิตตะ ความตั้งมั่นติดตาม และ ๔) วิมังสา การพิจารณาไตร่ตรอง โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวม

(n=๓๘๒)

อิทธิบาทธรรม	ระดับการประพฤติปฏิบัติอิทธิบาทธรรม		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ด้านฉันทะ ความพอใจยินดี	๔.๐๐	๐.๘๘	มาก
๒. ด้านวิริยะ ความมุ่งมั่นผลึกดันพยายาม	๔.๐๐	๐.๙๒	มาก
๓. ด้านจิตตะ ความตั้งมั่นติดตาม	๔.๐๑	๐.๘๗	มาก
๔. ด้านวิมังสา การพิจารณาไตร่ตรอง	๔.๐๐	๐.๙๑	มาก
โดยภาพรวม	๔.๐๐	๐.๘๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.87) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านจิตตะ ความตั้งมั่นติดตาม ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.87) ด้านฉันทะ ความพอใจยินดี ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.88) ด้านวิมังสา การพิจารณาไตร่ตรอง ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.91) และด้านวิริยะ ความมุ่งมั่นผลึกดันพยายาม ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.92) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม **ด้านฉันทะ ความพอใจยินดี**

(n=๓๘๒)

ด้านฉันทะ ความพอใจยินดี	ระดับ		
	การประพฤติกฎปฏิบัติอิทธิบาทธรรม		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ประชาชนยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะให้กับชุมชน	๓.๙๙	๑.๐๐	มาก
๒. ประชาชนมีความพึงพอใจยินดีเข้าร่วมการประชุมในการจัดกิจกรรมรักษาสีสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม	๓.๙๘	๐.๙๖	มาก
๓. ประชาชนมีความพึงพอใจในการร่วมแก้ไขปัญหาการจัดการขยะของชุมชน	๔.๐๑	๐.๙๖	มาก
๔. ประชาชนเป็นผู้เต็มใจลงพื้นที่มาตรวจสอบและแก้ไขปัญหาการจัดการขยะในพื้นที่	๓.๙๙	๐.๙๖	มาก
๕. ประชาชนเป็นผู้มีความพึงพอใจ ยินดี และเสียสละในการร่วมแก้ไขปัญหาการจัดการขยะต่าง ๆ	๔.๐๐	๐.๙๖	มาก
โดยภาพรวม	๔.๐๐	๐.๘๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม ด้านฉันทะ ความพอใจยินดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๐๐$, S.D.=๐.๘๘) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนมีความพึงพอใจในการร่วมแก้ไขปัญหาการจัดการขยะของชุมชน” ($\bar{X}=๔.๐๑$, S.D.=๐.๙๖) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนเป็นผู้มีความพึงพอใจ ยินดี และเสียสละในการร่วมแก้ไขปัญหาการจัดการขยะต่าง ๆ” ($\bar{X}=๔.๐๐$, S.D.=๐.๙๖) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนเป็นผู้เต็มใจลงพื้นที่มาตรวจสอบและแก้ไขปัญหาการจัดการขยะในพื้นที่” อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๙๘$, S.D.=๐.๙๖) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม **ด้านวิริยะ ความมุ่งมั่นผลักดันพยายาม**

(n=๓๘๒)

ด้านวิริยะ ความมุ่งมั่นผลักดันพยายาม	ระดับ		
	การประพฤติปฏิบัติอิทธิบาทธรรม		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ประชาชนเป็นผู้มุ่งมั่นผลักดันร่วมมือกับชุมชนในการแก้ไขปัญหามจัดการของชุมชน	๔.๐๖	๐.๙๗	มาก
๒. ประชาชนมีการประสานงานกับผู้นำชุมชนในพื้นที่ในการแก้ไขปัญหามจัดการขยะ	๔.๐๓	๐.๙๗	มาก
๓. ประชาชนได้ประสานงานกับผู้นำชุมชนในการรักษาความสะอาดในชุมชน	๔.๐๕	๐.๙๕	มาก
๔. ประชาชนมีความมุ่งมั่นผลักดันแก้ไขปัญหามในการจัดการขยะในชุมชน	๔.๐๕	๐.๙๗	มาก
๕. ประชาชนมีการดำเนินงานในการกำหนดสถานที่ที่จะดำเนินงานแก้ไขปัญหามจัดการขยะ	๔.๐๑	๐.๙๙	มาก
โดยภาพรวม	๔.๐๐	๐.๙๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม ด้านวิริยะ ความมุ่งมั่นผลักดันพยายาม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๐๐$, S.D.=๐.๙๒) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนเป็นผู้มุ่งมั่นผลักดันร่วมมือกับชุมชนในการแก้ไขปัญหามจัดการของชุมชน” ($\bar{X}=๔.๐๖$, S.D.=๐.๙๗) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนได้ประสานงานกับผู้นำชุมชนในการรักษาความสะอาดในชุมชน” ($\bar{X}=๔.๐๕$, S.D.=๐.๙๕) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนมีการดำเนินงานในการกำหนดสถานที่ที่จะดำเนินงานแก้ไขปัญหามจัดการขยะ” อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๐๑$, S.D.=๐.๙๙) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม **ด้านจิตตะ ความตั้งมั่นติดตาม**

(n=๓๘๒)

ด้านจิตตะ ความตั้งมั่นติดตาม	ระดับ		
	การประพฤติปฏิบัติอิทธิบาทธรรม		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ประชาชนมีการตั้งมั่นติดตามปัญหาการจัดการขยะในพื้นที่	๔.๐๙	๐.๙๒	มาก
๒. ประชาชนมีการติดตามดำเนินงานสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่	๔.๐๓	๐.๙๓	มาก
๓. ประชาชนมีการจัดทีมประสานงานในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะในพื้นที่	๓.๙๘	๐.๙๗	มาก
๔. ประชาชนแก้ไขปัญหา มีการติดตามตรวจสอบการจัดการขยะในชุมชนอยู่ตลอด	๓.๙๙	๐.๙๕	มาก
๕. ประชาชนมีความทุ่มเทตั้งมั่นติดตามแก้ไขปัญหาการจัดการขยะในชุมชนอย่างเต็มที่	๓.๙๖	๐.๙๗	มาก
โดยภาพรวม	๔.๐๑	๐.๘๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม ด้านจิตตะ ความตั้งมั่นติดตามอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๐๑$, S.D.=๐.๘๗) เมื่อจำแนกเป็นรายชื่อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนมีการตั้งมั่นติดตามปัญหาการจัดการขยะในพื้นที่” ($\bar{X}=๔.๐๙$, S.D.=๐.๙๒) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนมีการติดตามดำเนินงานสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่” ($\bar{X}=๔.๐๓$, S.D.=๐.๙๓) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนมีความทุ่มเทตั้งมั่นติดตามแก้ไขปัญหาการจัดการขยะในชุมชนอย่างเต็มที่” อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๙๖$, S.D.=๐.๙๗) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม **ด้านวิมังสา การพิจารณาไตร่ตรอง**

(n=๓๘๒)

ด้านวิมังสา การพิจารณาไตร่ตรอง	ระดับ		
	การประพฤติปฏิบัติอิทธิบาทธรรม		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ประชาชนมีการรับข้อเสนอแนะปัญหาการจัดการขยะจากชุมชนเพื่อนำไปปรับพิจารณาแก้ไข	๓.๙๙	๐.๙๘	มาก
๒. ประชาชนได้ชักชวนชาวบ้านในการร่วมทำความสะอาดกำจัดขยะเพื่อช่วยพัฒนาชุมชน	๓.๙๘	๐.๙๙	มาก
๓. ประชาชนได้พิจารณาช่วยเหลือปัญหาการจัดการขยะต่าง ๆ ของชุมชน	๔.๐๔	๐.๙๗	มาก
๔. ประชาชนรับสิ่งของบริจาคแล้วพิจารณาไตร่ตรองผลประโยชน์นั้นว่าเป็นผลประโยชน์ที่สมควรแก่ตนหรือไหม	๔.๐๑	๐.๙๘	มาก
๕. ประชาชนเป็นผู้พิจารณาถึงประโยชน์ส่วนรวมเหนือประโยชน์ส่วนตัวเป็นสำคัญ	๓.๙๘	๑.๐๑	มาก
โดยภาพรวม	๔.๐๐	๐.๙๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม ด้านวิมังสา การพิจารณาไตร่ตรอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๐๐$, S.D.= ๐.๙๑) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนได้พิจารณาช่วยเหลือปัญหาการจัดการขยะต่าง ๆ ของชุมชน” ($\bar{X}=๔.๐๔$, S.D.=๐.๙๗) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนรับสิ่งของบริจาคแล้วพิจารณาไตร่ตรองผลประโยชน์นั้นว่าเป็นผลประโยชน์ที่สมควรแก่ตนหรือไหม” ($\bar{X}=๔.๐๑$, S.D.=๐.๙๘) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “ประชาชนเป็นผู้พิจารณาถึงประโยชน์ส่วนรวมเหนือประโยชน์ส่วนตัวเป็นสำคัญ” อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๙๘$, S.D.= ๑.๐๑) ตามลำดับ

๔.๓ การจัดทำคู่มือการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลและจากแบบสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ เพื่อศึกษา
การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอ
บัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลและจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สรุปเป็น
ประเด็นได้ ๒ ประเด็นหลักดังต่อไปนี้ คือ

๑. คุณลักษณะด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มี ๔ ด้าน ซึ่งประกอบไปด้วย ๑) ด้าน
การตัดสินใจ ๒) ด้านการดำเนินงาน ๓) ด้านการรับผลประโยชน์ และ ๔) ด้านการติดตามและ
ประเมินผล

๒. คุณลักษณะด้านหลักอิทธิบาทธรรม มี ๔ ด้าน ซึ่งประกอบไปด้วย ๑) ด้านฉันทะ ความ
พอใจยินดี ๒) ด้านวิริยะ ความมุ่งมั่นผลัดดันพยายาม ๓) ด้านจิตตะ ความตั้งมั่นติดตาม และ ๔) ด้าน
วิมังสา การพิจารณาไตร่ตรองดังนี้

๑. คุณลักษณะด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

๑.๑ ด้านการตัดสินใจ

๑) ผู้บริหารกำหนดบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการดูแล และการกำจัดขยะอย่าง
ชัดเจน ผู้บริหารกำหนดวิธีการ รูปแบบการกำจัดขยะที่ชัดเจน ผู้บริหารของท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อ
นโยบายการกำจัดขยะ^๒

๒) การขาดความรู้ความเข้าใจในปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการจัดการที่ไม่ถูก
วิธี ขาดความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยที่ดี ตลอดถึงถังขยะและบุคลากร ที่มีไม่เพียงพอ นอกจากนี้
พ่อค้า แม่ค้า ประชาชนขาดจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ไม่ทิ้งขยะลงในที่ที่จัดเตรียมไว้^๓

๓) ผู้บริหาร ให้ความสำคัญต่อนโยบายการกำจัดขยะ การดูแลเอาใจใส่ การติดตามผล
การทำงานของเจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ การดูแลอุปกรณ์ต่าง ๆ ด้านอุปกรณ์โดย จัดให้มีสถานที่ทิ้ง
ขยะสามารถเก็บขยะได้มากขึ้น^๔

๔) การบริหารงานนั้นการตัดสินใจเป็นสิ่งที่สำคัญ จำเป็นจะต้องให้ทันเวลา ให้พอเวลา
ให้เหมาะสมแก่เวลา และให้ทันต่อสถานการณ์ความเดือดร้อนของประชาชนอย่างเร่งด่วน ผู้นำท้องถิ่นที่
เป็นผู้บริหารส่วนใหญ่กล้าตัดสินใจ และกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม แต่ผู้นำท้องถิ่นที่บางส่วนที่ไม่

^๒ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๓ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๔ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

ใช้ผู้บริหารจะไม่กล้าตัดสินใจเพราะไม่มีอำนาจหน้าที่ จึงทำให้การตัดสินใจไม่ทันต่อสถานการณ์ความเดือดร้อนของประชาชน^๕

๕) ผู้นำท้องถิ่นจะต้องกล้าตัดสินใจจึงจะแก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการได้อย่างรวดเร็วและตรงจุด เพราะการแก้ปัญหาโดยผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่และปัจจุบันทั้งมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ มากขึ้นซึ่งประหยัดทั้งงบประมาณและเวลาจะเป็นการแก้ปัญหาได้ตรงจุด^๖

๖) ผู้นำท้องถิ่นจะต้องมีความกล้าหาญในการตัดสินใจ การเป็นผู้นำท้องถิ่นต้องมีความสามารถในการนำ ผลักดัน และสั่งการให้กิจกรรมทุกอย่างดำเนินไปตามเป้าหมาย และครองครองที่ต้องการซึ่งต้องประกอบไปด้วยความกล้าหาญ ความสามารถในการโน้มน้าวใจ และจังหวะเวลาในการตัดสินใจ^๗

๗) ผู้นำท้องถิ่นจะต้องทำให้ประชาชนในพื้นที่ไว้วางใจต่อผู้นำท้องถิ่น ผลตอบแทนคือความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันของคนในพื้นที่อันจะนำไปสู่แนวทางการร่วมมือกันในการแก้ปัญหาในพื้นที่ และการแก้ปัญหาในการทำงานให้ได้ทันเวลาที่และยังสามารถร่วมกันหาข้อตกลงร่วมกัน เป็นสัญญาณที่ดีที่ทุกคนพร้อมเพรียงกันในการทำงาน ในการมีส่วนร่วมแสดงให้เห็นถึงพลังความสามัคคีของผู้นำท้องถิ่นกับประชาชน โดยภาพรวมกันตัดสินใจให้ทันต่อสถานการณ์^๘

๘) ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องของการตรงต่อเวลา กล้าตัดสินใจ มีความกล้าหาญในการบริหารงาน และเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมเป็นต้นแบบของการใช้เวลาให้มีคุณค่าเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งส่งเสริมสนับสนุนการใช้เวลาให้มีคุณค่า ผู้นำท้องถิ่นต้องมีความจริงใจตรงไปตรงมา มีความโอ้อ้อมอารี มีความคิดเห็นริเริ่มสร้างสรรค์^๙

๙) การติดตามโครงการพัฒนาที่ได้ใช้จ่ายงบประมาณเพื่อเร่งบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน และเมื่อพบปัญหาที่จะรีบแจ้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ ทั้งร่วมเป็นคณะกรรมการติดตามแผนการพัฒนาเพื่อตรวจสอบการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนให้ทันต่อสถานการณ์^{๑๐}

^๕ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๖ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

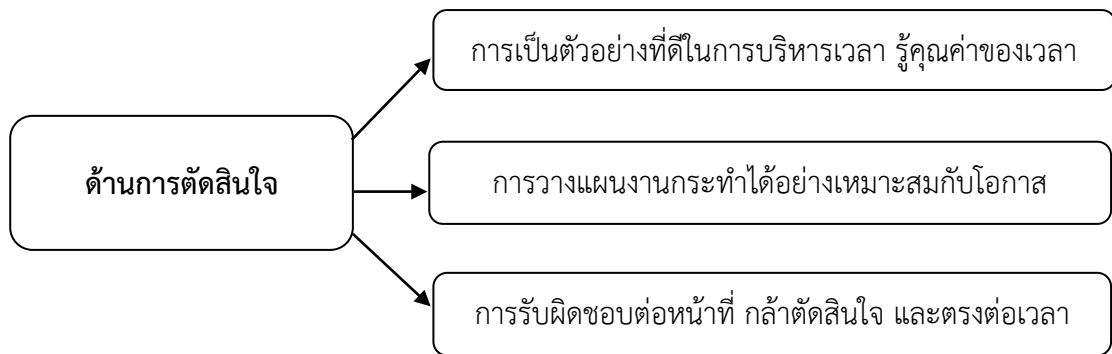
^๗ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๘ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๙ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๑๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

สรุปผลการวิเคราะห์ พบว่า ด้านการตัดสินใจ คือผู้นำท้องถิ่นสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีในการบริหารจัดการเวลา และรู้คุณค่าของเวลา สามารถวางแผนงานหรือจัดโครงการได้อย่างเหมาะสมกับโอกาสและเวลา และมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ กล้าตัดสินใจ และตรงต่อเวลา ดังแผนภาพที่ ๔.๒๔

แผนภาพที่ ๔.๒๔ ผลการวิเคราะห์ด้านการตัดสินใจ

แผนภาพที่ ๔.๒๕ เสนอปัญหาแนวทางแก้ไขขยะมูลฝอย

๑.๒ ด้านการดำเนินงาน

๑) บุคลากรยังขาดความรู้และขาดจิตสำนึกในการให้ความร่วมมือด้านการจัดการขยะมูลฝอย อาจเป็นเพราะว่าการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารยังมีไม่เพียงพอ พฤติกรรมการกำจัดขยะไม่ถูกวิธี และบุคลากรยังไม่ตระหนักถึงโทษที่เกิดขึ้น^{๑๑}

๒) การจัดการขยะจำเป็นต้องเริ่มจากผู้บริหารสูงสุดขององค์กรต้องมีนโยบายที่ชัดเจน มีการประสานการดำเนินงานทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม โดยภาครัฐต้องมีแผนงานและงบประมาณในการจัดกิจกรรมลดปริมาณขยะมีการมอบหมายผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน^{๑๒}

๓) มีการคัดเลือกพื้นที่ต้นแบบในการดำเนินงานและสนับสนุนการเรียนรู้ดูต้นแบบจากพื้นที่ที่ประสบผลสำเร็จในส่วนภาคประชาสังคม ต้องมีการสร้างกฎระเบียบขึ้นในพื้นที่เพื่อสร้างความสามัคคี ความมีวินัยและปลูกจิตสำนึกสาธารณะ สร้างการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมลดปริมาณขยะและกิจกรรมสร้างแรงจูงใจในการคัดแยกขยะ^{๑๓}

๔) ร่วมวางแผน ตัดสินใจ และกฎ ระเบียบ ร่วมในการปฏิบัติและประชาสัมพันธ์ ร่วมในการผลประโยชน์ ร่วมในการประเมินผล และวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยมีทิศทางที่ดี เนื่องจากชุมชนมีความรู้และมีส่วนร่วมเพื่อทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการจัดการขยะมูลฝอยนั่นเอง^{๑๔}

๕) ผู้นำท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และมีจิตสำนึกที่ดี เป็นสิ่งที่ผู้นำท้องถิ่นที่ดีจะต้องทำเพื่อแสดงให้เห็นว่าเลือกไม่ผิดคน พึ่งได้จริง ทำหน้าที่เป็นตัวแทนได้จริง ไม่ทิ้งปัญหาของประชาชน มีภาวะความเป็นผู้นำท้องถิ่นที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อตนเองต่อประชาชน สังคม และประเทศชาติ^{๑๕}

๖) จัดให้มีถังรองรับขยะหรือถุงดำทุกครัวเรือน เพื่อแยกขยะที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ และขยะที่ต้องการทิ้ง จัดให้มีสถานที่ที่เหมาะสมและถังรองรับขยะที่เป็นประโยชน์ประจำหมู่บ้านและสนับสนุน รมรงค์ส่งเสริมให้ความรู้แก่ชุมชนในการบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืน^{๑๖}

๗) การบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้ประสบความสำเร็จจะต้องมีการกำหนดหน้าที่หลักในการจัดการขยะมูลฝอย โดยการจัดทำบทบาท หน้าที่ สิทธิของแต่ละครัวเรือนถึงจะทำให้บรรลุเป้าหมาย

^{๑๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๑๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๑๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๑๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๑๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

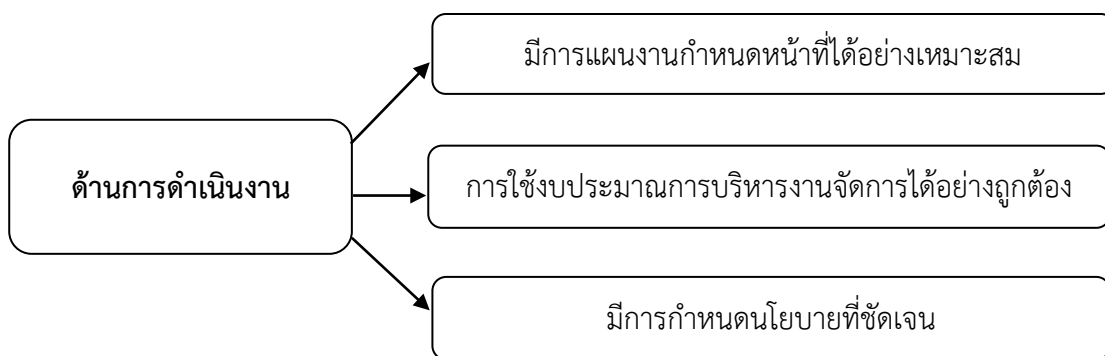
^{๑๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

และเกิดประสิทธิผลทั้งในด้านพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย ด้านความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยและด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของพื้นที่^{๑๗}

๘) ผู้นำท้องถิ่นต้องปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองด้วยความยุติธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ไม่ปฏิบัติตน ๒ มาตรฐาน ขาดความเป็นธรรมในการบริหารงาน การที่จะให้ประชาชนไว้วางใจนั้น ผู้นำท้องถิ่นจะต้องทำให้ประชาชนเห็นการทำงาน ความจริงใจ ความซื่อสัตย์ที่มีต่อหน้าที่^{๑๘}

๙) ผู้นำท้องถิ่นควรทำหน้าที่ด้วยความสุจริต ตั้งใจทำงาน และมุ่งผลประโยชน์ของประชาชน ต้องทำตนให้เป็นคนหนักแน่น ใจเย็นเป็นแบบอย่าง ต้องปฏิบัติดี มีจิตอาสา มีสติในการทำงาน ช่วยเหลือสังคม บำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ต่อกิจกรรมส่วนรวม ส่งผลให้เกิดความโปร่งใสในการทำงานและมีความเป็นธรรมกับทุกคน เช่น การทำประชาคมช่วยให้คนที่อยู่ในพื้นที่ได้รับทราบและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นต้น^{๑๙}

สรุปผลการวิเคราะห์ พบว่า ด้านการดำเนินงาน คือ ประชาชนต้องความมีวินัยและปลูกจิตสำนึกสาธารณะ สร้างการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมลดปริมาณขยะและกิจกรรมสร้างแรงจูงใจในการคัดแยกขยะ ผู้นำท้องถิ่นควรทำหน้าที่ด้วยความสุจริต ตั้งใจทำงาน และมุ่งผลประโยชน์ของประชาชน สามารถปรับแผนงานใช้งบประมาณตามสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม รู้จักใช้สอยงบประมาณในการบริหารจัดการอย่างถูกต้องสมเหตุสมผล ดังแผนภาพที่ ๔.๒๖

แผนภาพที่ ๔.๒๖ ผลการวิเคราะห์ด้านการดำเนินงาน

^{๑๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๑๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๑๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

แผนภาพที่ ๔.๒๗ สรุปประเด็นปัญหาชุมชนตำบลโนนทองหลาง

๑.๓ ด้านการรับผลประโยชน์

๑) ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำขยะมูลฝอยไปขายเพื่อหารายได้ จัดตั้งโครงการธนาคารขยะสร้างรายได้ให้กับชุมชน เป็นการแยกขยะเพิ่มการนำกลับมารีไซเคิล จะเหลือขยะที่ต้องกำจัดน้อยลง ขยะบนโลกก็จะลดลงด้วย^{๒๐}

๒) ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่ชุมชนในการคัดแยกขยะเพื่อนำไปขายเป็นรายได้ เพราะในเมื่อเหลือปริมาณขยะจริงที่จำเป็นต้องกำจัดหรือทำลายน้อยลงจึงใช้งบประมาณน้อยลงในการเก็บขนและกำจัดหรือทำลายขยะ ถ้าปริมาณขยะลดลง งบประมาณก็สามารถเหลือนำไปพัฒนางานด้านอื่นได้ เช่น ซ่อมแซมถนน สร้างสวนสาธารณะ และการรักษาพยาบาล^{๒๑}

๓) ประชาชนในเขตพื้นที่ที่มีการรับการช่วยเหลืออุปกรณ์ และกำลังคน จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาช่วยกันทำงานเพื่อเป็นการร่วมพัฒนาชุมชนด้วยกันในการจัดการขยะร่วมกันให้ชุมชนมีความสะอาด ลดปริมาณขยะ^{๒๒}

๔.) ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำขยะมูลฝอยไปทำน้ำหมักชีวภาพ เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน นำน้ำหมักชีวภาพไปใช้ในการเกษตรเพื่อลดต้นทุนการซื้อปุ๋ย^{๒๓}

^{๒๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๒๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๒๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๒๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

๕. ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำความสะอาดชุมชนของท่านพร้อมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่มีการวางแผนกำหนดพื้นที่ในการทำความสะอาดของชุมชนในพื้นที่ตำบลโนนทองหลางอยู่เป็นประจำ^{๒๔}

๖) ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำขยะรีไซเคิลไปทำเป็นของใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้ มีการรวมกลุ่มกันนำขยะมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ในชุมชน สร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว^{๒๕}

๗) ผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่ได้ชักชวนชาวบ้านพ่อค้า และประชาชนตรวจสอบตรวจสอบจุดทิ้งขยะอยู่เป็นประจำ และมีการจัดการกับขยะที่มีปริมาณมากเกินไป ป้องกันการส่งผลกระทบต่อด้านมลพิษ^{๒๖}

๘) ผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่ได้ขอจัดสรรงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามงบประมาณที่มีอยู่เพื่อช่วยพัฒนาชุมชนในการจัดการขยะ การแปรรูปจากเศษขยะเหลือใช้ รวมทั้งการทำปุ๋ยหมัก ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ^{๒๗}

๙) ผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่รับผลประโยชน์แล้วพิจารณาไตร่ตรองผลประโยชน์นั้นว่าเป็นผลประโยชน์ที่สมควรแก่ตนหรือใหม่ พิจารณาให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว^{๒๘}

สรุปผลการวิเคราะห์ พบว่า ด้านการรับผลประโยชน์ คือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำขยะมูลฝอยไปขายเพื่อหารายได้ มีการนำขยะรีไซเคิลไปทำเป็นของใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้ มีการรวมกลุ่มกันนำขยะมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ในชุมชน ได้ขอจัดสรรงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามงบประมาณที่มีอยู่เพื่อช่วยพัฒนาชุมชนในการจัดการขยะ ประชาชนในเขตพื้นที่มีการรับการช่วยเหลืออุปกรณ์ และกำลังคน จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาช่วยกันทำงานเพื่อเป็นการร่วมพัฒนาชุมชนด้วยกันในการจัดการขยะร่วมกัน ดังแผนภาพที่ ๔.๒๘

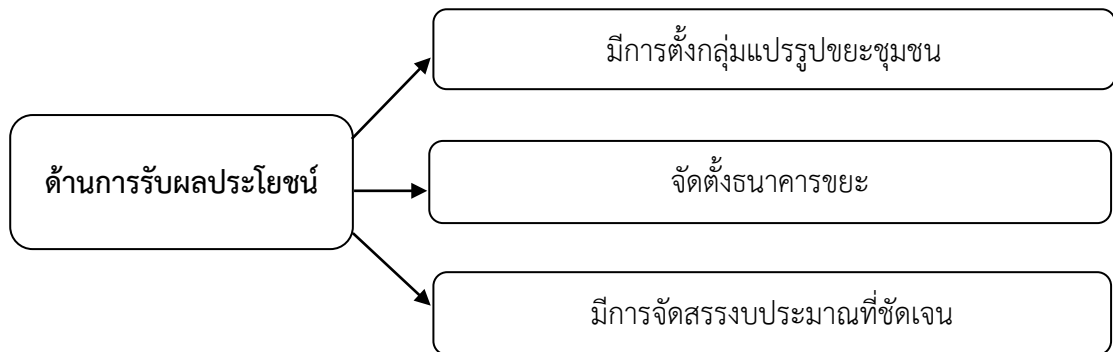
^{๒๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๒๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๒๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๒๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๒๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

แผนภาพที่ ๔.๒๘ ผลการวิเคราะห์ด้านการรับผลประโยชน์

แผนภาพที่ ๔.๒๙ กำหนดแนวทางการจัดการขยะตำบลร่วมกันของคนในชุมชน

๑.๔ ด้านการติดตามและประเมินผล

๑) การติดตามโครงการพัฒนาที่ได้ใช้จ่ายงบประมาณเพื่อเร่งบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน และเมื่อพบปัญหาที่จะรีบแจ้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ ทั้งร่วมเป็นคณะกรรมการติดตามแผนการพัฒนาเพื่อตรวจสอบการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนให้ทันต่อสถานการณ์^{๒๙}

^{๒๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

๒) การติดตามผลถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะทำให้ทราบว่ามีการปฏิบัติตามแผนจริง หรือไม่มีปัญหา และอุปสรรคอย่างไร ควรหามาตรการในการแก้ไข และปรับปรุงวิธีการนานโยบายไปสู่การปฏิบัติให้ได้ผลดียิ่งขึ้นหรือไม่ อย่างไร^{๓๐}

๓) หน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติมีการติดตามประเมินผลนโยบาย/แผนงาน/โครงการที่เป็นระบบยอมทำให้การปฏิบัติงานมีโอกาสสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้จากปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น^{๓๑}

๔) การนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นต้องอาศัยทรัพยากรในการบริหาร จะต้องเพียงพอมีมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่ดี มีระบบการติดต่อสื่อสารที่ดี การมีภาวะผู้นำที่ดีความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา และมีระบบการติดตาม ประเมินผลที่ดี^{๓๒}

๕) การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และสังคมตลอดจนความเจริญก้าวหน้า ทางด้านเทคโนโลยีที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการนำวิธีการประเมินผลของการปฏิบัติ คือ หลักเกณฑ์ และวิธีการของนโยบาย ทักษะคติของคนในองค์กร มาตรฐานของการประเมินผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ และการเก็บรวบรวมข้อมูลผลของการปฏิบัติงาน ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบผลสำเร็จการนำนโยบายไปปฏิบัติ^{๓๓}

๖) ผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่ที่มีการประชุมติดตามปัญหาต่าง ๆ ทุกเดือน ในการจัดการขยะ มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันถึงปัญหาแนวทางในการแก้ไขจัดการกับขยะมูลฝอยในชุมชน ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอยู่ตลอด^{๓๔}

๗) ผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่มีการประชาสัมพันธ์เก็บข้อมูลข่าวสารปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนอยู่เรื่อย ๆ เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักตื่นตัว เกิดความรู้สึกสำนึกในการทิ้งขยะให้เป็นที่ เป็นทาง มีความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการขยะมูลฝอย^{๓๕}

๘) ผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่มีการจัดทีมงานลงหมู่บ้านเพื่อประสานงานแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน เมื่อพบปัญหาเช่นปัญหาขยะในชุมชน เมื่อแก้ไขแล้ว ติดตามตรวจสอบอยู่ทุก ๆ เดือน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และได้ตั้งมั่นติดตามปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง^{๓๖}

^{๓๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๓๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๓๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๓๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

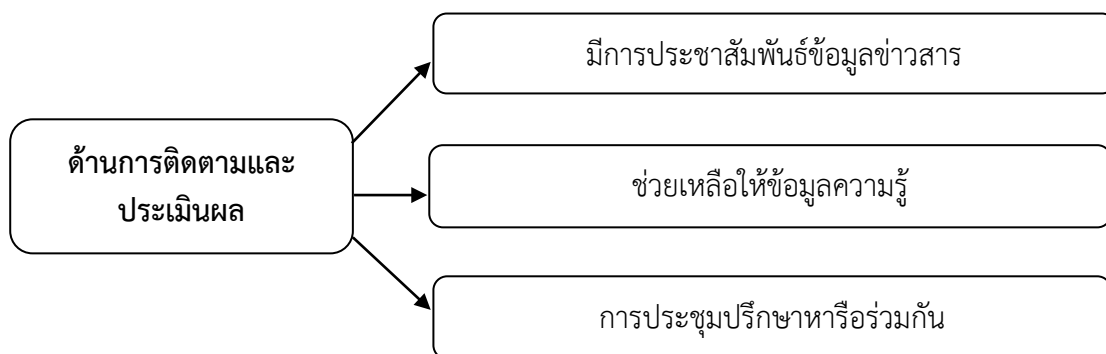
^{๓๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๓๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๓๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

๔) ผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำกับ ติดตาม ช่วยเหลือให้ข้อมูลความรู้ ตลอดจนเชื่อมโยงข้อมูลปัญหาต่าง ๆ สู่แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง ทั้งในภาคประชาชน และหน่วยงานราชการที่เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุน และมีแนวทางในการร่วมกันสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามแก้ไข ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานในการบริหารจัดการขยะ^{๓๗}

สรุปผลการวิเคราะห์ พบว่า ด้านการติดตามและประเมินผล คือ ผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่มีการประชาสัมพันธ์เก็บข้อมูลข่าวสารปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนอยู่เรื่อย ๆ ในการแก้ไขจัดการกับขยะมูลฝอยในชุมชน มีการกำกับ ติดตาม ช่วยเหลือให้ข้อมูลความรู้ตลอดจนเชื่อมโยงข้อมูลปัญหาต่าง ๆ สู่แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง เมื่อพบปัญหาเช่นปัญหาขยะในชุมชน เมื่อแก้ไขแล้วติดตามตรวจสอบอยู่ทุก ๆ เดือน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และได้ตั้งมั่นติดตามปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ดังแผนภาพที่ ๔.๓๐

แผนภาพที่ ๔.๓๐ ผลการวิเคราะห์ด้านการติดตามและประเมินผล

แผนภาพที่ ๔.๓๑ การมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการพัฒนาท้องถิ่น

^{๓๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

๒. คุณลักษณะด้านหลักจริยธรรม

๒.๑ ด้านฉันทะ ความพอใจยินดี

๑) เต็มใจสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน และให้ความสำคัญในการตอบสนองความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของประชาชน โดยให้โอกาสให้กับประชาชนที่มาใช้บริการและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจที่ส่งผลต่อพื้นที่ท้องถิ่น^{๓๘}

๒) ผู้นำทางการเมืองควรให้ความสำคัญในการสร้างความโปร่งใสในการให้บริการ โดยให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน และมีการเผยแพร่ข้อมูลให้เป็นสาธารณะเพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบและติดตามข้อมูลได้^{๓๙}

๓) ผู้นำส่วนใหญ่เต็มใจให้บริการประชาชน หลายท่านเข้าถึงง่าย ประชาชนสามารถติดต่อขอความช่วยเหลือได้ตลอดเวลา ส่งผลให้เป็นที่รักของประชาชน สร้างช่องทางในการติดต่อและสื่อสารให้กับประชาชนในพื้นที่ เช่น การจัดตั้งศูนย์บริการเพื่อให้ประชาชนสามารถ ติดต่อขอความช่วยเหลือได้ตลอดเวลา^{๔๐}

๔) ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นที่เต็มใจรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของ ประชาชน สร้างช่องทางให้ประชาชนสามารถติดต่อและสื่อสารกับผู้นำทางการเมืองได้ง่ายและสะดวก เช่น สร้างเว็บไซต์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ให้ข้อมูลและรับข้อเสนอแนะ^{๔๑}

๕) การเสริมสร้างความใกล้ชิดและมีการตอบสนองที่ดีต่อประชาชนจะช่วยให้ผู้นำสามารถดำเนินการและก้าวข้ามอุปสรรคไปข้างหน้าได้ดีขึ้น นอกจากนี้การทำความเข้าใจ และใส่ใจปัญหาของประชาชนยังช่วยส่งเสริมความไว้วางใจและความเชื่อถือของประชาชนในผู้นำและการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่^{๔๒}

๖) การใส่ใจและเข้าใจปัญหาของประชาชนในพื้นที่ เป็นเรื่องสำคัญสำหรับผู้นำที่มีใจรักในการพัฒนาท้องถิ่น การศึกษาและฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่จะช่วยให้ผู้นำเข้าใจความต้องการและปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นอย่างลึกซึ้งและเห็นภาพรวมของสถานการณ์ที่แท้จริง การเสริมสร้าง การและปฏิสัมพันธ์กับประชาชนยังช่วยให้ผู้นำเข้าใจถึงความคิดเห็นและความเห็นของคนในพื้นที่เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม และเป็นประโยชน์สำหรับชุมชนและประชาชนในพื้นที่^{๔๓}

^{๓๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๓๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๔๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๔๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๔๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

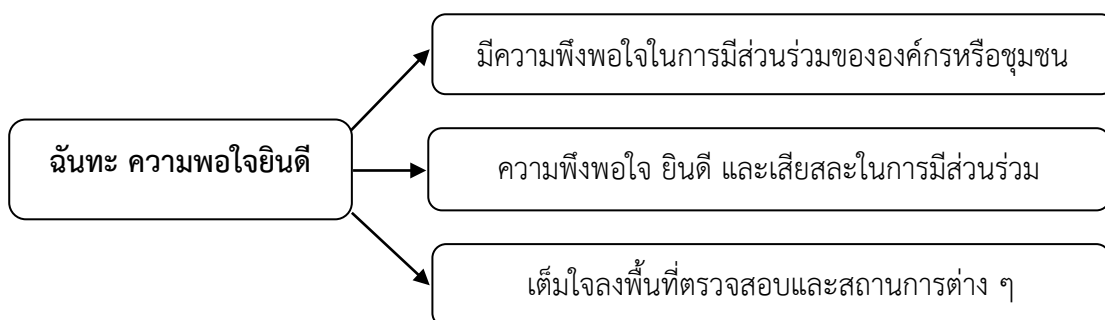
^{๔๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

๗) ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นควรสร้างโอกาสให้แก่ประชาชนในพื้นที่ เช่น การสนับสนุน การศึกษา การสร้างงานที่มีความน่าสนใจและความเหมาะสม การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน และการพัฒนาอาชีพของประชาชนให้มีความเข้าใจในการตลาดและเทคโนโลยี^{๔๔}

๘) การตรวจสอบและปรับปรุงกระบวนการบริหารงานในท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพลด ปริมาณกระบวนการที่ซ้ำซ้อน และตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่าง ตรงไปตรงมา นอกจากนี้ยังมีการสร้างนโยบายที่ยั่งยืนและเป็นระยะยาวที่สนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งในด้าน สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และส่วน อื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของประชาชนในพื้นที่^{๔๕}

๙) ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นควรสร้างโอกาสให้แก่ประชาชนในพื้นที่ เช่น การสนับสนุน การศึกษา การสร้างงานที่มีความน่าสนใจและความเหมาะสม การส่งเสริมการเข้าร่วม กิจกรรมชุมชน และการพัฒนาอาชีพของประชาชนให้มีความเข้าใจในการตลาดและเทคโนโลยี^{๔๖}

สรุปผลการวิเคราะห์ พบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจยินดี ผู้นำทางการเมืองควรประพฤติ และปฏิบัติ ดังนี้ หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมผู้นำทางการเมืองในท้องถิ่น (ฉันทะ มีใจรัก) ได้แก่ ผู้นำทางการเมืองอาจส่งเสริมการศึกษาและการสอนเนื้อหาธรรมะให้กับประชาชนในพื้นที่เพื่อให้ความรู้ และความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักธรรมพุทธที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงาน ของพวกเขา เป็นแบบในการปฏิบัติตามหลักธรรมพุทธและแบ่งปันประสบการณ์การปฏิบัติธรรม เพื่อให้เป็นแรงบันดาลใจแก่คนอื่น ๆ ในท้องถิ่น ใช้หลักธรรมพุทธในการบริหารจัดการท้องถิ่นให้เป็น ธรรมและเป็นศักยภาพ โดยการดำเนินงานตามหลักความโปร่งใสและการเสริมสร้างความเท่าเทียมกัน ดังแผนภาพที่ ๔.๓๒

แผนภาพที่ ๔.๓๒ ผลการวิเคราะห์ด้านฉันทะ ความพอใจยินดี

^{๔๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๔๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๔๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

๒.๒ ด้านวิริยะ ความมุ่งมั่นผลักดันพยายาม

๑) นักการเมืองท้องถิ่นส่วนใหญ่มีแผนในการพัฒนาท้องถิ่น และปฏิบัติตามแผนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเคร่งครัดเป็นเรื่องที่สำคัญในการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของพื้นที่ และเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ดังนั้นการที่นักการเมืองท้องถิ่นจะเร่งดำเนินการตามแผนในการพัฒนาเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง^{๔๗}

๒) วางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นระยะยาวอย่างเป็นระบบ ไม่ใช่แค่วางแผนในระยะสั้นซึ่งจำเป็นต้องมีการกำหนดเป้าหมายและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในระยะยาว ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และสามารถปรับปรุงแผนการพัฒนาตามความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ได้^{๔๘}

๓) ความโปร่งใสในการดำเนินงานท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างความเชื่อมั่นและ ความไว้วางใจให้กับประชาชนนักการเมืองท้องถิ่นควรส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลให้กับประชาชนเกี่ยวกับการใช้งบประมาณ กระบวนการตัดสินใจ และผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากโครงการต่าง ๆ^{๔๙}

๔) นักการเมืองมีความเข้าใจในความต้องการของชุมชนที่เขาดูแลจะสามารถ วางแผนและดำเนินการให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมท้องถิ่นมีความเพียรพยายามในการพัฒนา อาจมีความสามารถในการค้นหาและหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่เขาดูแล^{๕๐}

๕) การพัฒนาท้องถิ่นมีการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐ ทำให้มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่นั้นอย่างมีประสิทธิภาพ มีการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้ทราบถึงผลลัพธ์ที่ได้จากแผนการพัฒนา เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาต่อไปให้มี ความเป็นผลอย่างยั่งยืน^{๕๑}

๖) นักการเมืองท้องถิ่นรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น และประมวลผลข้อมูล นั้นให้เป็นสาระสำคัญที่ช่วยในการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นระยะยาว รวมถึงมีความเพียร พยายามในการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้อย่างเคร่งครัด^{๕๒}

๗) นักการเมืองท้องถิ่นมีการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลของโครงการที่ดำเนินการแล้วเพื่อตระหนักถึงผลที่ได้รับและแนวทางการปรับปรุงต่อไปการทำให้ท้องถิ่นเจริญรุ่งเรืองและอยู่ในสภาพที่

^{๔๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๔๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๔๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๕๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๕๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

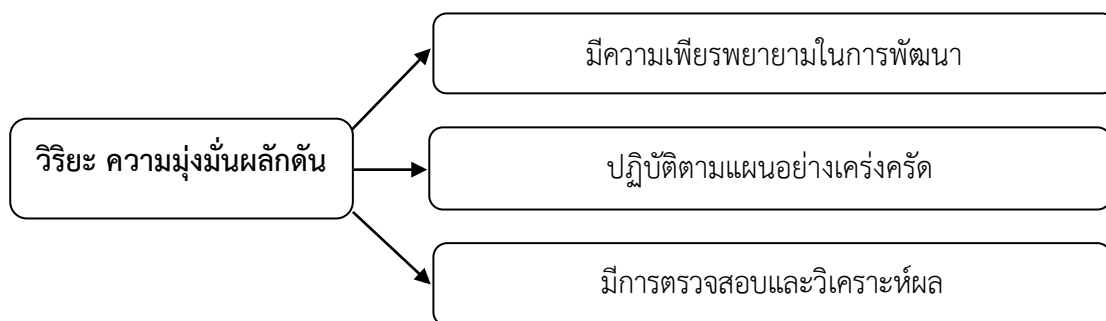
^{๕๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

ดีนั้น เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา การเริ่มต้นด้วยความเพียรพยายามในการก้าวสู่การพัฒนาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ดีและสำคัญในการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนของพื้นที่นั้น^{๕๓}

๘) นักการเมืองท้องถิ่นรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น และประมวลผลข้อมูลนั้นให้เป็นสาระสำคัญที่ช่วยในการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นระยะยาว รวมถึงมีความเพียรพยายามในการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้อย่างเคร่งครัด^{๕๔}

๙) นักการเมืองส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่มีความเพียรพยายามในการพัฒนาท้องถิ่นนี้จะส่งผลให้กระบวนการพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน และส่งผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในพื้นที่นั้นอย่างเต็มที่^{๕๕}

สรุปผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวนวิริยะ มุ่งมั่นผลักดันพยายาม คือ ผู้นำทางการเมืองควรประพฤติและปฏิบัติ ดังนี้ ผู้นำทางการเมืองใน ท้องถิ่น ได้แก่ มีการดำเนินงานและปฏิบัติตามแผนการพัฒนาท้องถิ่นที่มีความเป็นระบบและมีการวางแผนอย่างรอบคอบ เช่น การสร้างโครงการและกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นการเติบโตของท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและมีการวัดผลและประเมินในการดำเนินงานอย่างสังเกตอย่างนัก มีความเพียรพยายามแสดงถึงความมุ่งมั่นและความตั้งใจที่แข็งแกร่งในการพัฒนาท้องถิ่นให้เติบโตและเจริญรุ่งเรือง ดังแผนภาพที่ ๔.๓๓

แผนภาพที่ ๔.๓๓ ผลการวิเคราะห์ด้านวิริยะ ความมุ่งมั่นผลักดันพยายาม

^{๕๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๕๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๕๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

๒.๓ ด้านจิตตะ ความตั้งมั่นติดตาม

๑) นักการเมืองท้องถิ่นมีระบบในการตรวจสอบที่เป็นระบบที่เปิดเผยและโปร่งใส เพื่อให้ประชาชนและผู้สนใจสามารถติดตามและเข้าใจขั้นตอนในกระบวนการ ตรวจสอบได้ง่าย ๆ เช่น การจัดการปัญหาขยะในชุมชน ระบบในการตรวจสอบควรสามารถตรวจสอบและบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลนี้มาวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงานท้องถิ่นได้^{๕๖}

๒) เพื่อให้การตรวจสอบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นักการเมืองท้องถิ่นควรใช้เครื่องมือที่เหมาะสมในการรวบรวมข้อมูลและประเมินผล อาจมีการใช้เครื่องมือทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลหรือเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการข้อมูลและแสดงผลการตรวจสอบ^{๕๗}

๓) นักการเมืองท้องถิ่นมีการรายงานผลที่ชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อนำเสนอข้อมูล และผลการตรวจสอบให้กับประชาชนและเกี่ยวข้อง การรายงานผลนี้มีข้อมูลที่สรุปผลการพัฒนา ท้องถิ่นต่าง ๆ รวมถึงข้อดีและข้อเสียของโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการ เพื่อให้ผู้สนใจสามารถทำความเข้าใจและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยได้ดีขึ้น^{๕๘}

๔) นักการเมืองท้องถิ่นมีกลไกที่ชัดเจนและเป็น ระบบในการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ เช่น การกำหนดคำถามหรือตัวชี้วัดที่ชัดเจนเพื่อประเมินผล สำหรับโครงการหรือกิจกรรมที่กำลังดำเนินการ กลไกในการตรวจสอบควรเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้สนใจเข้าร่วมในกระบวนการตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการจัดการขยะมูลฝอย^{๕๙}

๕) สร้างระบบที่ช่วยให้ประชาชนและผู้สนใจเข้าถึงข้อมูลการตรวจสอบแบบ อัตโนมัติ อาจเป็นระบบออนไลน์ที่ให้สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลแก่ประชาชน หรือส่งข้อมูลและรายงาน ผลการตรวจสอบผ่านทางอีเมลหรือแอปพลิเคชันมือถือ^{๖๐}

๖) สร้างฐานข้อมูลที่รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการและการพัฒนาท้องถิ่น เช่น ข้อมูลงบประมาณ ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการที่ดำเนินการจัดการขยะ และข้อมูลการตรวจสอบ นอกจากนี้ยังมีระบบรายงานที่สามารถสร้างรายงานผลการตรวจสอบอัตโนมัติ ซึ่งจะช่วยในการนำเสนอข้อมูลและผลการตรวจสอบอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ^{๖๑}

^{๕๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๕๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๕๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๕๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๖๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

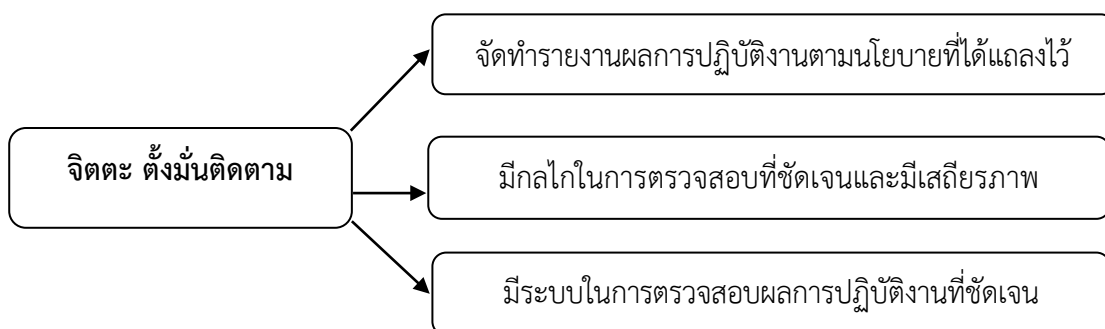
^{๖๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

๗) นักการเมืองควรกำหนดคำถามและตัวชี้วัดที่ชัดเจนเพื่อให้สามารถวัดและประเมินผลของโครงการหรือกิจกรรมที่พัฒนาท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง ตัวชี้วัดควรเป็นระบบและมีค่าที่เป็นตัวบ่งชี้ที่ชัดเจนเพื่อให้ผู้ตรวจสอบสามารถวัดและเปรียบเทียบผลการพัฒนาในช่วงเวลาต่าง ๆ ได้^{๖๒}

๘) กลไกในการตรวจสอบมีการรายงานผลการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้นักการเมืองและประชาชนที่เกี่ยวข้องเข้าใจและทำความเข้าใจในผลการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนี้มีการตอบกลับข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นจากประชาชนเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส และความน่าเชื่อถือในกระบวนการตรวจสอบ^{๖๓}

๙) นักการเมืองโดยเฉพาะผู้บริหารท้องถิ่นสร้างกลไกในการตรวจสอบ มีการกำหนดระยะเวลาในการตรวจสอบเพื่อให้ครบกำหนดตามกำหนดเวลาของโครงการหรือกิจกรรมที่กำลังดำเนินการ การกำหนดระยะเวลาชัดเจนจะช่วยให้นักการเมืองและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถ ตรวจสอบความก้าวหน้าและประสิทธิภาพของโครงการได้อย่างเป็นระบบ^{๖๔}

สรุปผลการวิเคราะห์ พบว่า ด้านจิตตะ ตั้งมั่นติดตาม คือ ผู้นำทางการเมืองควรประพฤติและปฏิบัติ ดังนี้ นักการเมืองท้องถิ่น ควรมีระบบในการตรวจสอบที่เป็นระบบที่เปิดเผยและโปร่งใส เพื่อให้ประชาชนและผู้สนใจสามารถ ติดตามและเข้าใจขั้นตอนในกระบวนการตรวจสอบได้ง่าย ๆ เช่น การตรวจสอบโครงการพัฒนาท้องถิ่นหรืองบประมาณท้องถิ่น ระบบในการตรวจสอบควรสามารถตรวจสอบและบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลนี้มาวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงานท้องถิ่นได้ ใน การตรวจสอบการพัฒนาท้องถิ่น นักการเมืองท้องถิ่นควรมีกลไกที่ชัดเจนและเป็นระบบในการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ เช่น การตรวจสอบควรเปิดโอกาสให้ประชาชนและ ผู้สนใจเข้าร่วมในกระบวนการตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้การตรวจสอบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังแผนภาพที่ ๔.๓๔

แผนภาพที่ ๔.๓๔ ผลการวิเคราะห์ด้านจิตตะ ตั้งมั่นติดตาม

^{๖๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๖๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๖๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

๒.๔ ด้านวิมังสา การพิจารณาไตร่ตรอง

๑) วิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงาน ในขั้นตอนนี้อาจใช้เครื่องมือวิเคราะห์ และการประเมินเพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือและใช้ประโยชน์ได้ จัดทำรายงานผลในรูปแบบที่เข้าใจง่าย และเป็นระเบียบ ควรระบุข้อมูลที่สำคัญ ข้อเสนอแนะ และแนะนำสำหรับการปรับปรุง กระบวนการทำงานให้ดีขึ้น^{๖๕}

๒) รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กรบริหารส่วนตำบลตามนโยบายที่ได้ตั้งไว้ การรวบรวมข้อมูลนี้ควรเป็นข้อมูลที่ถูกต้องและครอบคลุมหลายด้าน เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม^{๖๖}

๓) วิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงาน ในขั้นตอนนี้อาจใช้เครื่องมือวิเคราะห์ และการประเมินเพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือและใช้ประโยชน์ได้ จัดทำรายงานผลในรูปแบบที่เข้าใจง่าย และเป็นระเบียบ ควรระบุข้อมูลที่สำคัญ ข้อเสนอแนะ และแนะนำสำหรับการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดีขึ้น^{๖๗}

๔) การส่งเสริมให้ประชาชนเกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองผลประโยชน์ของชุมชนเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการสร้างสัมพันธ์และความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน การรวมกลุ่มจะช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและนำเสนอข้อเสนอในแบบครอบครัวที่ใหญ่ขึ้น^{๖๘}

๕) สร้างโอกาสให้ประชาชนได้มาพบปะกันและสื่อสารกัน ซึ่งอาจเป็นผ่านทางการประชุมหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน การสื่อสารเปิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอในชุมชน^{๖๙}

๖) สนับสนุนให้ประชาชนมีการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการต่อรองเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน ควรสร้างโอกาสในการเข้าร่วมอบรมหรือสัมมนาที่สามารถส่งเสริมความรู้และทักษะที่ต้องการ^{๗๐}

๗) หลังจากที่อยู่ความเข้าใจในปัญหาแล้ว ควรวางแผนแก้ไขที่เป็นระบบและเป็นรายละเอียด รวมถึงการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การวางแผนอย่างรอบคอบจะช่วยให้กระบวนการแก้ไขปัญหานั้นไปอย่างทันสมัยและมีความสำเร็จ^{๗๑}

^{๖๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๖๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๖๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๖๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

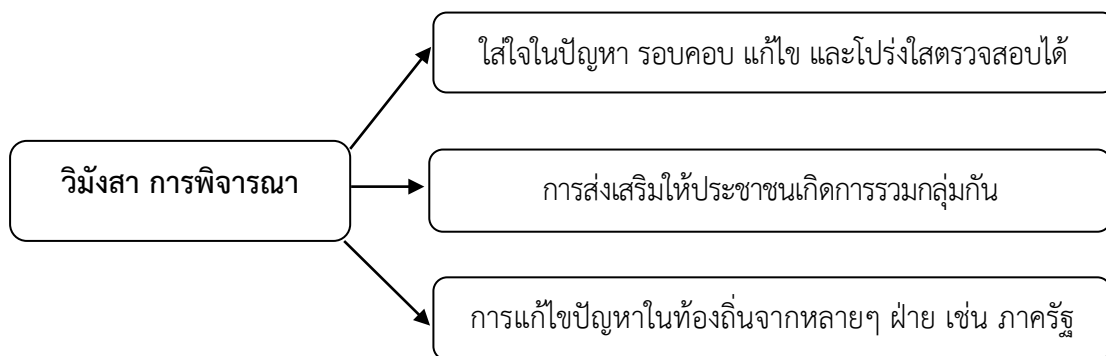
^{๖๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๗๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

๘) การเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างจริงจังเป็นการสร้างสัมพันธภาพและความเข้าใจในชุมชน โดยให้ประชาชนมีสิทธิในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นฐานให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน^{๗๒}

๙) การส่งเสริมให้ประชาชนรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองผลประโยชน์ของชุมชนเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและความพยายาม แต่สำคัญที่สุดคือการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกันในชุมชน การสร้างสัมพันธภาพและความเข้าใจที่ดีระหว่างประชาชนในชุมชนจะช่วยส่งเสริมให้การรวมกลุ่มกันเกิดขึ้นอย่างสำเร็จ^{๗๓}

สรุปผลการวิเคราะห์ พบว่า ด้านวิมังสา การพิจารณาไตร่ตรอง คือ ผู้นำทางการเมืองควรประพฤติและปฏิบัติ ดังนี้ ผู้นำทางการเมืองวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ อาจใช้เครื่องมือวิเคราะห์และการประเมินเพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือและใช้ประโยชน์ได้ จัดทำรายงานผลในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและเป็นระเบียบ ควรระบุข้อมูลที่สำคัญข้อเสนอแนะ และแนะนำสำหรับการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดีขึ้น ผู้นำท้องถิ่นมีการวินิจฉัยสาเหตุและระบุปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในงานอย่างชัดเจน โดยการสำรวจและเก็บข้อมูลอาจช่วยให้เห็นภาพที่ชัดเจนเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แก้ไขปัญหาและอุปสรรคอาจต้องใช้ทีมงานที่มีความรู้ความสามารถในสาขาที่เกี่ยวข้อง การรวมทีมงานที่มีทักษะและความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกันอาจช่วยให้เกิดแนวทางการแก้ไขที่ครอบคลุมและครอบคลุมที่สุด ดังแผนภาพที่ ๔.๓๕

แผนภาพที่ ๔.๓๕ การวิเคราะห์ด้านวิมังสา การพิจารณาไตร่ตรอง

^{๗๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๗๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๗๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๗.

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยดังกล่าวมาสรุปเป็นความสัมพันธ์เชิงแผนภาพ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๓๖ แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้มาสรุปโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

๑) ด้านการตัดสินใจ

ด้านการตัดสินใจ คือ ผู้นำท้องถิ่นสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีในการบริหารจัดการเวลา และรู้คุณค่าของเวลา สามารถวางแผนงานหรือจัดโครงการได้อย่างเหมาะสมกับโอกาสและเวลา และมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ กล่าวตัดสินใจ และตรงต่อเวลา

หลักอิทธิบาท ๔ ที่ประยุกต์ใช้ได้แก่ ด้านฉันทะ ความพอใจยินดี ผู้นำทางการเมืองควรประพฤติและปฏิบัติ ดังนี้ หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมผู้นำทางการเมืองในท้องถิ่น (ฉันทะ มีใจรัก) ได้แก่ ผู้นำทางการเมืองอาจส่งเสริมการศึกษาและการสอนเนื้อหาธรรมะให้กับประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักธรรมพุทธที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงานของพวกเขา เป็นแบบในการปฏิบัติตามหลักธรรมพุทธและแบ่งปันประสบการณ์การปฏิบัติธรรมเพื่อให้เป็นแรงบันดาลใจแก่คนอื่น ๆ ในท้องถิ่น ใช้หลักธรรมพุทธในการบริหารจัดการท้องถิ่นให้เป็นธรรมและเป็นศักยภาพ โดยการดำเนินงานตามหลักความโปร่งใสและการเสริมสร้างความเท่าเทียมกัน

๒) ด้านการดำเนินงาน

ด้านการดำเนินงาน คือ ประชาชนต้องความมีวินัยและปลูกจิตสำนึกสาธารณะ สร้างการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมลดปริมาณขยะและกิจกรรมสร้างแรงจูงใจในการคัดแยกขยะ ผู้นำท้องถิ่นควรทำหน้าที่ด้วยความสุจริต ตั้งใจทำงาน และมุ่งผลประโยชน์ของประชาชน สามารถปรับแผนงานใช้งบประมาณตามสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม รู้จักใช้สอยงบประมาณในการบริหารจัดการอย่างถูกต้องสมเหตุสมผล

หลักอิทธิบาท ๔ ที่ประยุกต์ใช้ได้แก่ ด้านวิริยะ มุ่งมั่นผลักดันพยายาม คือ ผู้นำทางการเมืองควรประพฤติและปฏิบัติ ดังนี้ ผู้นำทางการเมืองในท้องถิ่น ได้แก่ มีการดำเนินงานและปฏิบัติตามแผนการพัฒนาท้องถิ่นที่มีความเป็นระบบและมีการวางแผนอย่างรอบคอบ เช่น การสร้างโครงการและกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นการเติบโตของท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและมีการวัดผลและประเมินในการดำเนินงานอย่างสังเกตอย่างนัก มีความเพียรพยายามแสดงถึงความมุ่งมั่นและความตั้งใจที่แข็งแกร่งในการพัฒนาท้องถิ่นให้เติบโตและเจริญรุ่งเรือง เน้นการพัฒนาท้องถิ่นด้วยความมุ่งมั่นในการพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและการแสดงความโปร่งใสในกระบวนการส่วนรวมของการพัฒนาและเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานต่อไป

๓) ด้านการรับผลประโยชน์

ด้านการรับผลประโยชน์ คือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำขยะมูลฝอยไปขายเพื่อหารายได้ มีการนำขยะรีไซเคิลไปทำเป็นของใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้ มีการรวมกลุ่มกันนำขยะมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ในชุมชน ได้ขอจัดสรรงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามงบประมาณที่มีอยู่เพื่อช่วยพัฒนาชุมชนในการจัดการขยะ ประชาชนในเขตพื้นที่มีการรับการช่วยเหลืออุปกรณ์ และกำลังคน จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาช่วยกันทำงานเพื่อเป็นการร่วมพัฒนาชุมชนด้วยกันในการจัดการขยะร่วมกัน

หลักอิทธิบาท ๔ ที่ประยุกต์ใช้ได้แก่ ด้านวิมังสา การพิจารณาไตร่ตรองใคร่ครวญ ผู้นำท้องถิ่นมีการวินิจฉัยสาเหตุและระบุปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในงานอย่างชัดเจน โดยการสำรวจและเก็บข้อมูลอาจช่วยให้เห็นภาพที่ชัดเจนเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แก้ไขปัญหาและอุปสรรค อาจต้องใช้ทีมงานที่มีความรู้ความสามารถในสาขาที่เกี่ยวข้อง มีทักษะและความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกันอาจช่วยให้เกิดแนวทางการแก้ไขที่ครอบคลุมและครอบคลุมที่สุด

๔) ด้านการติดตามและประเมินผล

ด้านการติดตามและประเมินผล คือ ผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่มีการประชาสัมพันธ์เก็บข้อมูลข่าวสารปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนอยู่เรื่อย ๆ ในการแก้ไขจัดการกับขยะมูลฝอยในชุมชน มีการกำกับ ติดตาม ช่วยเหลือให้ข้อมูลความรู้ตลอดจนเชื่อมโยงข้อมูลปัญหาต่าง ๆ สู่แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง การประชุมติดตามปัญหาต่าง ๆ ทุกเดือน ในการจัดการขยะ เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เมื่อพบปัญหาเช่นปัญหาขยะในชุมชน เมื่อแก้ไขแล้ว ติดตามตรวจสอบอยู่ทุก ๆ เดือน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และได้ตั้งมั่นติดตามปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

หลักอิทธิบาท ๔ ที่ประยุกต์ใช้ได้แก่ ด้านจิตตะ ตั้งมั่นติดตาม คือ ผู้นำทางการเมืองควรประพฤติและปฏิบัติ ดังนี้ นักการเมืองท้องถิ่น ควรมีระบบในการตรวจสอบที่เป็นระบบที่เปิดเผยและโปร่งใส เพื่อให้ประชาชนและผู้สนใจสามารถ ติดตามและเข้าใจขั้นตอนในกระบวนการตรวจสอบได้ง่าย ๆ ระบบในการตรวจสอบควรสามารถตรวจสอบและบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลนี้มาวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงานท้องถิ่นได้ ใน ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนและ ผู้สนใจเข้าร่วมในกระบวนการตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้การตรวจสอบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงข้อดีและข้อเสียของโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการ เพื่อให้ผู้สนใจสามารถทำความเข้าใจและตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นได้ดีขึ้น

บรรณานุกรม (ชั่วคราว)

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

๑ หนังสือ :

กรมควบคุมมลพิษ. การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างครบวงจร. พิมพ์ครั้งที่ ๔ กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๗.

_____ . คู่มือการคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธีและเพิ่มมูลค่า. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : อีซี, ๒๕๕๙.

_____ . คู่มือแนวทางการลดคัดแยกและใช้ประโยชน์ สำหรับอาสาสมัครพิทักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์
การพิมพ์, ๒๕๕๑.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. คู่มือการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและ
เฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมสำหรับอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
หมู่บ้าน ทสม.. กรุงเทพมหานคร : องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ๒๕๔๘.

_____ . ชุมชนปลอดภัย. พิมพ์ครั้งที่ ๑. นครราชสีมา : เทคโนโลยีสาร
นารี, ๒๕๖๓.

กรมอนามัย. พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕. กรุงเทพมหานคร : องค์การสงเคราะห์
ทหารผ่านศึก, ๒๕๔๖.

จันทนา สุทธิจारी. การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ วีเจพรีนติ้ง, ๒๕๔๔.

จันทนา สุทธิจारी. การมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ วีเจพรีนติ้ง, ๒๕๕๔.

จินตนา สุขจิตต์. การศึกษาและการพัฒนาชุมชน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙.

จิรัช วิระชัย และคณะ. รัฐศาสตร์ทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๘.

จิราภรณ์ ศรีคา. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนวิชาชีพ
ระดับประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.

บรรณานุกรม (ชั่วคราว) ต่อ

จรูญ สุภาพ. **หลักรัฐศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔.

เฉลียว บุรีภักดี และคณะ. **ชุดวิชาการวิจัยชุมชน ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมินโครงการ**. นนทบุรี : เอส. อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์, ๒๕๔๕.

ชูวงศ์ ฉายยะบุตร. **การปกครองท้องถิ่น**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์พรินติ้ง, ๒๕๓๙.

ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์. **จิตวิทยาการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๘.

ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร. **รัฐศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

ติน ปรัชญาพฤทธิ. **ภาวะผู้นำการมีส่วนร่วมพฤติกรรมในองค์การ หน่วยที่ ๒**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๒.

นันทวิวัฒน์ บรมานันท์. **การบริการสาธารณะในระบบกฎหมายปกครองของฝรั่งเศส**. กรุงเทพมหานคร : สำนักนิติธรรม, ๒๕๔๑.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. **การมีส่วนร่วม : หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สิริลักษณ์การพิมพ์, ๒๕๔๖.

_____ . **การมีส่วนร่วม : หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สิริลักษณ์การพิมพ์, ๒๕๔๖.

_____ . **การมีส่วนร่วม : หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. เชียงใหม่ : สิริลักษณ์การพิมพ์, ๒๕๔๖.

นวลน้อย ตรีรัตน์ และคณะ. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมดาเพรส จำกัด, ๒๕๔๕.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. **กฎหมายมหาชน เล่ม ๑**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๕.

_____ . **รัฐธรรมนูญน่ารู้**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๖.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. **ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์, ๒๕๔๘.

_____ . **ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘.

ปัญญา ใช้บางยาง. **ธรรมาธิบายหลักธรรมในพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๘.

ปิ่น มุทุกันต์ พ.อ. **ปฏิบัติตามธรรมะประสบความสำเร็จ**. กรุงเทพมหานคร : มงคลสาร, ๒๕๓๙.

บรรณานุกรม (ชั่วคราว) ต่อ

- ปาริชาติ วลัยเสถียร. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. **กระบวนการพัฒนาและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว., ๒๕๔๖.
- พัฒนา มุลพฤษ. **อนามัยสิ่งแวดล้อม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : เอ็น.เอส.แอล.พรีนติ้ง, ๒๕๔๑.
- พิฑูร มลิวัลย์. **แบบเรียนวิชาธรรมและนักธรรมชั้นตรี**. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๐.
- พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต. **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- _____. **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- _____. **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมมิกจำกัด, ๒๕๔๖.
- พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต. **ธรรมนุญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๔๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๔๕.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ ประยูร ธรรมจิตโต. **อิทธิบาทถกหา พุทธจักร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- พระราชญาณวิสิฐ เสริมชัย ชยมงคลโล. **ความสำเร็จ หลักธรรมสู่ความสำเร็จและสันติสุข**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๕.
- พิสนุ ผ่องศรี. **วิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พร็อพเพอร์ตี้พรีนติ้ง, ๒๕๕๐.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. **การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : บั๊คพอยท์, ๒๕๕๓.
- โยธิน วิทยาวิโรจน์. **องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. นครราชสีมา : บริษัท สมบูรณ์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๕.
- วันชัย วัฒนศัพท์. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สันติวิธีเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย, ๒๕๔๓.
- วิสุทธิ โปธิ์แท่น. **อะไรนะ ประชาธิปไตย ?**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘.

บรรณานุกรม (ชั่วคราว) ต่อ

ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล. การปกครองท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชน . พิมพ์ครั้งที่ ๓.

กรุงเทพมหานคร : อีพีเอปริทัศน์, ๒๕๔๕.

ศรัณยา ดีพูน. การมีส่วนร่วม : หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์

หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

สนอง วรอุไร. ทำให้ชีวิตได้ดีและมีสุข. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อัมรินทร์,

๒๕๕๐.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรง

พิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

สุธิลา ตุลยะเสถียร. มลพิษสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : ร่วม

สาส์น, ๒๕๔๔.

สมไทย วงษ์เจริญ. คู่มือการคัดแยกขยะประจำบ้าน. กรุงเทพมหานคร : จำปาทองพรีนติ้ง, ๒๕๕๑.

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์. การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสมา

ธรรม, ๒๕๔๔.

สมยศ นาวิการ. การบริหาร. กรุงเทพมหานคร : ชาญวิทย์เซ็นเตอร์, ๒๕๔๕.

อาณัติ ต๊ะปินดา. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

๒ ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ :

กานดากร ไชยปากด. “การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วน

ตำบลบึงโขงหลง อำเภอบึงโขงหลง จังหวัดหนองคาย”. วิทยานิพนธ์รัฐ

ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. บัณฑิตวิทยาลัย :

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๓.

กัญฉิกันส์ ยศปัญญา. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนเมือง: ศึกษากรณีประชาชน

ในหมู่บ้านสินธนา ๑ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ สาขารัฐ

ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘.

จุฑามาศ ศรีสิริพรพันธ์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบล :

ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดเชิงเตตรา”.

วิทยานิพนธ์ สาขารัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย

บูรพา, ๒๕๔๘.

บรรณานุกรม (ชั่วคราว) ต่อ

- ณัฐดา ศรีกันทา. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานธนาคารในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”. สารนิพนธ์ สาขารัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖.
- เทวัญ พัฒนาพงศ์ศักดิ์. “การแยกมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยที่แยกแล้วในแหล่งกำเนิดต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่”. วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.
- ธนวัฒน์ ปิ่นแก้ว. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมศูนย์เยาวชนตำบล : กรณีศึกษาศูนย์เยาวชนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี”. วิทยานิพนธ์ สาขาพัฒนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๙.
- นันทพร มณีรัตน์. “การจัดการขยะมูลฝอยในครอบครัวของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการข้อมูล. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑.
- ปิยภัทร สายนรา. “การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของประชาชน : กรณีศึกษาชุมชนวัดพระธาตุหนองบัว ๑ เทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๒.
- ประภาพร ศรีสถิตธรรม. “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะชุมชนในเขตเทศบาล จังหวัดนครราชสีมา”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓.
- พระกฤษญาอุท ธมวโร เตจ๊ะดี. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการทวงคืนป่าดอยสุเทพ ป่าแหวง จังหวัดเชียงใหม่”. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.
- พระเฉลิมวุฒิ จิตตส่วโร น้อยโถม. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงพะไล อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา”. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.

บรรณานุกรม (ชั่วคราว) ต่อ

พระนิคม จันทธมโม สุขเจริญ. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการเมืองการปกครองตาม
แนวแห่งธรรมาธิปไตย ในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง”. **รัฐศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๖๓.

พระปลัดคณิศร ขนดีพิโล รัตนทองพันธ์. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบอบประชาธิปไตยของ
ประชาชนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”. **รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.

พระมหาณรงค์ ธรรมเมธี ศรีพันลม. “การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการเลือกตั้งทั่วไปของชุมชน
ท่าเตียน กรุงเทพมหานคร”. **รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์**. บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.

พระมหาวรพงศ์ กุศลชโย มหาจันทร์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการรถไฟราง
เบาของเทศบาลนครขอนแก่น”. **รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐ
ประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๖๓.

พระสุชาติ สุชาติ สอน. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคลากรเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี
ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๒”. **รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.

พรอนงค์ เพ็ชรรัตน์. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง
จังหวัดสุราษฎร์ธานี”. **สารนิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การ
ปกครอง**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ไพฑูรย์ ผิวผาง. “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลเป็อยน้อย”.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๐.

มนัส นพรัตน์. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น :ศึกษาเฉพาะกรณี
เทศบาลตำบลปากแพรก”. **ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์**. บัณฑิต
วิทยาลัย :มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑.

วรุต คุณสมิตปัญญา. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองบ้าน
บึง จังหวัดชลบุรี”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐ
ประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕

บรรณานุกรม (ชั่วคราว) ต่อ

๓ รายงานวิจัย :

ทงนศักดิ์ ปัดสินธุ์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลหนองกุ้ง สวรรค์ อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม”. รายงานวิจัย. ทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๑.

ภูสิทธิ์ ชันติกุล. “รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิตกรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา”. รายงานการวิจัย. ทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๓.

สมนึก ชัชวาลย์. “ของเสียจากครัวเรือน : วิธีปฏิบัติและแนวคิดในการจัดการแก้ไข” รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยสังคม : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๔.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท” รายงานการวิจัย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๓.

๔ บทความ/วารสารวิชาการ :

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. “รูปแบบการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา”. วารสารข้าราชการครู. ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ ตุลาคม-พฤศจิกายน, ๒๕๔๔.

สุกฤตา จอนดาพรม และโชติมา แก้วกรอง. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก”. วารสารการเมืองการปกครอง การจัดการชุมชนเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ มีนาคม-สิงหาคม, ๒๕๕๖.

๕ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

กรมความคุ้มครองมลพิษ. การกำจัดขยะมูลฝอยแบบฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.pcd.go.th/publication/4726> [๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

ดีดา. ถังขยะแยกสีและการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://shorturl.asia/m6pOF> [๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

สถิติจำนวนประชากร. พื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา อำเภอบัวใหญ่ ตำบลโนนทองกลาง ข้อมูลเดือน พฤศจิกายน ๒๕๖๖. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData> [๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

บรรณานุกรม (ชั่วคราว) ต่อ

- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. การเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=15&chap=8&page=t15-8-infodetail05.html> [๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. การมีส่วนร่วมทางการเมือง. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <http://www.ect.go.th/newweb/th/cooperate/index๒-๑.php> [๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๖๐. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.dla.go.th/work/garbage.pdf> [๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].
- _____. พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๐. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%a136/%a136-20-9999-update.htm#_ftn2 [๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].
- _____. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%CA08/%CA08-20-9999-update.pdf> [๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. เปลี่ยน “ขยะ” เป็นพลังงาน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://shorturl.asia/6qi73> [๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๔. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://dictionary.apps.royin.go.th/> [๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].
- สำนักงานสิ่งแวดล้อม. ปัญหาขยะมูลฝอย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.tungsong.com/Environment/Garbage_n/garbage_07.html [๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].
- องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองกลาง. ข้อมูลพื้นฐาน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.nonthonglang.go.th/> [๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].
- _____. นโยบายการพัฒนาของผู้บริหารท้องถิ่น. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.nonthonglang.go.th/info.php?cg=2&ct=3> [๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖].
- _____. วิสัยทัศน์ในการพัฒนาท้องถิ่น. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.nonthonglang.go.th/info.php?cg=2&ct=2> [๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].
- _____. อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.nonthonglang.go.th/info.php?cg=2&ct=5> [๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

บรรณานุกรม (ชั่วคราว) ต่อ

๗ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ กฎหมาย พระราชบัญญัติ ฯลฯ ที่ไม่ปรากฏผู้แต่งรูปแบบ

“ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการมุลฝอย พ.ศ. ๒๕๖๐”. ราชกิจจานุเบกษา ๑๓๔
 ตอนพิเศษ ๒๖๗ ง. (๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๐) : ๒-๘.

๒. ภาษาอังกฤษ

Bugnicourt Jacques. **Popular Participation in Development in Africa**. Geneva: Assignment Children, 1982.

Creswell J. W.. **Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Traditions**. Op. cit..

Creswell J. W. Plano Clark V. L. Gutmann M. L. & Hanson W. E.. **Advanced Mixed Methods Research Designs**. Thousand Oaks CA: Sage, 2003.

Lee J. Cronbach. **Essential of Psychological Testing**. 3rd ed.. New york: Harper & Row Publishers, 1974.

Miles M. B. & Huberman A. M.. **An Expanded Sourcebook of Qualitative Data Analysis**. 2^{ed}. Thousand Oaks CA: Sage, 1994.

T.R. Dye. **Politics in America**. Upper Saddle River. New Jersey: Prentice-Hall, 1999.

White A.L.. **The Homeward Tide**. London: Granada, 1981.

Yamane Taro. **Statistics: An Introductory Analysis**. New York: Harpen and Row, 1967.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย**เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์
ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา****คำชี้แจง**

แบบสอบถามชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านในการตอบแบบสอบถามตามความเห็นของท่านอย่างแท้จริงให้ครบถ้วนทุกข้อคำถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ให้เป็นประโยชน์ดังที่กล่าว คำตอบของท่านผู้วิจัยจะรักษาไว้เป็นความลับและจะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของท่านหรือหน่วยงานที่ท่านรับผิดชอบ เนื่องจากผู้วิจัยจะนำคำตอบของท่านไปใช้วิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น แบบสอบถามนี้มี ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามปลายปิดเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามปลายปิดเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายปิดเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาสละเวลาในการตอบแบบสอบถามนี้เป็นอย่างสูง

(.....)

(พระมหานรินทร์ สุรบุญโญ ผศ.ดร.)

นิสิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

โทร.

ตอนที่ ๑ : แบบสอบถามปลายปิดเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบ
แบบสอบถาม

คำชี้แจง. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความที่เป็นจริง

๑. เพศ	☐ ชาย	☐ หญิง
๒. อายุ	☐ ๑๘ - ๓๐ ปี	☐ ๓๑ - ๔๐ ปี
	☐ ๔๑ - ๕๐ ปี	☐ ๕๑ ปี ขึ้นไป
๓. ระดับการศึกษา	☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ ปริญญาตรี
	☐ สูงกว่าปริญญาตรี	
๔. อาชีพ	☐ ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	☐ พนักงานบริษัท
	☐ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	☐ พ่อบ้าน/แม่บ้าน
	☐ เกษตรกร/รับจ้างทั่วไป	
๕. รายได้	☐ ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท	☐ ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท
	☐ ๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาท	☐ ๒๕,๐๐๑ บาท ขึ้นไป

ตอนที่ ๒ : แบบสอบถามปลายปิดเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ข้อที่	การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา	ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๑. ด้านการตัดสินใจ						
๑	ท่านมีส่วนร่วมในการเลือกแนวทางหรือวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน					
๒	ท่านได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและรณรงค์ด้านความสะอาดในชุมชน					
๓	ท่านได้มีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการจัดเก็บขยะมูลฝอยของชุมชน					
๔	ท่านมีส่วนร่วมในการนำเสนอปัญหาขยะมูลฝอยในที่ประชุมของชุมชน					
๕	ท่านมีส่วนร่วมในการร่างเทศบัญญัติเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดขององค์การบริหารส่วนตำบล					
๒. ด้านการดำเนินงาน						
๖	ท่านมีส่วนร่วมโครงการที่เกี่ยวกับการรักษาความสะอาด					
๗	ท่านมีส่วนร่วมในการนำขยะมูลฝอยประเภทใบไม้ หญ้า และมูลสัตว์มาทำเป็นปุ๋ยหมัก					
๘	ท่านมีส่วนร่วมในการนำเศษหรือขยะมูลฝอยไปฝังหรือเผาในสถานที่ที่ชุมชนจัดให้					
๙	ท่านมีส่วนร่วมในการแนะนำเพื่อนบ้านเข้าร่วมในการกำจัดขยะมูลฝอยในรูปแบบต่าง ๆ					
๑๐	ท่านมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำไปทิ้งที่ทิ้งขยะรวม					

ข้อที่	การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา	ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๓. ด้านการรับผลประโยชน์						
๑๑	ท่านมีส่วนร่วมในการนำขยะมูลฝอยไปขายเพื่อหารายได้					
๑๒	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่ชุมชนในการคัดแยกขยะเพื่อนำไปขายเป็นรายได้					
๑๓	ท่านมีส่วนร่วมในการนำขยะมูลฝอยไปทำน้ำหมักชีวภาพ					
๑๔	ท่านมีส่วนร่วมในการทำความสะอาดชุมชนของท่านพร้อมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่					
๑๕	ท่านมีส่วนร่วมในการนำขยะรีไซเคิลไปทำเป็นของใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้					
๔. ด้านการติดตามและประเมินผล						
๑๖	ท่านมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการประเมินโครงการเกี่ยวกับขยะ					
๑๗	ท่านมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยในชุมชนให้มีความเหมาะสมและเป็นระบบดีขึ้น					
๑๘	ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การกำจัดขยะตามชุมชนของท่านว่ามีความเพียงพอ					
๑๙	ท่านมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะตามสถานที่ต่าง ๆ ในเขตชุมชนเพื่อให้ปริมาณลดลง					
๒๐	ท่านมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการประชาสัมพันธ์ตรวจสอบแนวทางการลดปริมาณขยะมูลฝอยของชุมชน					

ตอนที่ ๓ : แบบสอบถามปลายปิดเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ข้อที่	หลักอิทธิบาทธรรม	ระดับการประพฤติปฏิบัติอิทธิบาทธรรม				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๑. ฉันทะ ความพอใจยินดี						
๑	ท่านยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะให้กับชุมชน					
๒	ท่านมีความพึงพอใจยินดีเข้าร่วมการประชุมในการจัดกิจกรรมรักษาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม					
๓	ท่านมีความพึงพอใจในการร่วมแก้ไขปัญหาการจัดการขยะของชุมชน					
๔	ท่านเป็นผู้เต็มใจลงพื้นที่มาตรวจสอบและแก้ไขปัญหาการจัดการขยะในพื้นที่					
๕	ท่านเป็นผู้มีความพึงพอใจ ยินดี และเสียสละในการร่วมแก้ไขปัญหาการจัดการขยะต่าง ๆ					
๒. วิริยะ ความพยายาม						
๖	ท่านเป็นผู้มุ่งมั่นผลักดันร่วมมือกับชุมชนในการแก้ไขปัญหาการจัดการของชุมชน					
๗	ท่านมีการประสานงานกับผู้นำชุมชนในพื้นที่ในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะ					
๘	ท่านได้ประสานงานกับผู้นำชุมชนในการรักษาความสะอาดในชุมชน					
๙	ท่านมีความมุ่งมั่นผลักดันแก้ไขปัญหาในการจัดการขยะในชุมชน					
๑๐	ท่านมีการดำเนินงานในการกำหนดสถานที่ที่จะดำเนินงานแก้ไขปัญหาการจัดการขยะ					

ข้อที่	หลักอิทธิบาทธรรม	ระดับการประพฤติปฏิบัติอิทธิบาทธรรม				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๓. จิตตะ ความตั้งใจ						
๑๑	ท่านมีการตั้งมั่นติดตามปัญหาการจัดการขยะในพื้นที่					
๑๒	ท่านมีการติดตามดำเนินงานสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่					
๑๓	ท่านมีการจัดทีมประสานงานในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะในพื้นที่					
๑๔	ท่านแก้ไขปัญหา มีการติดตามตรวจสอบการจัดการขยะในชุมชนอยู่ตลอด					
๑๕	ท่านมีความทุ่มเทตั้งมั่นติดตามแก้ไขปัญหาการจัดการขยะในชุมชนอย่างเต็มที่					
๔. วิมังสา การพิจารณาไตร่ตรอง						
๑๖	ท่านมีการรับข้อเสนอแนะปัญหาการจัดการขยะจากชุมชนเพื่อนำไปปรับพิจารณาแก้ไข					
๑๗	ท่านได้ชักชวนชาวบ้านในการร่วมทำความสะอาดกำจัดขยะเพื่อช่วยพัฒนาชุมชน					
๑๘	ท่านได้พิจารณาช่วยเหลือปัญหาการจัดการขยะต่าง ๆ ของชุมชน					
๑๙	ท่านรับสิ่งของบริจาคแล้วพิจารณาไตร่ตรองผลประโยชน์นั้นว่าเป็นผลประโยชน์ที่สมควรแก่ตนหรือไหม					๐
๒๐	ท่านเป็นผู้พิจารณาถึงประโยชน์ส่วนรวมเหนือประโยชน์ส่วนตัวเป็นสำคัญ					

ตอนที่ ๔ : ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็น
ศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์

ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ ๑ ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ :

ตำแหน่ง :

วันเดือนปีที่สัมภาษณ์ :

เวลา :

ตอนที่ ๒ แบบคำถามที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด

ข้อ ๑. ตามความคิดเห็นของท่าน ในปัจจุบันการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา เป็นอย่างไร

๑.๑ เกี่ยวกับด้านการตัดสินใจ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๑.๒ เกี่ยวกับด้านการดำเนินงาน การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๑.๓ เกี่ยวกับด้านการรับผลประโยชน์ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมาเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๑.๔ เกี่ยวกับด้านการติดตามและประเมินผล การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ข้อ ๒. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะให้เป็นศูนย์ตำบลโนนทองกลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา (โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม คือ ฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จ คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณเครื่องสำเร็จสมประสงค์ ทางแห่งความสำเร็จ หรือ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ซึ่งมี ๔ ประการ คือ ฉันทะ ความพอใจยินดี วิริยะ ความพยายาม จิตตะ ความตั้งใจ วิมังสา การพิจารณาไตร่ตรอง ได้อย่างไร)

๒.๑ การพัฒนาการมีส่วนร่วม ในการเป็นผู้มี “ฉันทะ ความพอใจยินดี” ประชาชนควรประพฤติและปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๒ การพัฒนาการมีส่วนร่วม ในการเป็นผู้มี “วิริยะ ความพยายาม” ประชาชนควรประพฤติและปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๓ การพัฒนาการมีส่วนร่วม ในการเป็นผู้มี “จิตตะ ความตั้งใจ” ประชาชนควรประพฤติและปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๔ การพัฒนาการมีส่วนร่วม ในการเป็นผู้มี “วิมังสา การพิจารณาไตร่ตรอง”
ประชาชนควรประพฤติและปฏิบัติอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ขอบพระคุณที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล

ผู้ประสานงาน :

โทร.

ขออนุโมทนาในการตอบแบบสอบถามที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ประวัติผู้วิจัย

๑. ชื่อ-นามสกุล/ฉายา : พระมหานรินทร์ สุรปญโญ , ผศ.ดร.
๒. ตำแหน่งปัจจุบัน : ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
๓. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
๔. ประวัติการศึกษา
พ.ศ. ๒๕๕๓ : เปรียญธรรม ๙ ประโยค
พ.ศ. ๒๕๕๒ : ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. ๒๕๕๕ : ศาสตรศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์การปกครอง) มหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๖๔ : ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย